Doğan Kardeş

Mart 1960 ★ 125 Kuruş

SCANFAN

MARSIK

Biraz dolaşıp vakit geçireyim.

Bu kalabalık niye toplanmış acaba?

Başlarının üstünden bakamam.

Buradan da görünmüyor.

İşte tam aradığım şey. Sırtına binip bakarım.

Eyvah, polismiş!
Aşağı in.

Çabuk in oradan.

Kalabalık neye bakıyor merak ettim.
Gel, öyleyse.

Ne olduğunu görecekmiş.

Teşekkür ederim, efendim.

Biz sadece köprünün açılmasını bekliyorduk.
ŞAAP!

Doğan Kardeş
ÇOCUK DERGİSİ

Kuruluşu : 23 Nisan 1945

•

Sayı: 492 _ Mart 1960

Fiatı : 125 kuruş

•

Her ayın başında çıkar aylık çocuk dergisi ★ Sahibi : Kâzım Taşkent ★ Yazı işlerini fiilen idare eden : Şükrü Enis Regü ★ Yazı işleri bürosu : Galata, Kuledibi, İlk Belediye Caddesi, Küçük Hendek sokağı No. 27. Kat 1 ★ Mektup adresi : Posta Kutusu : 217 - Beyoğlu ★ Telefon : 44 74 37 - 44 05 39 ★ Abone, posta ve banka havaleleri ve her türlü siparişler Divanyolu Klodfarer Caddesi No. 7 de Doğan Kardeş Yayınevine yapılmalıdır ★ Yayınevi telefonu : 27 34 54 ★ Abone şartları : 12 sayı hesabiyle yıllık 10 lira ★ Yurt dışı iki misli ★ Adres değişikliği için 50 kuruşluk posta pulu gönderilmelidir ★ Gelen yazılar, resimler basılsın basılmasın sahibine geri verilmez ★ Basıldığı yer : Doğan Kardeş Yayınları A. Ş.

☆

Doğan Kardeş Dergisi
ve
kitapları
Yapı ve Kredi Bankasının kültür hizmetlerinden biridir.

Bizim Yarışmamız!

Sevgili Kardeşler,

Önümüzde iki bayram var: Şeker Bayramı ve 23 Nisan Çocuk Bayramı!

Bu iki bayramda da hiçbir hediye alamadıkları için sevinemiyen kardeşlerimiz olduğunu düşünelim. Onları sevindirmek, hepimizin boynuna borçtur. Bundan da kolay bir şey yok. Evlerimizde küçüldüğü için sandıkta sepette saklanan birkaç parça elbise, entari, etek, pantolon, ceket, blûz, süeter, pabuç, terlik, başlık, eldiven ve saire gibi giyecek şeyler, artık kullanmadığımız oyuncaklar veya okumadığımız kitaplar vardır. Bunlar köşede bucakta duracaklarına birkaç kardeşi sevindirmeye yarasalar daha iyi olmaz mı? Onun için hiç vakit kaybetmeden bu gibi eşyanızı derleyip toparlayın ve güzel güzel paketleyin. Taksim'de, Verem Savaş Derneği Taksim Merkezine ya götürüp teslim edin, yahut 49 29 73 numaraya telefon edip Nermin hemşireyi arıyarak paketi evinizden veya okulunuzdan aldırmalarını rica edin.

Haydi kardeşlerim, bu hayırlı işde birbirimizle yarış edelim!

★

(OCAK 1960) SAYIMIZ KALMADI

Abonelerini zamanında yenilemeyen veya yılbaşından sonra abone olanlar (490 - Ocak 1960) sayımızı alamadıkları için şikâyet ediyorlar.

Kâğıt israf etmemek için baskı sayısını ihtiyaca göre ayarlıyoruz. Bu yüzden Ocak sayısını alamıyanlar bizi hoş görsünler. Onlar yine 12 sayı hesabiyle dergi alacaklardır. Bu vesile ile kardeşlerimizden abonelerini zamanında yenilemelerini tekrar rica ederiz.

★

Kapak resmimiz : ZEYNEP DEĞİRMENCİOĞLU

Bu sayımızın kapağını süsliyen Zeynep Değirmencioğlu'nu çoğunuz tanırsınız. Son günlerde çevirdiği «Ayşecik» adlı filmde üstün bir başarı gösterdi. Beş yaşındaki Zeynep'e büyük küçük herkes hayran oldu. Onun bu Tanrı vergisi sanat kabiliyeti, inşallah sağlam bir konservatuvar eğitimi alarak zamanla daha da olgunlaşır, ve Zeynepçik yarının büyük bir sanatçısı olur.

Ömer Seyfettin'in Kabataş Lisesindeki büstü.

Güzel Sade Türkçenin İlk Bayraktarı ÖMER SEYFETTİN

ERKEN SÖNEN BİR YILDIZ

Bundan tam kırk yıl önce, 1920 Martının altıncı günü, İstanbulun Kadıköyünde Mahmut - Baba türbesinin yanında hazırlanan bir kabre, genç edebiyatçı ve şairlerle öğrenci ve aydınlardan bir kalabalık huzurunda, bir tabut indirildi. Tabutta yatan Ömer Seyfettin'di. Çekici ve tatlı ifadesi, şen fıkraları, nükteleri, her çeşitten güzel hikâyeleri ile tanınmış ve pek sevilmiş yazı sanatçısı Ömer Seyfettin. Ölümü memleketin aydınları için katmerli bir yürek acısı olmuştu. Katmerli; çünkü on beş gün kadar hasta yatmış, en büyük hekimler bakmış, fakat hastalığın ne olduğu anlaşılmadığı için tedavi edilememiş, ölmüştü; çünkü daha henüz otuzaltı yaşında idi ve çünkü onun ölümü ile memleket pek değerli ve verimli ve kendisinden daha pek çok şeyler beklenen bir fikir ve sanat adamından mahrum kalıyordu. Hele kendisini yakından tanıyanlar, üstelik, pek iyi yürekli candan bir dostlarını kaybetmiş oluyorlardı.

MÜTEVAZI BİR FİKİR VE HAREKET ÖNDERİ

Fakat Ömer Seyfettin yalnız eserleri daima zevkle okunan bir hikâyeci, pek değerli bir yazı ustası olmakla kalmıyordu; zira onun Türk edebiyatında tuttuğu yerden başka olarak Türk dilinin gelişme tarihinde de pek saygı - değer bir yeri vardı. Ömer Seyfettin kendisini övmekten, ben - benlikten hoşlanan insanlardan değildi. Onun bir tek emeli vardı: durmadan çalışmak ve bol eser vermek. Bu hali sebebindendir ki güzel sade Türkçenin ilk hamlecisi Ömer Seyfettin olduğunu ve dil sadeliğinin yolu, yalnız fikirle değil, işliyerek ve örnek eserler vererek onun tarafından açılıp genişletildiğini bilenler pek çok değildir.

İKİ TÜRLÜ DİL

Bugün hepimiz konuştuğumuz gibi yazıyor, yazdığımız gibi konuşuyoruz. Bir taraftan da dilimiz her gün biraz daha sadeleşiyor. Fakat elli yıl önceleri hal böyle değildi. O zamanlar iki türlü dil vardı: konuşma dili, yazı ve kitap dili. Konuşma dilimiz şimdiki dildi ama, yazı ve kitap dili çok başka bir şeydi. Ona pek çok Arapça ve Farsça lûgatlar karışmıştı. Kitap okuyup anlamak veya bir şey yazabilmek için hem o lûgatları, hem de Arapça ve Farsçanın bazı gramer kaidelerini bilmek lâzımdı. İnsan babasına «Sevgili babacığım,» diye başlıyan mektup yazarsa âdeta cahillik ve kabalık etmiş sayılabilirdi, hiç olmazsa «Pederi azizim,» lûgatları ile başlamalı idi ki okumuşluğu belli olsun. Konuşurken öz Türkçe ana, baba, kardeş, ev derdik, yazarken bunlar «mâder», «peder», «birâder», «hâne» şeklini alırdı. Kitapları okuyup anlamak, bir şey yazabilmek için bu karışık dili ve bir taraftan da Arapça ve Farsçayı öğrenmek lâzımdı; bu da yıllarca süren bir çalışma ile mümkün olurdu.

EDEBİYAT MERAKLISI BİR SUBAY

Ömer Seyfettin işte o zamanlarda askerî okullarda yetişti. Harb Okulundan diploma alarak teğmen rütbesi ile ordu kadrolarına girdi. Fakat o askerlikten ziyade edebiyat ve şiire meraklı idi. İzmirde bir askerî vazifeye tâyin edilmişti. Orada İzmirin genç edebiyatçıları ile tanıştı, gazete ve dergilerde şiirler ve yazılar yayınladı. Beş yıl İzmirde kaldı. Meşrutiyetin ilânından sonra rütbesi yüzbaşılığa yükseldi ve Bulgar hududunda Yakurit hudut bölüğüne kumandan tâyin edildi.

YAKURİTTE BÖLÜK KUMANDANI

Genç yüzbaşı hudut bölüğünde askerlik işleri dışında bol bol vakit bulduğu için şiir ve edebiyatla daha çok meşgul olabiliyordu. İstanbulda ve Selânikte çıkan bazı gazete ve dergilere şiirler ve başka yazılar gönderiyordu. Ömer Seyfettin bu sıralarda, çoktan beri zihnini meşgul eden dilde ikilik meselesi ile bunu ortadan kaldırmanın yollarını da uzun uzadıya düşünmüş ve nihayet bir karara varmıştı. Canlı konuşma dilinde karşılığı bulunan Arapça ve Farsça lûgatlar kullanıl-

mamalı, Arapça ve Farsça gramer kaideleri de Türkçeden atılmalıdır. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki ayrılığı yapan bunlar olduğu için, bu lûgat ve kaideler atılınca yazı dili konuşma dilinden farksız olacaktı.

BİR MEKTUP: BİR TEKLİF

Dilden bu pürüzler ayıklandıktan sonra yazı dili İstanbul halkının konuştuğu canlı Türkçeye göre ayarlanacaktı. Ömer Seyfettin düşündüklerini en yakın kafa arkadaşı Selânikte Ali Canip (Yöntem) Beyo bir mektupla bildirdi. Bu fikrin gerçekleşmesi için birlikte çalışmalarını teklif etti. Anlaştılar. Birlikte Selânikte çıkardıkları «Genç Kalemler» dergisinin birinci sayısında Ömer Seyfettin uzun bir yazı ile bu fikrini etrafiyle açıkladı. Bunu o zamanlar Selânikte oturan ünlü bilgin Ziya Gökalp da beğenmiş ve benimsemişti.

FİKİR İŞLE GERÇEKLEŞİYOR

Böylece sade güzel Türkçe fikrini ilk defa ortaya atan Ömer Seyfettin ,ondan sonra hikâyeleri fıkraları; ve fikir arkadaşları da her türlü yazıları ile bu emelin gerçekleşmesi için canla başla çalışmaya koyuldular ve bunun mümkün olduğunu, iyi netice verdiğini isbat ettiler. Ömer Seyfettin askerlikten çekildi ve bütün gücünü edebiyata verdi. Artık durmadan yazıyor ve yayınlıyordu.

GÜZEL TÜRKÇE : MİLLÎ DİL

İlk yıllarda sade Türkçe dâvasına karşı-çıkanlar oldu. Eskilerden bir, iki yazı üstadı yeni dil hareketi aleyhine yazılar yayınladı. Fakat bunlar tesirsiz kaldı. Ömer Seyfettin'in kafasından doğan bu fikir onun ve yakın arkadaşlarının yorulmak bilmez çalışmaları ve yayınları sayesinde aydın kafalı gençleri iyice sarmıştı. Birkaç yıl içinde yeni Türkçe «millî bir dâva »oldu.

DOST VE ARKADAŞ ÖMER

Sade güzel Türkçe dâvasının ilk bayraktarı olan Ömer Seyfettin güler yüzlü sevimli bir insandı. İyi yürekli bir dost, tatlı dilli, konuşkan, şen, şakacı bir arkadaştı. Konuşurken karşısındakine, zaman zaman «cencağzım» diye hitap ederdi. Rumelide ağzını alıştırdığı bu söz onun kendisine mahsus bir özelliği idi.

Balkan Harbi başlayınca Ömer Seyfettin tekrar asker oldu. İlkin Kamanova savaşında, sonra Yanya kuşatmasında bulundu ve orada Yunanlılara esir düştü. Harb bittikten sonra İstanbula döndü.

EDEBİYAT ÖĞRETMENİ

İstanbulda bir taraftan «Türk Yurdu», «Yeni Mecmua» gibi dergilerde ve günlük gazetelerde hikâyeler, makaleler ve şiirler yayınlıyor, bir taraftan ders okutuyordu: Kabataş Lisesine Edebiyat hocası tâyin edilmişti.

ON YILDA ON CİLT ESER

Ömer Seyfettin 1884 te Balıkesir vilâyetinde Gönen kasabasında doğmuştur. 1920 de Mütarekenin kara günleri içinde 36 yaşında ölen bu çok değerli insanın yalnız on yıl sürebilen faaliyet devresinde yazdığı eserler tam on ciltlik bir koleksiyon teşkil etmektedir.

KADİR-BİLEN KABATAŞLILAR

Ömer Seyfettin'in kemikleri sonradan Kadıköyündeki kabirden alınarak Zincirlikuyu'da Asrî Mezarlığa nakledilmiştir. Şimdi onun Kabataş Erkek Lisesinde, lisenin öğretmen ve öğrencileri tarafından yaptırılmış, güzel bir büstü vardır.

A. B.

Ömer Seyfettin'den bir hikâye

FALAKA

HER sabah çarşı camiinin arkasındaki harap zaptiye ahırlarının önünden, bir serçe sürüsü gibi, cıvıldıyarak geçerdik. Mektep biraz daha ileride... alçak duvarlı, oldukça geniş bir avlunun ortasında idi. Bir kattı; etrafında yükselen büyük kestane ağaçlarının biribirine karışmış koyu gölgeleri bütün çatısını kaplardı. Biz daha avlunun kapısından girmeden Hoca Efendinin bulunup bulunmadığını, şöyle bir bakar, anlardık:

— Abdurrahmançelebi gelmiş mi be?

— Gelmiş, gelmiş...

Abdurrahmançelebi Hoca Efendinin ihtiyar eşeğiydi. Siyah, huysuz, inatçı bir hayvan... Her sabah bizim gibi erkenden mektebe gelir, akşama kadar kalır; evlerimizden nöbetle getirdiğimiz kucak kucak otları, yazsa ağaçların, kışsa sol taraftaki abdestlik sundurmasının altında yavaş yavaş yerdi. Ona su vermek, onu tımar etmek mektepte bir imtiyazdı. Hoca Efendiye kim yaranırsa bu mükâfatı kazanırdı. Mektebin kapısına dar bir merdivenle çıkılırdı. İçeri girilince tâ karşıya Hoca Efendinin rahlesi gelirdi. Rahlenin önünde top yavrusu müthiş, tuhaf bir tüfek gibi siyah kayışlı ağır falaka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk. Kızları birkaç ay evvel bizden ayırarak başka yere kaldırmışlardı. Sınıf taksimi filân yoktu. Elifbeyi, Ammeyi, her şeyi bir ağızdan okuyor, rakamları bir ağızdan sayıyor, bir ağızdan ilâhi söylüyorduk. Bütün derslerimiz yeknesak, umumî bir bestenin asla mânalarını anlamadığımız güfteleri idi. Hoca Efendi, ak sakallı, uzun boylu, bağırtkan bir ihtiyardı. Yaz, kış daima cübbesiz, abdest almağa hazırlanmış gibi kolları, paçaları çıplak, sıvalı, yerinde otururdu. Öğleden sonra Çarşı camiini süpürmeğe gidip hiç gelmiyen kalfa daha gençti. Müezzinlik te yapıyordu. Bize şeker, leblebi, keçiboynuzu, hünnap, iğde vesaire satardı.

★

Gönenden geldiğimiz günden beri bu mektebe devam ediyordum. Ama dersten, mersten hiç haberim yoktu. Bir ağızdan okumağa başladık mı, ne olursa olsun, ben de karışır, bağırmağa başlardım. En birinci zevkim falaka tutmaktı. Falaka tutmak... Fakat bir gün hâkim Efendi ile setre pantolonlu, gülmez suratlı biri geldi.

— Kaymakam Bey, Kaymakam Bey!

Dediler. Sakalsız, esmer, uzun boylu, aksi bir adam. Kapıdan girer girmez Hoca Efendinin işareti üzerine hepimiz ayağa kalktık. Birisini çağırıyormuş gibi elini, başını sallıyarak bizi oturttu. Hepimizi ayrı ayrı gözden geçirdi. Birkaçımızı okutmak istedi. Halbuki biz tek ağızla, ahenksiz okuyamazdık. Yüzünü buruşturdu. Yere bakarak başını salladı. Sonra gözlerini Hoca Efendinin başında asılı duran falakaya dikti: Baktı, baktı. Ömründe ilk defa bir falaka görüyormuş gibi dikkatle baktı. Döndü, selâm vermeden çıkarken:

— Biraz dışarı gelir misiniz Hoca Efendi?... dedi.

Hoca Efendi titreyerek divan

duruyor gibi kollarını önüne kavuşturarak yürüdü. Hâkim Efendi ile Kaymakamın arkasından bahçeye çıktı. Dışarıda ne konuştuklarını bilmiyorduk. Lâkin falaka ertesi gün yerinde yoktu.

— Falaka yasak olmuş...

Diyorlardı. Sözde Kaymakam Bey yasak etmiş!

Dayak korkusu kalkınca biz, kırk çocuk, öyle azdık, öyle kudurduk ki... Ne yaptığımızı bilmiyor, artık hiç hocayı dinlemiyor, yüzüne leblebi atıyor, minderine iğne koyuyor, pabuçları saklayıp onu saatlerce arattırıyor, yalvartıyorduk. Dayaksız bizi okutamıyacağını anlıyan Hoca Efendi nihayet yine bir gün falakayı çıkardı. Amma başı ucuna asmadı. Oturduğu minderin arkasına sakladı. Fakat şimdi kim kabahat yaparsa eskisinden fena dövüyordu.

★

İyice hatırlıyorum; kırk çocuk, hepimiz müttefik. Aramızdan müzevir çıkmıyor, Hoca Efendiye karşı tek bir vücut gibi hareket ediyorduk. Bir gün bahçede sözbirliği ettik. İçerde hepimiz birden esnemeğe başladık. Hoca Efendi de esnemeğe başladı. Zavallı ihtiyar uyuyuverdi. O zaman kalktık, rahlenin üzerindeki enfiye kutusunu aldık, hepimiz çektik. Bütün mektebin içinde bir hapşırmadır gitti. Hoca Efendi gürültüden uyanınca işi anladı. Enfiyesini kimin çaldığını sordu. Bir ağızdan ahenkle:

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz, dedik.

— Hepinizi falakaya çekeceğim.

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

— Kimse söylemiyecek mi?

— Bilmiyoruz ki, bilmiyoruz ki...

— Bilmiyor musunuz, pekâlâ, Necip git camiden kalfayı çağır, çabuk.

Beş dakika sonra kalfa geldi. Korkunç bir sahne başladı. Sopayı biri bırakıp biri alıyordu. Nöbetleme falaka tutuyorduk. Hepimizi sıra dayağına çektiler. Bu günden sonra Hoca Efendi esneme ile hapşırmayı en büyük kabahat sayıyordu. Hele hapşırmak... Kazara, kendiliğinden hapşıranı:

— Benimle eğleniyor musun?

Diye yere yıkıyor, bayıltıncaya kadar dövüyordu. Aksi gibi benim hiç durmadan esniyeceğim geliyor, hapşırmak istiyordum. Birkaç defa bunun için dayak yedim. Hoca Efendi dayağı bitirince bütün kuvvetiyle rahlesine vuruyor:

— Kim hapşırırsa şart olsun ki öldürünceye kadar döveceğim.

Diye haykırıyordu.

— . . . . .

— Şart olsun, kim hapşırırsa...

★

«Şart olsun!» bu nasıl yemindi? Evde anneme sordum. Başını salladı. Gözlerini açtı:

Çok büyük yemin! dedi.

— Yalan yere bu yemini eden çarpılır mı?

— Hayır.

— Ya ne olur?

BİLMECELER

● Dişlerini yemek yerken kullanmıyan şey nedir?

Cevap: Tarak.

● Adımlarımızı neler kovalar?

Cevap: Ayak izleri.

● Sizi filin mi, yoksa kaplanın mı kovalamasını istersiniz?

Cevap: Filin kaplanı kovalamasını.

● Hangi kabın içine su konulmaz?

Cevap: Ayak-kabının

● O nedir ki her yerde uçar, ama kanadları yoktur?

Cevap: Toz.

● Kırıldığı zaman kullanılan şey nedir?

Cevap: Yumurta.

— Daha fena.

— Nasıl?

— Karısı boş düşer.

İyice anlamadım. Amma bu yeminin dehşetini mektepte çocuklara etrafiyle söyledim. Artık hep, evli adamlar gibi, yalan sahih, biz de «Şart olsun!» yeminine başladık. «Vallahi, billâhi!» unutuldu. Hoca Efendi de her sabah rahlesine çökerken hiç unutmuyor:

— Kim hapşırırsa, şart olsun, öldürürüm, diye takrarlıyordu.

★

Bir gün öğle paydosundan sonra içeri girdik. Her vakitki gibi derin bir uğultu... Ben baktım, Hoca Efendi dalmış uyuyor! Hemen ayağa kalktım. Çocuklara şahadet parmağımı dudaklarıma götürerek:

— Susunuz!

İşaretini verdim. Ses seda kesildi. Hepsi ne yapacağıma bakıyordu. Gözüme rahlenin üzerinde, kapağı açık duran bir tabaka kadar büyük enfiye kutusu ilişti. Yürüdüm, ayaklarımın ucuna basarak yaklaştım, kutuyu aldım. İçindeki enfiyeleri cüzümün arasına boşalttım. Kutuyu yine açık olarak yerine bıraktım. Çocuklar çekmek için etrafıma toplandılar.

— Hayır, biz çekmiyeceğiz, dedim. Sonra hapşırırız. Uyanır.

— Ya sen ne yapacaksın?

— Görürsünüz...

— Ne yapacaksın, ne yapacaksın?

— Söylemem diyorum. Çok güleceğiz.

Öyle bir şeytanlık kurmuştum ki daha yapmadan gülüyor, katılıyordum. Çocuklar da bana bakarak gülüyorlardı. Gülüşme gürültüsüne Hoca Efendi uyandı. Hemen kutuya baktı. İçinde enfiye yok... Hiddetlendi:

— Kim aldıysa söylesin, şart olsun gebertirim.

Hep bir ağızdan, ahenkle:

— Şart olsun haberimiz yok!

Dedik.

— Kim aldı söyleyiniz.

— Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

— Pekâlâ, ben size gösteririm. Şimdi hapşırınca alan meydana çıkar. Şart olsun, onu falakaya yıkacağım. Gebertinceye kadar döveceğim.

Kazara hapşıracağız diye hepimizin ödü kopuyordu.

— Şart olsun... Ah bugün biriniz hapşırırsa... Şart olsun, geberteceğim...

— . . . . .

— Ah şart olsun, biriniz hapşırırsa...

Hoca Efendinin öfkesi bir türlü geçmiyordu. Ben rahlenin altında, cüzümden kopardığım iki yaprağı boru gibi büküyor, enfiyeleri içine dolduruyordum.

★

Akşam yaklaştı. Hoca Efendi kollarını kapadı. Çoraplarını, mestini giydi. Cübbesini omuzu-

na aldı. Hep bir ağızdan, kerrat cetvelinin tagannisinden sonra ilâhiye başladık. Ben nihayete doğru yanımdaki çocuğu dürterek kalktım. O da kalktı. Ellerimizi kaldırdık. Hoca bağırdı:

— Ne var?

— Abdurrahman çelebiyi hazırlıyalım mı?

— Haydi, pekâlâ, çabuk.

Kapıdan çıktık. Her akşam Hoca Efendinin izin verdiği iki çocuk önden çıkar, eşeğin yularını, semerini vururdu. Taş merdiveni koşarak indik. Abdurrahman çelebi yiyemediği otların üstüne uzanmış yatıyordu. Tekmeliyerek kaldırdık. Yularını, semerini vurduk. Artık ilâhi sesleri kesilmişti. Ben cüzdanımdan içi enfiye dolu kâğıt boruları çıkardım. Yavaşça eğildim. Abdurrahman çelebi daha bir şey anlamıyordu. Bu borulardan bir tanesini bütün kuvvetimle burnuna üfledim. Genzine bir tabanca sıkılmış gibi şaha kalktı. İkinci boruyu üfleyemedim. Yularından tuttum. Sıçrata sıçrata taş merdivenin önüne doğru götürdüm. Öteki çocuk yanımdan geliyor, gülmemek için eliyle ağzını tutuyordu. Hoca Efendi cübbesini giymiş, vekarla, yavaş yavaş, merdivenlerden iniyordu. Çocukların hepsi bir turna dizisi gibi arkasından iniyorlardı. Eşek şaha kalkıyordu.

— Ne olmuş bu hayvana?

— Bilmem efendim, uyuyordu...

— Gemini yanlış vurmuşsunuz.

— Hayır.

— Getirin bakayım.

Bütün çocuklar da bakıyorlardı. Eşeği taş basamağa yaklaştırdım. Tam bu esnada Abdurrahman çelebi nezleye tutulmuş bir insan gibi:

— Pişih, pişih...

Diye başını sarstı. Bütün çocuklar gülmeğe başladı.

Hoca Efendi şaşırdı. Enfiyenin tesirini duymıya başlıyan Abdurrahmançelebi habire hapşırıyordu. Ben sanki hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi:

— Sizinle eğleniyor efendim, dedim.

— Haltetmişsin...

Daha ziyade küstahlaştım:

— Bunu da falakaya yıkmalısınız.

— O hayvan, o...

Kahkahalarla katılan çocuklar:

— Falaka, falaka...

Diye bağırıyorlardı. Ben onlardan cesaret aldım. Dedim ki:

— Hoca Efendi, bugün mektepte kim hapşırırsa şart olsun falakaya yıkacağım dediniz. Eğer Abdurrahmançelebiyi affederseniz karınız boş düşer.

— Karınız boş düşer! Karınız boş düşer!...

Diye haykırışıyorlardı.

Hoca Efendi bir an şaşırdı. Bineceği zamanlar: «Oh benim Abdurrahmançelebi, oh benim Abdurrahmançelebi» diye muhabbetle okşadığı eşeğine dehşetle baktı. Kapının yanından bir çocuk içeri koşmuş, falakayı, değneği çıkarmıştı. Abdurrahmançelebicik intizamsız fasılalarla hapşırıyor, burnunu yere sürmek istiyordu.

Falaka, değnek, elden ele Hoca Efendinin önüne kadar geldi. Çocuklar gülmekten katılıyorlar:

— Karınız boş düşer! Karınız boş düşer!...

Diye ahenkle tekrarlıyorlardı. Çocuklara mı, eşeğe mi, neye kızdığını bilmiyen Hoca Efendi, gayri ihtiyari:

— Yıkınız!

Emrini verdi. Belki yirmi çocuk, Abdurrahman çelebinin başına üşüştü. Uzun bir uğraşmadan sonra yere yatırdık. Arka ayaklarını falakaya taktık. Hoca Efendi sopayı eline aldı. Nallar gibi «tak tak» vurmağa başladı. Eşek debeleniyor, çocuklar bağırıyor, gülüyor, nâralar atıyorlardı. Müthiş bir gürültü... Ansızın arkadan bir çocuk:

— Kaymakam bey.

Diye bağırdı. Hepimiz sustuk. Yüzümüzü avlu kapısına çevirdik; siyah setre pantolonlu kırmızı fesli, ekşi suratlı bir adam... Sağında solunda birer zaptiye dimdik duruyordu.

— Ne oluyor Hoca Efendi?

Diye sordu.

— . . . . .

Hoca Efendi fena halde şaşaladı. Önüne baktı. Değnek elinden düştü. Falakayı tutanlar bıraktılar. Kurtulan ürkmüş eşek çifte ata ata, kestane ağaçlarının altına kaçıyor, hem avazı çıktığı kadar anırıyordu. Kaymakam avluya girdi. Yavaş yavaş yürüdü. Mektebin önüne yaklaştı. Kaşları çatılmıştı. Hiddetle tekrar sordu:

— Ne yapıyordunuz?

— Şey... Efendim...

Hoca Efendi kekeliyordu.

— Ne?

— Şart etmiştim.

— Ne demek?

— Hapşıran için...

— Ne hapşıranı?

(Sonu 48. sayfada)

★ ★

EĞER DOĞAN KARDEŞ'İ SEVİYORSAN...

Birçok kardeşlerimden «Seni çok seviyorum, çok beğeniyorum, her ayın başını iple çekiyorum.» diye mektuplar alıyorum. Bunları okudukça ne kadar sevindiğimi anlatamam. Sevilmekten, beğenilmekten kim hoşlanmaz?

Ama beni daha çok sevindirmek istiyorsanız, sizden iki ricada bulunacağım:

1. Benim yalnız beğendiğiniz taraflarımı değil, beğenmediğiniz taraflarımı da haber vermenizdir.
Çünkü ben daha iyi olmak istiyorum. Kusurlarımı düzeltmek istiyorum. Sizin daha çok hoşunuza gidecek şeyler yapmak istiyorum. Siz bunları bana söylemezseniz, kabahat benim mi?

2. Bana yeni yeni kardeşler, aboneler bulmanız.
Çünkü ben Türk çocuklarına faydalı olmak için çıkıyorum. Beni okuyanların sayısı ne kadar çoğalırsa, hizmetlerimin alanı da o kadar genişlemiş olur.

İşte, size ricalarımı bildirdim. Bunları yerine getirmeye çalışırsanız, beni daha çok sevindirmiş olursunuz, sevgili kardeşlerim...

★ ★

Yolda Kalan Lokomotif

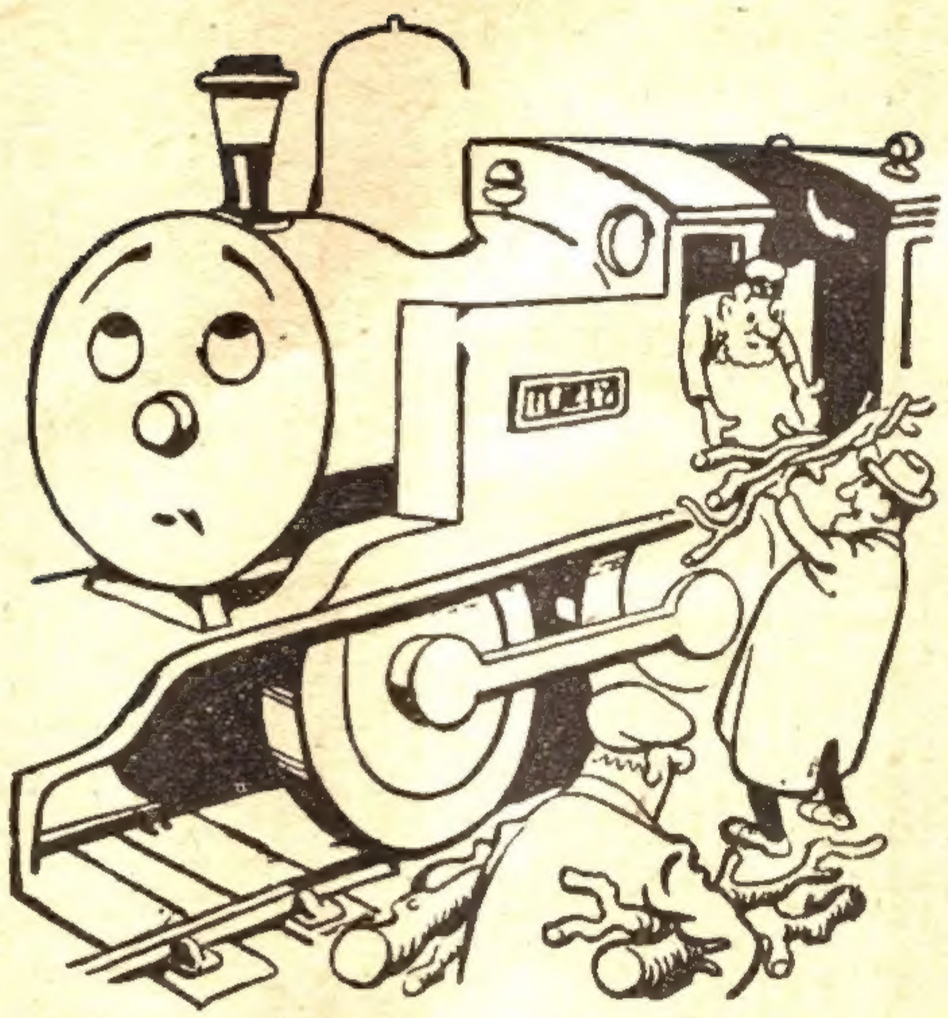

ATEŞÇİ Ahmet Usta lokomotife :

— Bugün sana ne oldu, dedi. Bu ateş çok az. Vagonları çekmiye yetmez. Hiç kömür kalmamış. Ne yapsak acaba? Dur bakayım şu odunlar nasıl yanacak.

Ateşi canlanınca lokomotif :

— Oh, diye derin bir nefes aldı. Odun kokusu ne güzel! Dumanı da bembeyaz çıkıyor. Keşke kömür yerine hep odun yaksaydık. O zaman dünyanın en temiz lokomotifi olurdum. Ne olur hiç olmazsa bugün odun yakalım.

Ahmet Usta, lokomotifin kalbini kırmak istemiyordu:

— Senin gibi güçlü bir lokomotifin odun yakması dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir, dedi. Ama şimdi ateşin iyi. Bugünlük böyle gitsin.

Adam bunları söyledikten sonra lokomotifin arkasındaki kömür vagonunu kocaman odun ve kütüklerle doldurdu. Lokomotif sıra sıra vagonları arkasına taktı. Bembeyaz dumanlar savurarak yola çıktı. Ahmet Usta da lokomotif gibi çok sevinçliydi.

— Bundan sonra artık elimi yüzümü temiz tutacağım, diye söyleniyordu.

Ateşe birkaç odun daha atarken lokomotife :

— Biraz daha hızlı gidelim, dedi.

Lokomotif var kuvvetiyle gidiyordu, ama kömürle işlediği zamanki hızından eser kalmamıştı. Vagondaki odunlar bitiyor, lokomotif gittikçe yavaşlıyordu. Ahmet Usta :

— Şimdi ne yapacağım, diye üzülmeye başladı. Keşke yanımıza biraz da kömür alsaydık.

Yolcular, trenin niçin yavaş gittiğini merak etmeye, sabırsızlanmıya başladılar. Ateşçi onlara olanları anlattı.

— Burada yol ortasında kalamayız, dediler. Yolumuza devam etmek için bari lokomotife biraz odun bulalım.

Böylece bütün yolcular trenden indiler. Yakındaki ormandan çalı çırpı kurumuş ağaç dalları topladılar.

Lokomitif bunları görünce çok utandı.

— Hepinize teşekkür ederim, dedi. Bana yardım etmekle büyük bir iyilik ettiniz. Ama söz veriyorum, yarın kömür yakacak, hepinizi istediğiniz yere çabucak götüreceğim.

Gerçekten lokomotif akıllanmış, gösterişten vazgeçerek en güzel şeyin insanların işine yaramak olduğunu öğrenmişti.

Kuklalar Nasıl Oynatılır?

Kuklaların ufacık bir sahnede konuşması, şarkı söylemesi, zıplayıp sıçrayarak oyun oynaması çocuklar kadar büyükleri de eğlendirir. Kukla oyunu öyle bir hayal dünyasıdır ki, Avrupa'da opera, bale gibi önemli sanat kollarından biri sayılmaktadır. Bugün Avrupa kukla tiyatrolarında iki ayrı yönde gelişme var : bazı kuklalar yaşayan insanlara benzetiliyor. Oyunları tiyatro gibi gerçek hayattan alınıyor. Diğerlerinde ise alışılmış kukla tipleri kullanılarak apayrı bir sanat dalı şeklinde devam ettiriliyor.

En eski kukla oyunları, eski Mısır ve Yunanistan'da dinî bayramlarda yer alıyordu. Eski mâbetlerdeki heykellerin gizli bir kontrol sistemiyle başları ve kolları hareket ettiriliyordu. Bu çeşit heykellere Orta Çağda Avrupa kiliselerinde olduğu gibi bugün Afrika yerlileri arasında da rastlanır.

Eskiden beri kukla yapılan yerler Uzak Doğuda Çin, Burma memleketleri ile Cava ve Bali adalarıdır.

Bugünkü kuklaların çoğu gövdesinin çeşitli yerlerine bağlanmış iplerle oynatılır. Umumiyetle beden dokuz, baş, omuz, kol ve bacaklar ikişer, sırt bir ip'le oynatılır.

Bugün büyük kuklalara yüz hareketleri yaptıran ipler de takılmıştır. Bütün bu ipler çaprazlama üstüste konmuş iki tahta parçasına bağlıdır. Kuklacı bunları bir elinde tutar; öteki eliyle ipleri çekerek istediği hareketi yaptırır.

Kuklaların boyları 30 cm. ile 1 metre arasında değişir. Japon kuklaları normal insan boyuna yaklaşır.

Geçen ay İstanbul, Ankara ve İzmir'de verdiği temsillerle bizleri hayretler içinde bırakan İtalyan Kukla Tiyatrosu sanatçıları memleketimizden de iki şarkıcının kuklalarını yapmışlardı.

☆ ☆

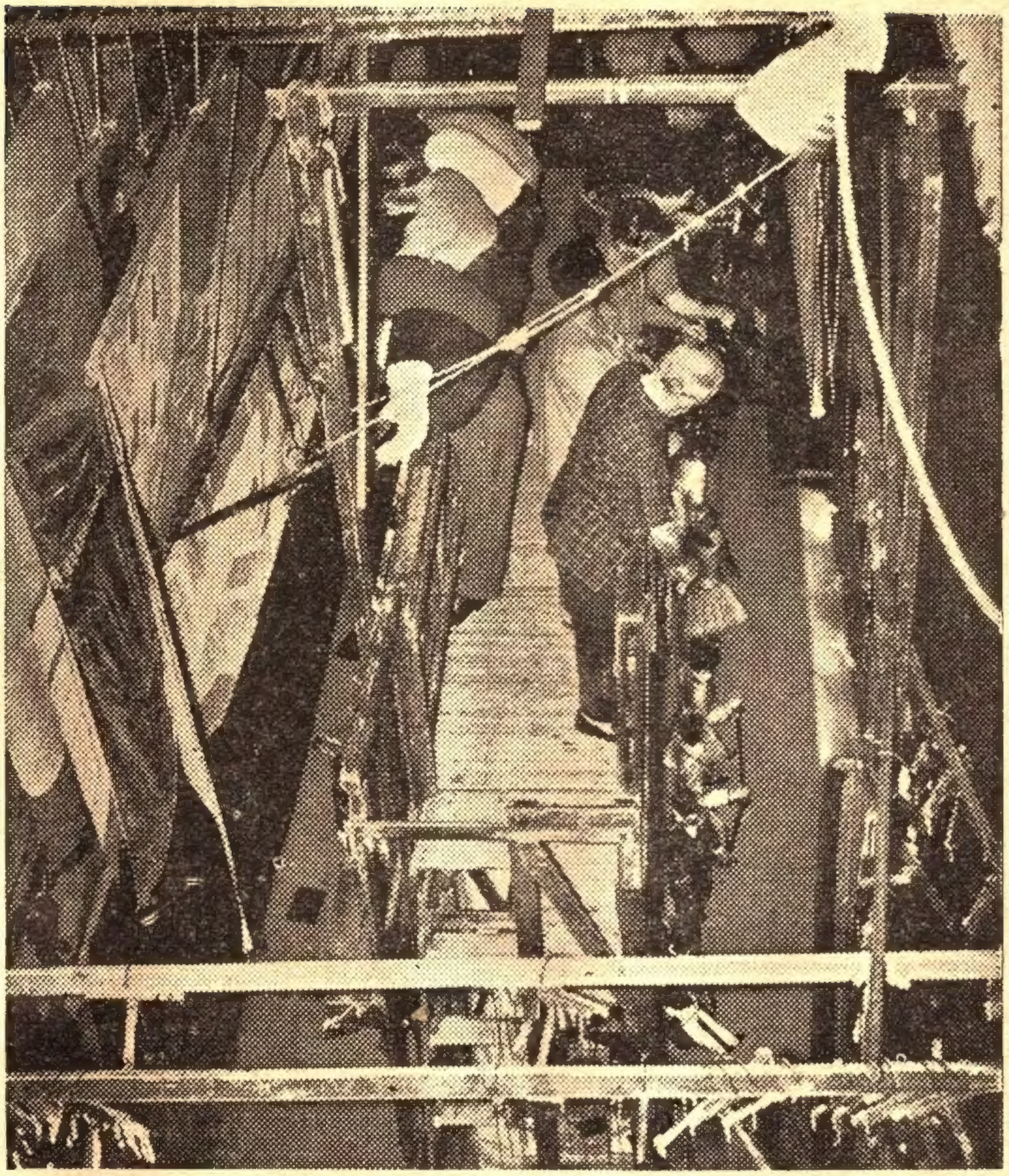

KİMDİR BUNLAR? — İskelede suya attıkları oltalara balık takılmasını bekliyen amatör balıkçılar mı? Hayır, bunlar uçlarını ellerinde tuttukları ipleri oynatarak kuklalara ruh ve hareket verip sahnede canlandırdıkları peri masalları ve çeşitli milletlerin halk dansları ile bizi hayretler içinde bırakan sanatçılardır.

SEVİMİN RÜYASI — Pamuk Prensesle altı cüce burada, yedincisi nerede?

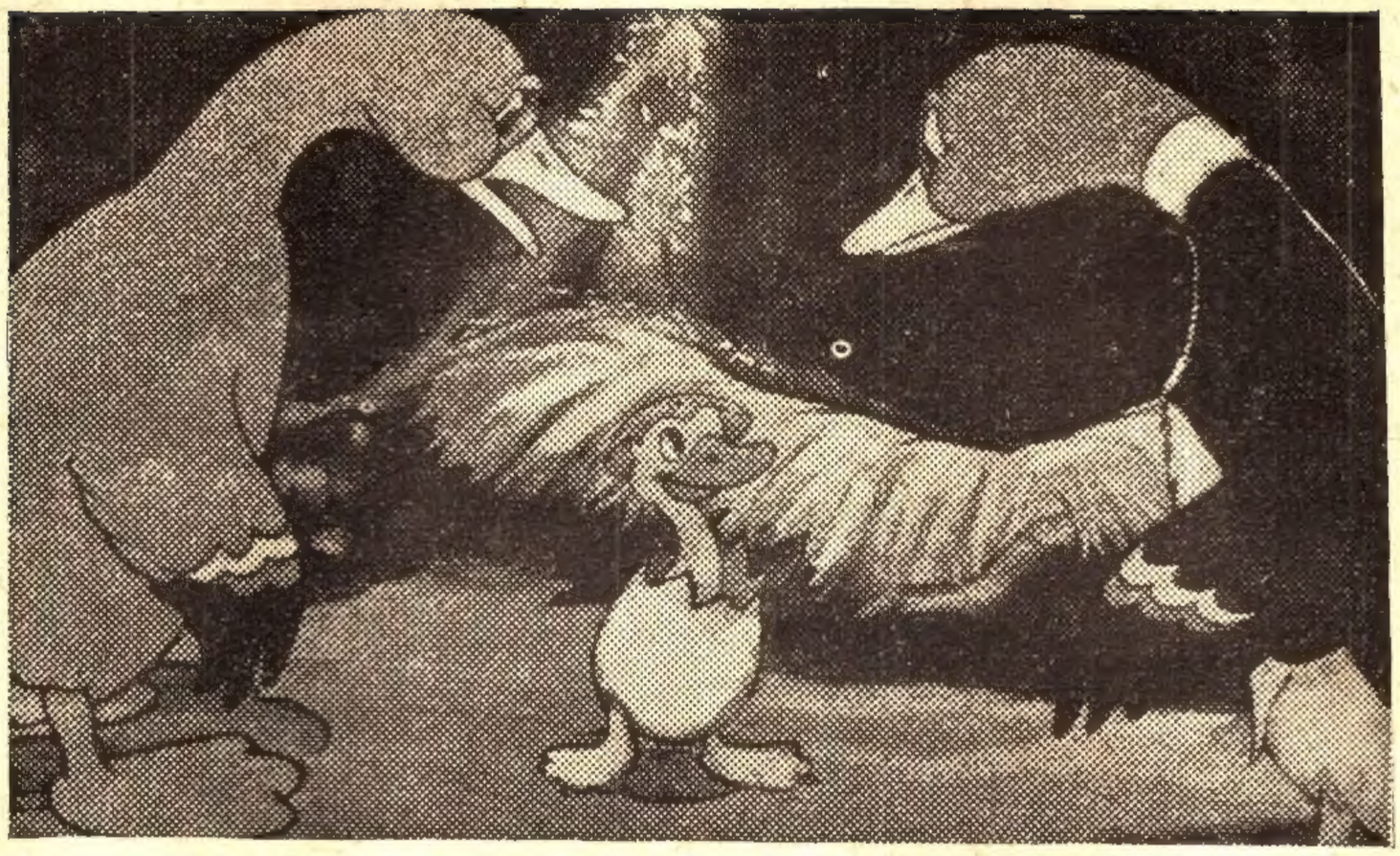

ÇİRKİN YAVRU

BAHÇEDE herkes telâş içindeydi. Bayan ördek heyecanından yerinde duramıyordu. Birkaç dakika sonra yavruları yumurtadan çıkacaktı.

— İnşallah hepsi gürbüz ve güzel olur, diye düşündü.

Yumurtalardan biri «çıt» diye ortasından kırıldı. Çıkan yavru annesinin kanatlarının altına sığındı. Bunun arkasından diğer yavrular da birer birer çıktılar. Sıra sonuncu yumurtaya gelmişti. Bu, diğerlerinden biraz daha büyük görünüyordu. Bayan Ördek merak içinde bekliyordu. Tam bu sırada yumurtanın kırıldığını görünce derin bir nefes aldı. Ama bu yavru diğer yavrularına benzemiyordu. Çok çirkin bir şeydi.

Yeni yavrunun görünüşü pek komikti. Yumurtanın kabuğu olduğu gibi üstünde kalmıştı. Bacakları iki delikten dışarıya çıkıyordu. Kabuğun bir parçası şapka gibi başının üstüne yapışmıştı. Annesiyle babası karşısına geçmiş, ona hayretle bakıyorlardı.

— Bu çirkin hayvan nasıl bizim yavrumuz olur, diyerek zavallı yavrucuğu olduğu yerde bıraktılar. Diğer yavrularını toplıyarak havuza yüzmeye gittiler.

Yavru yalnız başına kalınca ne yapacağını şaşırdı.

— Ben gerçekten bu kadar güzel bir anneyle babanın çocuğu olamam, diye düşündü. Bari kendime uygun, benim gibi çirkin bir anne-baba bulayım da onların çocuğu olayım.

Bahçede gezinirken bir ağacın dalında dört tane kapkara kuş yavrusu gördü. Bunlar karga yavrusuydu.

— Ne olur, beni de yuvanıza alın, sizin kardeşiniz olayım, diye yalvardı.

O sırada yavruların annesi olan karga geldi. Bağırıp çağırarak çirkin yavruyu yuvasından kovdu. Zavallıcık boynunu bükerek havuzun başına gitti. Kendi kendine :

— Beni kimse istemiyor. Keşke yumurtadan hiç çıkmasaydım, diye hıçkırarak ağlamaya başladı.

— Niçin ağlıyorsun yavrum?

Bu tatlı sesi duyunca, başını kaldırıp baktı. Karşısında o zamana kadar gördüğü hayvanların en güzeli duruyordu.

— Çok çirkinim diye beni kimse sevmiyor, diyerek ona derdini anlattı.

— Bundan sonra sakın böyle şeylere üzülme. Senin asıl annen benim. Yumurtadan ilk çıktığım zaman ben de senin gibiydim. Sen ördek değil, kuğu yavrususun. Büyüyünce tıpkı bana benziyeceksin. Gel sana kardeşlerini göstereyim.

Küçük kuğu yavrusu havuzda annesinin peşinden sevinçle yüzmeye başladı.

YANLIŞ KUŞU

KÜÇÜK bir kız varmış. Bu kız çok akıllı değilmiş ama, kimse bunun farkına varmazmış? Neden biliyor musunuz? Bu küçük kızın kendine yardım eden sihirli bir kuşu varmış da ondan. Adı «Yanlış Kuşu» olan bu kuşun rengi mürekkep gibi koyu mavi imiş, tüyleri de ışıl ışıl ışıldarmış. Küçük kız okul ödevlerini yapacağı zaman hiç çekinmeden aklına geleni yazar, çizer, aritmetik problemlerini bildiği gibi çözermiş, ama, tabiî akıllı bir kız olmadığı için bir sürü de yanlış yaparmış.

Ödevleri bittikten sonra, kız : «Yanlış Kuşu yem ye!» diye seslenir, o zaman kuş hemen uçar gelir, defterdeki bütün yanlışları ve mürekkep lekelerini yer bitirirmiş.

Bir gün küçük kızın bir okul arkadaşı : «Ah keşke ben de senin gibi akıllı olsaydım. Sen ödevlerinde hiç yanlış yapmıyorsun. Halbuki benim ödevlerim hep yanlış dolu!» demiş. Küçük kız : «Benim sihirli bir kuşum var. Ona, (Yanlış Kuşu, yem ye) diye seslenirsem, bütün yanlışları yokeder.» diye cevap vermiş.

Arkadaşı ellerini çırparak: «Aman ne iyi! Öyle ise bugün öğleden sonra okul defterlerimi alıp sana geleyim.» demiş. Küçük kız da, «Olur» diye kabul etmiş.

Öğleden sonra kızın arkadaşı, peşinde daha birçok çocukla beraber eve gelmiş. Hepsi koltuklarında okul defterleri olduğu halde odaya dolmuşlar. Küçük kız bütün defterleri Yanlış Kuşunun önüne sererek : «Yanlış Kuşu yem ye!» demiş. Yanlış Kuşu yanlışları, mürekkep lekelerini yemiş, yemiş...

Sonra birdenbire kuşcağız «pat» diye patlamış. İçi hep mürekkep ve yanlış dolu olduğundan, mürekkep damlaları ve yanlışlar ortalığa yayılmışlar. Yeniden okul defterlerinin içine girmişler. Çocukların defterlerinde artık eskisinden daha çok leke ve yanlış varmış.

Yanlış Kuşu ise arka üstü yere düşüp bacaklarını uzatmış ve ölmüş.

Küçük kız, yerde yatan ölü kuşun karşısında hüngür hüngür ağlarken, öbür çocuklar sessizce kapıdan çıkıp gitmişler. Hepsi de pekâlâ biliyormuş ki, daha evvel okulda derslerini dikkatle dinleselerdi ve evde çalışırken ödevlerinde bu kadar çok yanlış yapmasalardı, yeryüzünde var olan bir tek Yanlış Kuşu bu kadar acıklı bir şekilde ölmiyecekti.

★

Bu hikâye, gelecek ay Doğan Kardeş Yayınları arasında çıkacak olan «ALLAH RAHATLIK VERSİN» adlı güzel kitaptan alınmıştır.

İyi kâğıda basılmış, renkli, resimli, bez cildli bu büyük kitapta şimdiye kadar bir yerde okumadığınız birbirinden güzel ve heyecanlı 40 masal ve hikâye bulacaksınız.

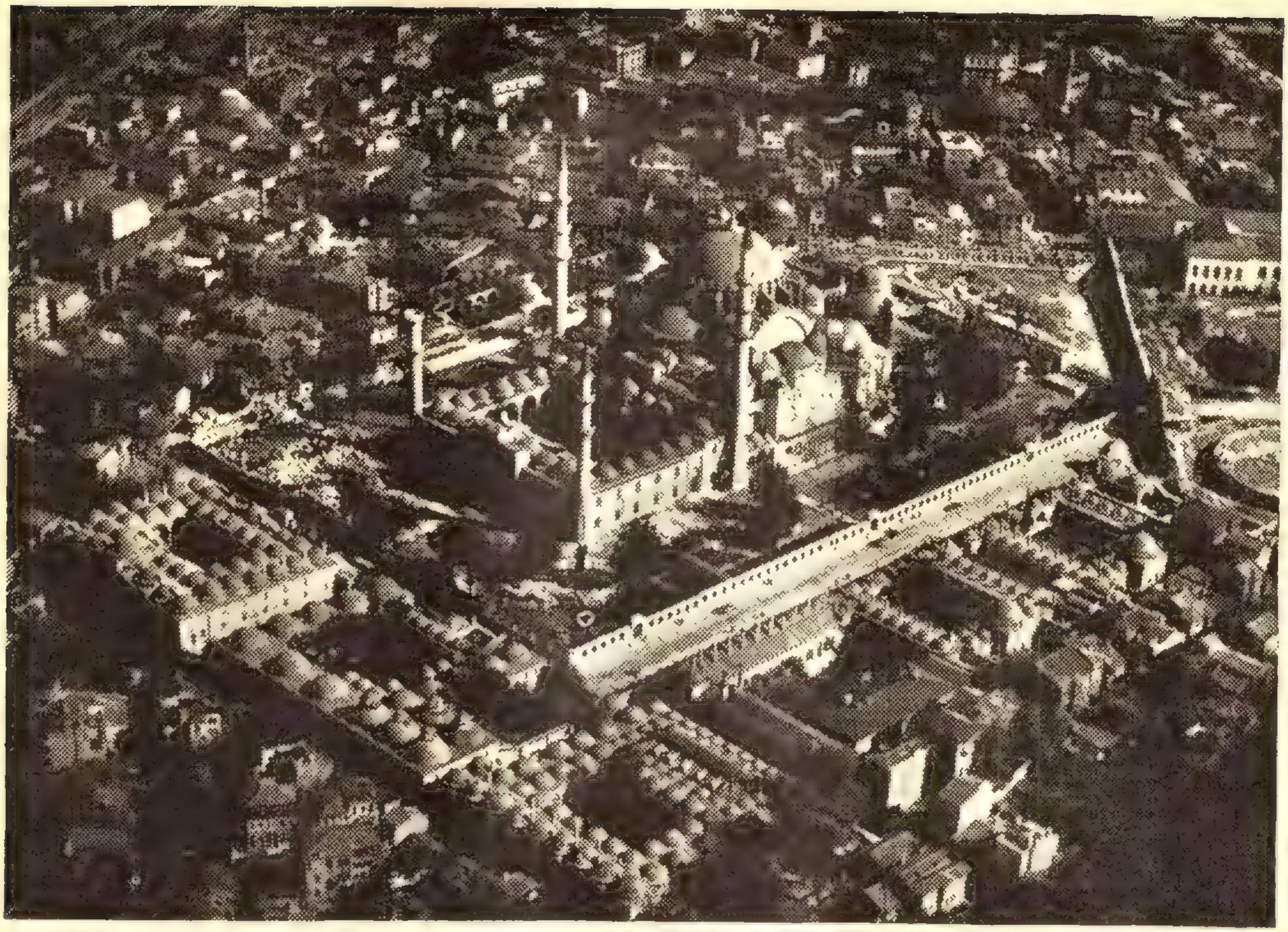

İstanbul'un en güzel eserlerinden Süleymani'ye Camii'nin kuşbakışı görünüşü

Yarınki İstanbul

YARINKİ İstanbulun doğuşunu seyretmek isterseniz bugün de şehrimizi o gözle gezelim çocuklar..

İstanbulun Türkler tarafından alınmasından sonraki manzara ne ise bizim şehir şimdi de aynı görünüşte..

Yollar yapılıyor, anıtlar tamir ediliyor, parklar onarılıyor, uygunsuz yapılar yıkılıyor, yeni mahalleler kuruluyor.

Bu yarınki İstanbula doğru bir hazırlanıştır.

Son yıllarda İstanbul eskimiş, solmuş, bakımsız bir hale gelmişti.. Otobüslere, otomobillere dar gelen yollarda tıkanmalar oluyor, herkes işine gücüne geç kalıyordu.

Tarihî anıtların etrafını çirkin yapılar dikenli bitkiler gibi sarmıştı.. Parklar bakımsız, evler çirkin bir hal almıştı..

Her şey İstanbulu yenilemek ve bugünün gerçeklerine uygun bir hale getirmek gerektiğini gösteriyordu.

Floryadan başlayıp bütün İstanbulu dolaşan bir sahil yolu, Yeşilköy hava alanından gelen ve Topkapısından geçen büyük turistik yol, Vatan ve Millet caddeleri şehre inanılmaz bir güzellik verdiler..

Anıtların etrafındaki çirkinlikler kaldırıldı. Ve hele en güzeli, şehrin tarihî ağaçları bir bir onarılmıya başlandı.. Bilmem bilir misiniz, bu şehirde Türkler kadar eski ulu çınarlar, kestaneler, serviler vardır.

Bu ağaçların efsaneleri ve hikâyeleri eski İstanbullular arasında dilden dile gezerdi..

Babaanneleriniz, anneanneleriniz meselâ sizi Sünbülefendiye veya Eyüp Sultana götürmüşlerse oralardaki en az beşyüz yaşındaki ağaçların hikâyelerini de anlatmışlardır.. İşte şimdi bu tarihî ağaçlara bile bakılıyor, etrafına güzel parklar yapılıyor.

Bir zamanlar İstanbul dünyanın en nazik, en kibar insanlarının memleketi imiş çocuklar.. İstanbul ter-

TİLKİ İLE ÜZÜMLER

Gaskonyalı değil mi, neyse bir tilki
Açlıktan ölme raddelerine gelmişti ki
Olgun üzümler gördü bir çardakta.
Kabukları kırmızı kırmızıydı.
Karnını doyurmanın tam da sırasıydı.
Ama güçlük çıkınca uzanmakta,
«Ham, dedi, ne anlarım ben bunları yemekle?»
İyi etmedi mi böyle demekle?

La Fontaine'den çeviren :

Orhan Veli KANIK

biyesinin üstüne terbiye yokmuş. Küçüklerin büyüklere saygısı, büyüklerin küçüklere sevgisi meşhurmuş..

Ben on altıncı asırda Avusturyanın Türkiye elçisi olarak İstanbulda yaşamış Busbek isimli bir elçinin hâtıralarını okumuş ta hayran olmuştum..

Busbek Türklerin temizliğini anlata anlata bitiremiyordu.. Bir defasında onu Edirne yolu ile sefere çıkan bir ordumuza davet etmişler. Ordu üç gün bir yerde konaklamış.. Dördüncü sabah Busbek uyanmış ki çadırında bir başına. Koca ordu, o uyurken sessiz sedasız, çadırları sökmüş, hayvanları hazırlamış ve yola koyulmuş.. Busbek diyor ki: «Asıl şaştığım şey odunun ortalıkta bir çöp, bir kir bırakmadan gitmesi oldu.. Bir iki insan değil.. ordu bu!»

Evet çocuklar, yeni İstanbul işte böyle temiz bir şehir olmalı.. Temiz ve güzel..

Bunu da siz yapacaksınız.. Şimdiden şehri temiz tutmayı, bütün şehri eviniz gibi bilmeyi öğrenmelisiniz.. Öğrenirseniz o zaman ona göre sever ve bakarsınız..

Tramvay biletlerini yerlere atmak, çöpleri denize dökmek, kâğıtları oraya buraya fırlatmak medenî insanlara yakışmaz ki..

Yine bir zamanlar, İstanbulda konuşulan Türkçe de en güzel Türkçe imiş.. İstanbul Türkçesini en büyük yazarlar, en büyük şairler işliye işliye musiki gibi bir hale getirmişler.

Yarının İstanbulu derken ben bütün bu güzellikleri içine alan bir şehir tasavvur ediyorum..

Çünkü tabiat güzellikleri insanların yarattığı güzelliklerle birleşince bir değer taşır.. Bunu hiç aklımızdan çıkarmamalıyız..

Bir de şunu unutmamalıyız. :

Yurdumuzu sevmek, ona bakmak, onu güzelleştirmek, kendimizi onun bir parçası bilmekle olur... Dedelerimiz bize İstanbul gibi narikulâde bir şehir armağan ettiler, biz de torunlarımıza öyle bir İstanbul bırakmalıyız ki, güzellikte ve temizlikte eşi olmasın...

Nezihe ARAZ

İstanbul'da Galata Köprüsü

Korku Bilmeyen Kız

ÖNAL arkadaşı Lâle'ye alayla:

— Böyle soğuk, sisli bir sabahta şehir dışındaki evlere gazete dağıtmak bir kızın yapabileceği bir iş değildir, diyordu. Bu işleri bize bırak da sen evde annene yardım et.

Kız, arkadaşının alay ettiğini anlamamış gibi:

— Teşekkür ederim. Ben işimden memnunum, dedi. Bugün annemin işi az. Hem de biliyorsun kazanacağım parayla kendime güzel bir kütüphane yaptırıp, yeni kitaplar alacağım. Sonra bizim terzide güzel bir izci elbisesi yaptırmak istiyorum.

İki çocuk aynı sınıftaydı. Lâle spor yapmayı çok severdi. Okuldaki oyunlarda daima kendini gösterdiği için arkadaşı onu çekemiyordu. Lâle gazete dağıtmaktan gerçekten hoşlanıyordu. Her sabah okula gitmeden önce yaptığı bu bisiklet gezintileri vücuduna kuvvet veriyor, bir taraftan da para kazanmış oluyordu. Onun için Önal'ın sözlerine aldırmadı. Sarı yün atkısını sıkıca başına doladıktan sonra gazeteleri alıp bisikletine atladı. Arkadaşı hâlâ arkasından:

— Tepenin yanından dolaşırsan yolunu kaybeder, okula geç kalırsın, diye bağırıyordu. Perili köşkün önünden geçmeye de korkarsın. Hah, hah, hah!...

Lâle yolda perili köşkü düşünüyor, kendi kendine:

— Söylenenlerin hepsi saçma, diyordu. Ev yıllardan beri boş duruyor diye adını perili çıkarmışlar.

Sisten gideceği yeri görmesi çok güç oluyordu. Yakındaki evlere uğramak kolay olmuştu ama, tepenin etrafından geçip gazete götüreceği birkaç eve daha gitmesi uzun sürecekti. O yol çok ıssızdı. Kaybolursa kendisine yardım edecek kimse bulamazdı. Acaba köşkün önünden geçemez miydi? O zaman yolu çok kısalmış olacaktı. Bir an için karar veremedi. Önal'ın kahkahaları kulağında çınlıyordu. Köşkün perili olduğunu hatırlatacak ne vardı sanki!...

Yol köşkün bahçesinin içinden geçiyordu. Tahta kapıyı iterken bir yazı gözüne çarptı: «Dikkat geçmeyiniz.» Bunu görünce korkusunu yenmek için güldü. Yamaçta sis daha azdı. Biraz sonra hiç kalmadı. Lâle etrafını iyice görebiliyordu.

Köşkün soğuk bir görünüşü vardı. Sıvaları çatlak, pencere camları kırıktı. Bahçeyi otlar bürümüştü. Kapısı aralıktı. Çocuk merakla bisikletinden inip kapıya yaklaştı. İçersi küf kokuyordu. Her taraf toz toprak içindeydi.

— Kim bilir eskiden burası nasıldı, ne kadar güzel eşyalar vardı, diye düşündü.

Birden ürperdi. Evin için-

KAPAKSIZ ÇAYDANLIK

KÜÇÜK kahverengi çaydanlıkla büyük gümüş çaydanlık her zaman bir rafta yanyana dururlardı. Sahipleri olan ihtiyar kadın küçük kahverengi çaydanlığı her gün kullanırdı. Gümüş çaydanlığı da misafir gelince. Onun için gümüş çaydanlık pek kendini beğenmişti.

Bir gün kadıncağız, çay pişirirken küçük kahverengi çaydanlığın kapağı elinden kayıp yere düştü, kırıldı.

— Yazık oldu, diye söylendi. Artık gümüş çaydanlığımı sık sık kullanmak zorunda kalacağım.

O günden sonra küçük kahverengi çaydanlık rafın arkasına atıldı. Bir daha kullanılmadı. Büyük gümüş çaydanlık gittikçe daha kibirli oluyordu.

Bir gün ihtiyar kadın hastalandı. Aylâ ile annesi ona bakmaya geldiler. Annesi evi derleyip toplarken, Aylâ da birkaç tane çiçek koparmak için bahçeye çıktı.

Eve girince çiçekleri koyacak bir vazo aradı. Rafın arkasına atılmış küçük kahverengi çaydanlığı gördü. Üstü toz içindeydi. Aylâ'nın aklına bir şey geldi.

Çaydanlığı raftan indirip iyice temizledi. Sonra içine su koyup çiçekleri yerleştirdi. Annesi bu yeni vazoyu görünce çok beğendi :

— Aferin Aylâ, dedi. Çiçekleri en sevdiğim çaydanlığa koymuşsun. Kapağı kırıldı diye üzülüyordum. Ama bundan sonra vazo olarak kullanacağım.

Küçük kahverengi çaydanlık sevincinden uçuyordu. Artık hem işe yarıyor, hem de içine çiçek konunca güzelliği bir kat daha artıyordu.

de bir hareket olmuştu. Korkusunun yersiz olduğuna kendini inandırmaya çalıştı. Birkaç adım yürüdü. Bu sefer ince bir ses işitti. Korkudan kalbi «küt, küt» atıyordu. Kolunun altındaki gazeteler hışırdayınca gülmeğe başladı. Korkusundan daha önce aklına başka şeyler gelmişti. Evin içini gezip görmeden oradan çıkmamaya karar verdi.

Salonu geçip arkadaki yarı karanlık odanın önüne geldi. Kapı açıktı. Tam içeri gireceği sırada gözleri korkuyla açıldı. Döşeme çökmüştü. Bir adım daha atsa çukurun içine düşecekti. O anda biraz önce duyduğu ince ses tekrar kulağına geldi. Bu, kedi miyavlamasına benziyordu. Eğilip önündeki çukura baktı. Kocaman iki göz karanlıkta parıldıyordu.

— Gel pisi pisi. Sen oraya nasıl düştün? Zavallı kedicik!

Bisikletinin lâmbasını çıkarıp getirdi. Kedinin tüyleri çamur içinde kalmıştı. Hayvanı oradan nasıl çıkaracağını düşünmeye başladı. Öne doğru bir adım daha atınca bir çatırtı koptu. Çürük tahtalar ağırlığını çekememişti. Kızcağız ne olduğunu iyice anlıyamadan kendisini kedinin yanında çamurların içinde buldu. Elindeki lâmba ile gazeteleri koyduğu çantası da düşmüştü. Başının üstünden bir moloz yığını döküldü. O, bunlara aldırmadan kediyi kucağına aldı.

— Bak senin yanına geldim, korkma artık, diye söyleniyordu.

Bir eliyle kediyi tutarak, öteki eliyle lâmbasını aramaya başladı. İçinde sanki bütün ev çökecekmiş gibi bir his vardı. Lâmbayı bulamayınca iyice korkmaya başladı. Bir an önce oradan çık-

malıydılar. Çökmüş tahtaların üstüne basarak kediyi yukarıya uzattı. Kedi atlarken pençeleri hafifçe avucuna batmıştı. Kızın başına bir moloz yığını daha düştü. Üstü başı toz toprak içinde kalmıştı ama kendisine bir şey olmadığına seviniyordu. Odanın geri kalan yerlerindeki döşeme de çatırdamaya başlamıştı. Karanlıkta eline geçen tuğlalarla tahtaları üst üste koyarak düştüğü yerden dışarıya tırmandı. Salona çıktığı zaman büyük bir gürültüyle odanın duvarları da çöktü. Arkasına bakınca bir toz bulutundan başka bir şey göremedi. Bir dakika gecikseydi kendisi de lâmbasıyla gazeteleri gibi yıkıntının altında kalacak, bir daha oradan kurtulamıyacaktı.

Yarım saat sonra Lâle gazeteleri aldığı dükkânda oturuyordu. Kedi önündeki sütü bitirdikten sonra kızın yanına sokuldu. Bacaklarına sürtünüyor, sanki:

— Bana yaptığın iyiliği unutmadım, demek istiyordu.

Lâle kediyi kucağına alarak atkısıyla ıslak tüylerini silip parlattı. Kedi temizlenince çok güzel olmuştu.

Önal içeriye girerek:

— Artık kediyi bırak da, biraz kendine bak, dedi. Yüzün gözün toz toprak içinde. Bu kediyi nereden buldun? Çok güzel bir van kedisi. Bu kadar cins olanı az bulunur. Ama başına neler geldiğini bir türlü anlıyamıyorum.

Önal, arkadaşının anlattıklarını duyunca hiçbir şey söylemeden dükkândaki gazeteleri karıştırmaya başladı. Biraz sonra arkadaşına o şehirde çıkan gazetelerden birini uzattı. Gözleri parlıyordu.

— Şu ilâna bak Lâle. Yaşadın!...

Lâle gazetedeki ilânı okudu:

«Kıymetli bir van kedisi kayıptır. Bulana iyi bir para mükâfatı verilecektir.»

Önal:

— Gazete satıcılığı doğrusu kazançlı bir işmiş, dedi. Ama gazeteci senin gibi korkusuz bir kız olursa.

★

TÜRKİYEMİZ

Dolaştım Türkiyeyi bahçe bahçe,
Mersin'de portakal, Niğde'de elma yedim.
Hazlar duydum gül yaprağından ince,
İşçi kadınlarla türkü söyledim,
Bahçelerde paydos vakti gelince.

Dolaştım Türkiyeyi yürek yürek,
Gördüm insanlarında hürriyeti.
Kovanlarında işlemişler petek petek
Güzelliği, doğruluğu, iyi niyeti.
Dedim: mümkün değil Türkiyeyi sevmemek.

Dedim: hemşerilerim, kardeşlerim
Aydın olsun yarını hepinizin!
Sizin için göz nurum, alın terim.
En iyi insanları namuslu Türkiyemizin,
Sizinle yaşayıp, sizinle ölmek isterim.

Ümit Yaşar OĞUZCAN

KAŞMİR

Himalayalarda yaşayan Kaşmir keçisinin ince tüylerinden, aynı adla tanınan pek güzel kumaşlar yapılır. Çok eski zamanlardan beri değeri bilinmektedir.

Başka iki keçinin tüyünden de güzel kumaşlar dokunur. Peru ve Bolivyada yaşayan «alpaca», Tibet'te yaşayan «kasha»..

Vahşi Patagonya «guanaco» su bütün lama tüylerinin atasıdır. Tüyleri çok güzel renkli olur. Güney Amerika'da bu hayvanların türlerini karıştırmak suretiyle güzel tüylü başka çeşit yavrular elde edilmiştir.

★

DEVE TÜYÜ

Deve tüyü kumaşlar bildiğimiz tek hörgüçlü develerin tüyünden yapılmaz. Tibet, Moğolistan ve Mançurya'da yaşayan iki hörgüçlü develerin yumuşak ve parlak tüyleri bu işe çok elverişlidir. Bu develerin tüyü kırpılmaz. Kendiliğinden düşen demet demet tüyler toplanır. Deve tüyü kumaşlar sıcağı, soğuğu geçirmez. Onun için her mevsimde giyilebilir.

Japon Çocuklarının

Bebek Bayramı

— İçeri buyurun, kardeşim.

Kimiko, küçük arkadaşı Fumiko'yu karşılarken hafifçe eğilerek selâm verir. Kimiko, gülkurusu ipekli üzerine menekşe rengi kadife kabartmalı çok güzel bir kimono giymiştir. «Obi» dedikleri geniş kuşağı gök mavisi ile sarı desenlidir. Fumiko da bayram olduğu için en yeni kimonosuyla sokağa çıkmıştır. Göz alıcı kıyafetiyle bir kelebek gibidir. Kimonosu yeşilli beyazlı, obisi sırmalı pembe bir kumaştan yapılmıştır.

Japonya'da her yıl 3 Martta Bebek Bayramı yapılır. Küçük Japon kızları arkadaşlarını ziyaret ederler. Her ailede günün önemli insanı evin küçük kızıdır. Herkes onunla ilgilenir.

Bayramın kutlanmasında kullanılan, en değerli biblolar gibi evleri süsleyen bebekler, çocukların her zaman oynadığı bebekler değildir. Bunlar ailenin atalarından kalan malıdır. Çok eskiden beri büyüklerden çocuklara geçerek bugüne kadar gelmişlerdir. Her yıl bir kere bebekler aynı şekilde geleneklere uyularak ortaya çıkarılır, evin güzel bir köşesine yerleştirilir.

Altı, yedi raflı bir dolabın içi kırmızı kumaşla kaplanır. Japon inançlarına göre kırmızı, olgun meyvaların, güneşin ve mutluluğun rengidir. Dolabın en üst rafında imparator ve imparatoriçe bebekler yer alır. Kimiko'nun imparator bebeğinin beyaz satenden elbisesi, sarılı siyahlı bir kumaştan pelerini, başında parlak bir tacı vardır. İmparatoriçe çok daha süslüdür. Başındaki taçtan başka mücevherler, boncuklar takmıştır. Elindeki yelpazeden renk renk kordeleler sarkar.

İmparatorla imparatoriçenin iki yanında Japon fenerleri yanar. Bunların ışığı, bebekleri olduğundan daha güzel gösterir. Alttaki rafta onların hizmetlerine bakan üç saray kadını yer alır. Kimonoları beyazdır. Onun altındaki kırmızı etekliklerinin pilileri küçük ayaklarının üzerine dökülür.

Üçüncü rafta yeşil elbiseli beş saray çalgıcısı vardır. Ellerinde çeşit çeşit musiki âletleri tutarlar. Ondan sonra saray adamlarının durduğu raf gelir. Saray kapısını bekleyen iki nöbetçinin ellerinde ok ve yay vardır. Üç tane uşak, imparatorun şemsiyesini, ayakkabılarını, şapkasını taşır. Her iki tarafta portakal veya kiraz ağacı bibloları durur.

Bazı evlerde, bu sergide bir çift ihtiyar bebek de yer alır. Jo-San, elinde tırmık tutar, Uba-San ise süpürge. Efsanelere göre bu karı koca çok eskiden sarayda çalışırmış. İşlerini iyi yaptıkları için rahat bir ömür sürmüşler.

Dolabın en alt rafına çeşitli oyuncaklar dizilir. Küçük tabakların içinde şekerler durur. Bunlardan başka dolabın etrafında daha bir sürü bebek vardır. Bunlar evin çocuklarının oynadığı bebeklerdir. Japonya'da bir çocuk doğunca akrabaları, aile dostları hep bebek hediye ederler. Her yıl Bebek Bayramında yine birkaç tane bebek alınır. Böylece bir kızın yüze yakın bebeği olur. Bunların hepsi dikkatle saklanır. Kız büyüyüp evlendiği zaman bebek koleksiyonunu yine evine götürür.

Bayram günü ailenin kız çocuğu, misafirlere kendi pişirdiği şeyleri ikram eder. Pasta yapar, mısır patlatır. Daha becerekli olanlar şekerlemelerle, «sake» adı verilen pirinçten yapılan biraya benzer bir içki hazırlar.

Bebek bayramı evlere neşe getirir. Kız çocuklar birbirlerine misafir gitmekten çok hoşlanırlar. Erkek kardeşleri ikram edilen şeyleri severek yer. Onlar da bebekleri hayranlıkla seyreder. Anneler, babalar çocukların neşesine katılır.

Japonyada Bebek Bayramına bazan «Şeftali Çiçeği Bayramı» da denir. Çünkü bayram şeftali ağaçlarının açtığı mevsimde yapılır. Bu çiçeklerin pembeliğini Japon kızlarının uysallığına, tatlılığına benzetirler.

Fumiko, Kimiko'nun bebeklerini, çıkardığı yiyecekleri çok beğenmiştir. Ayrılırken o da arkadaşını kendi evine davet eder.

S. Ö.

KARAGÖZ OYNUYORUZ

Sevinçlerin en büyüğü

Karagözcük — Babacığım, dün öğretmen bize ne sordu biliyor musun?

Karagöz — Nereden bileyim oğlum? Anlat da öğreneyim.

Karagözcük — «Geçen yıl sizi en çok sevindiren şey ne oldu?» diye sordu.

Karagöz — Bakındı hele... Sizin öğretmen de çok yaman vesselâm... Siz ne cevap verdiniz bakayım?

Karagözcük — Bir arkadaşımız babacığım, «Geçen yıl beni en çok sevindiren şey, tatilde ilk defa uçağa binmem oldu,» dedi.

Karagöz — Ben daha uçağa binmedim ama, binsem doğrusu ben de pek sevinirdim. Göklerden dünyayı seyretmek çok güzel bir şey olacak.

Karagözcük — Bir başka arkadaş da bir kız kardeşi dünyaya gelmiş, ona pek sevinmiş.

Karagöz — Ah yavrum, demek pek kardeş canlısı bir çocuk. Aferin ona.

Karagözcük — Ben de babacığım, tatilde Bursa'ya gitmiştik ya, gördüklerim hiç aklımdan çıkmıyor. Onu anlattım.

Karagöz — Hakkın var. Bursa görülecek yer doğrusu.

Karagözcük — Bir başkası babacığım, «Eskiden denizden korkardım, şimdi yüzmek öğrendim, hiç canım denizden çıkmak istemiyor,» dedi.

Karagöz — Yoo, bu kadarı da fazla. Yüzmek güzel spor ama, denizde o kadar fazla kalmak doğru değil.

Karagözcük — Bir başkası babacığım, bir kura çekilişinde bankadan bir ev kazanmış.

Karagöz — Buna kim sevinmez, darısı başımıza.

Karagözcük — Sınıfını pek iyiyle geçen bir arkadaşımıza babası, Doğan Kardeş kitaplarından bir kitaplık hediye etmiş: «Bütün tatil boyunca hiç canım sıkılmadı,» diyor.

Karagöz — Onun da hakkı var. Okumanın tadını çıkaranların hiç canı sıkılmaz.

Karagözcük — Bir başkası babacığım, geçen yaz Halk Oyunları Bayramına gitmiş, bayılmış.

Karagöz — O Halk Oyunları benim de gözümde tütüyor. Bu yıl da olsa da yine gidip doya doya seyredebilsek.

Karagözcük — Olacakmış babacığım, öğretmenimiz müjdeledi.

Karagöz — Ama ne zaman?

Karagözcük — 22 Temmuzdan 31 Temmuza kadar yine Açık Hava Tiyatrosunda olacakmış.

Karagöz — Ben de bu habere sevindim. Kaçırmıyalım da gözlerimiz yine nurlansın.

Karagözcük — Bir başka arkadaşın da çok sevindiği şey neymiş biliyor musun babacığım?

Karagöz — Neymiş anlat bakayım.

Karagözcük — Verem Savaş Derneği her yıl kardeşlere yardımlar yapıyor ya, işte bu kardeş de bir pazar evde oturuyormuş, bir takım hanımlar gelmişler, ona bir yün kazak, bir yün eldiven, bir de yün çorap hediye etmişler. Buna pek sevinmiş. Bunu duyunca gözlerimiz dolu dolu oldu.

Karagöz — Gözlerinizin dolu dolu olması yetmez. Siz de Verem Savaş Derneğinin yardım kampanyasına karınca kararınca katılmalısınız yine. Küçülmüş elbise, çamaşır, oynamadığınız oyuncak, okumadığınız kitap ne varsa hepsini derleyip toplayıp bu hayır derneğine vermelisiniz. Sevinçlerin en büyüğü başkalarını sevindirmektir.

BUNLARI YAPIYOR MUSUN?

- **Yoksul kardeşler yardım kampanyasına sen de katıldın mı?**
- **Birisinden bir şey isterken «lûtfen», birisinden bir şey alırken «teşekkür ederim» diyor musun?**
- **Bir hatâ işlediğin vakit «Affedersiniz» demeyi ihmal ediyor musun?**
- **Her gece yatarken dişlerini güzelce ovuyor musun?**
- **Kitaplarını, defterlerini temiz tutuyor musun?**
- **El yazının güzel olmasında dikkat ediyor musun?**
- **Bulaşıkları yıkamaya, kurulamıya yardım ediyor musun?**

10.000 İNSAN İÇİN

SOLUK yüzlü bir doktor hastane koridorlarında dolaşıyor, hastaların bulunduğu odadan içeri baktıkça kaşları çatılıyordu. Çok düşünceli olduğu belliydi. 1925 yılının soğuk kışında Alaska'nın Nome şehrinde tek doktor oydu. On bin Eskimo ve Amerikalının hayatından o sorumluydu. Şehirde üç kişi ölmüştü. Bu korkulacak bir sayı değildi ama, hastanede yirmi beş kişi daha difteriden yatıyordu. Hastalığın önü alınmazsa kilometrelerce öteye yayılması pek uzun sürmezdi.

Doktor, bir hemşirenin yanına giderek :

— Yardım istemeliyiz, dedi. Tehlikeli bir salgın çıkabilir.

— Hakkınız var. Belki yardımcı doktor ve hemşire gönderebilirler.

— Benim istediğim bu değil. Hastalarla biz yalnız da

uğraşırız. Üzüldüğüm şey başka. İlâç kalmadı. Elimdeki antitoksin altı yıllık. Bu kadar bayat ilâcı kullanamayız. Henüz mikrop almamış olanlara mutlaka antitoksin yapmak lâzım. Onları başka türlü koruyamayız.

Hemşire düşünceli düşünceli başını sallıyarak :

— Amerika hükümetine telgraf çekemez misiniz, diye sordu. Muhakkak bize yardım yaparlar.

— Orası öyle, ama ilâcın buraya gelmesi altı hafta sürecek. O zamana kadar şehirde mikrop almamış bir tek kişi kalmaz. Bu mevsimde buraya uçak gelemez. Antitoksini daha yakın bir yerden elde etmeye çalışmalıyız.

Doktor telsizle Alaska'daki birçok büyük hastanelere haberler gönderdi, durumu açıkladı. Güney Alaska'daki bir hastanede bol miktarda antitoksin vardı. İhtiyaca yetecek kadarını ayırıp ilk trenle Nenana'ya göndereceklerdi. Nome şehri kuzey kutup dairesinin içindeydi. En yakın tren istasyonu olan Nenana 1040 Km. uzaktaydı.

On kiloluk kıymetli paket böylece yola çıktı. Trenle 480 Km. lik bir yolu aşıp Nenana'ya gelecek, ondan sonra kızakla Nome'ye taşınacaktı. İşin bütün zorluğu ikinci kısmında toplanıyordu. Yolun üstündeki şehir ve kasabalara durum telsizle bildirildi. Her yerde bu önemli işi üstüne alacak bir gönüllü, sağlam bir kızakla, bu kızağı çekecek kuvvetli Eskimo köpekleri hazır bulundurulacak, bir önceki şehirden gelen kızak ikinci şehirde kıymetli ilâç paketini yeni bir kafileye devredecekti. Böylece paket elden ele geçerek hiç durmadan yerine ulaşacaktı. O yol o zamana kadar dokuz günden az zamanda aşılmamıştı. Fakat bu seferki kızaklar ölümü yenmek için on bin insanın hayatını kurtarmak için koşacaktı.

Bir salı akşamı saat 11 de ilâç paketi trenden alındı. Böylece ilk kızak hemen yola çıktı. Her adam 50 - 150 Km kadar yol alacak, gideceği şehre bir an önce varmaya çalışacaktı.

İlk yola çıkan Shanon'du. Geçeceği yolu çok iyi tanıyordu. Yukon nehrine dökülen donmuş bir ırmağın üstünden saatte sekiz kilometreden daha büyük bir hızla giderken bunun hiç de küçümsenmiyecek bir hız olduğunu biliyordu. Çarşamba günü öğle vakti Shanon, paketi ikinci adama devretti. Yorgundu, ama iyi bir iş yaptığı için gurur duyuyor-

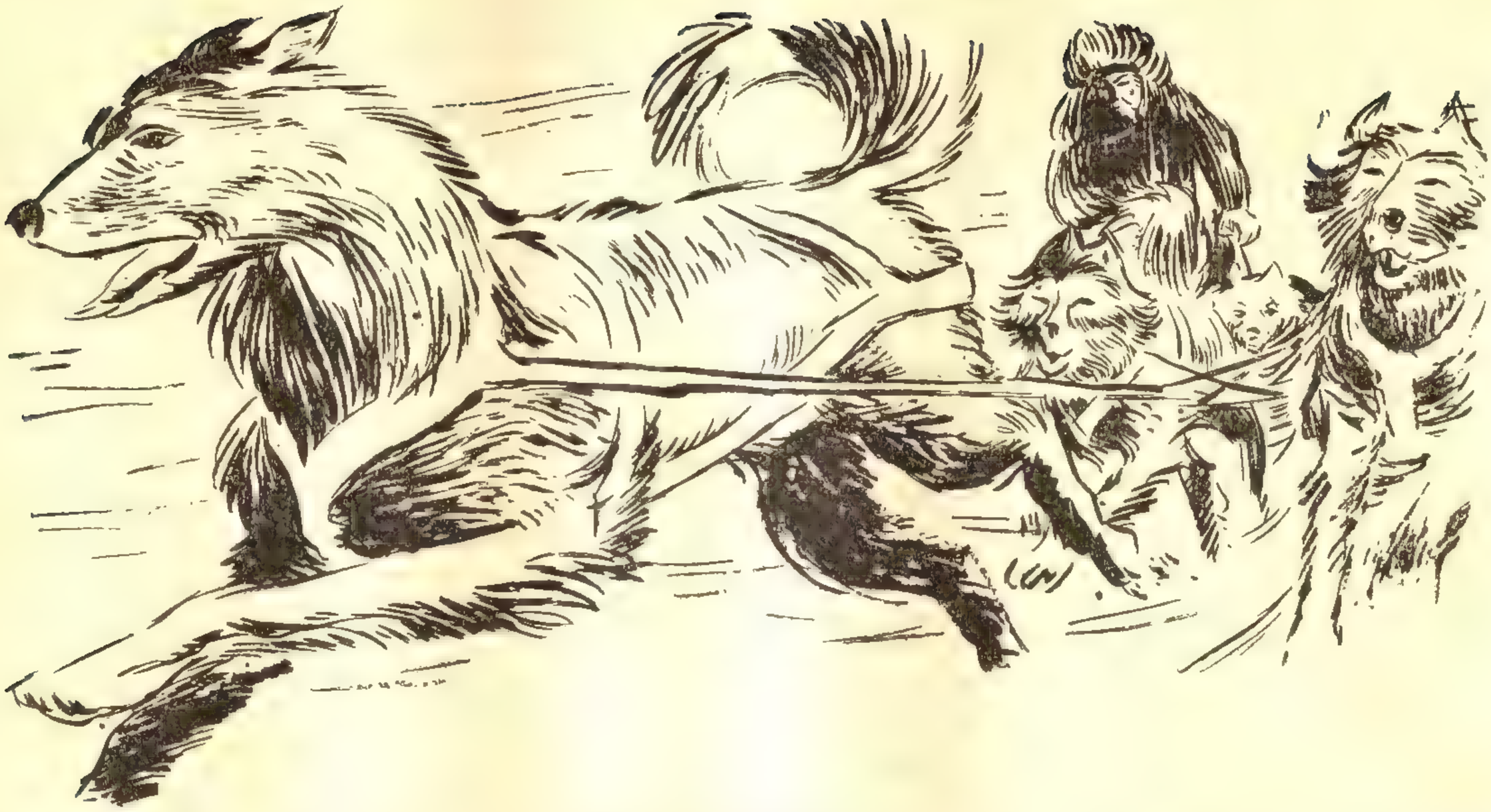

İkinci adam, akşam saat 7 de Yukon nehrine ulaştı. İlâç paketi yirmi saatte 240 Km. yol almıştı.

Ondan sonraki kafile de bu hızı devam ettirdi. Yirmi dört saat sonra antitoksin, yolun 560 ıncı kilometresindeydi.

Cuma günü öğleden sonra ilâç o bölgede «Kızakçıların Kıralı» diye tanınan Leonard Seppala'nın eline geçti. Bu adam ilâcı almak için Nome'den gelmişti. Yolda dört günü geçmiş, paketi aldığı zaman ne kendisine, ne de köpeklerine dinlenecek zaman kalmamıştı. Kar yeni yağmıştı, çok yumuşaktı. Havada insanı iliklerine kadar donduran bir ayaz vardı.

Kızak çok geçmeden Norton körfezinin kıyısına geldi. Körfez baştan başa donmuştu. Karşı kıyıya donmuş denizin üstünden geçerse yol çok kısalacaktı. Körfezin etrafını dolaşmak daha tehlikesiz olacaktı ama, bu şekilde 160 km fazla gidecekti. Antitoksinin geç kalmasını istemiyordu. Körfeze bakarak bir anda karar verdi. Tehlikeyi göze alacaktı..

Leonard Seppala onaltı yaşındaki köpeğinin koşusunu gururla seyrediyordu. Togo'nun dünyada eşi bulunmaz bir köpek olduğunu biliyordu. Diğer köpekler uysal uysal onun arkasından giderlerdi.

Hava kararmıştı. Seppala denizin üstünden gittiklerini bir an için bile hatırından çıkarmıyordu. Buz büyük bir parça halinde kopabilir, hiç farketmeden açık denize sürüklenebilirlerdi. Bu şekilde boğulanları çok duymuştu. Aklından hep kötü kötü düşünceler geçiyordu. Onlara bir şey olursa antitoksin paketi de sulara gömülür, koca bir şehir halkı hastalıktan kurtulamazdı. Köpeklerine güveniyordu. Onlar da sanki bunu biliyormuş gibi var kuvvetleriyle koşuyorlardı. Kendilerine bir kamçı bile vurmayan bu adamı çok seviyorlardı.

Gece yarısı oldu. Seppala körfezin ortasına gelip gelmediklerini merak ediyordu. Hava ne kadar soğuktu! Dikkat kesilmişti. Her an buzlar çatırdayarak kırılabilir, kızak denize gömülürdü. Öndeki köpek de tehlikeyi sezmiş gibi yerleri kokluyordu.

Gün ağarmaya başladı. Bir zaman sonra kıyı göründü. Tehlikeyi atlattıktan sonra adam bir şarkı mırıldanmaya başladı. Bir tepeyi dönünce kendisini bekliyen bir kızak gördü. Demek ki ona düşen iş burada bitiyordu. Yaklaşınca:

— Merhaba Olson, dedi. İşte ilâç paketi.

— Nome'de işler kötüleşti. Bir ölü daha var. Ama senin bu kadar çabuk geleceğini beklemiyordum doğrusu.

Olson yedi köpeğiyle yola düzüldü. Kırk kilometre kadar yol aldıkları zaman köpekler soğuktan donacak gibi olmuşlardı. Kasson adında başka bir adam iki günden beri bir kulübede Olson'u bekliyordu. Olson kendisini görmeden geçip giderse diye gözüne uyku bile girmemişti. İki adam kulübede iki saat kadar oturdular. Hava gittikçe soğuyordu. Kulübeden dışarıya baktıkları zaman tipiden göz gözü görmüyordu. Kasson bu havada yola çıkmanın ne demek olduğunu biliyordu. Ama kulübede oturdukça ilâç gecikiyor, binlerce insanın hayatı tehlikeye giriyordu. On üç köpeğini

çağırdı. Hepsi bir anda saklandıkları yerden çıkarak rehber köpeğin peşinde kulübeye yaklaştılar.

Karlar birikip yolu iyice kapamadan en yakındaki kasabaya varmaları gerekiyordu. Köpekler kızağı güçlükle çekiyordu. Rüzgâra karşı koşarlarken sanki ölümle pençeleşiyorlardı. Sağ yanağı donmuş gibiydi. Hiçbir şey duymuyordu. Eline bir parça kar alarak yanağına sürttü. Oğuşturdukça kanı harekete geçti. Tipi köpeklerini bile görmesine engel oluyor, karlar ağzına, burnuna doluyordu. Bir an kaybolduklarını sandı. Antitoksin Nome'ye gitmezse ne olacaktı? Köpeklere:

— Aman yüzümü kara çıkarmayın aslanlarım, diye söylendi.

Köpekler yolu biliyorlardı. Yol üstündeki kasabaya girdiler. Kasson vakit kaybetmemek için burada durmadı. Halbuki onun fırtınadan çok yorgun düşmüş olduğunu düşünerek kasabalılar başka bir kafile hazırlamışlardı. Kasson'un bundan haberi olmadığı için kimseye görünmeden yoluna devam etti.

Köpeklerin hızı kesilmişti. Güçlükle adım atıyorlardı. Ya gidecekleri yere varacaklar, ya da yolda öleceklerdi.

Kızak birden sarsıldı. Kasson karların üstüne yuvarlandı. Kızak devrilirken öndeki köpek tam zamanında arkadaşlarını durdurtmuştu. Kasson güçlükle yerinden kalktı. Kızağı çevirdi, köpeklerin dizginlerini düzeltti. Tekrar yola koyulmadan önce antitoksin paketi iyice kızağa bağlı mı diye baktı. O anda korkudan aklı başından gitti. Paket yerinde yoktu. Dizlerinin üstünde sürüklenerek karların içini araştırdı. Paket çok daha önce düşmüş olabilirdi. Ama onu karşısında görünce gözlerine inanamadı. Bu sefer kızağa sıkıca bağladı.

Kar fırtınası hafifledi. Adam sendeliyerek ilerliyen köpeklerin yükünü azaltmak için kızaktan indi. Yürüyerek gitmiye başladı. Ara sıra:

— Haydi aslanlarım, göreyim sizi, diyerek, köpeklere cesaret veriyordu.

Pazartesi sabahı saat 6 da kafile Nome şehrine girdi. Antitoksin Nenana'dan yola çıkalı beş buçuk gün olmuştu. Kasson sokaktan geçerken herkes evinden çıkıyor, kendilerini kurtaran bu kahramanı karşılamaya koşuyordu. Doktor hastanenin önünde ellerine sarılmış:

— Tam zamanında yetiştiniz, diyordu.

Kasson artık hiçbir şey duymuyordu. Yere oturdu. Gözlerinden yaşlar akarken köpeklerin ayaklarına saplanmış buz parçalarını temizlemiye çalışıyordu.

Semra ÖZİN

★

ERKEN BAŞLAMAK

Çocuklarını seven, onların istikbalini düşünen ana babalar yavrularını Doğan Sigortanın Tahsil ve Çeyiz Sigortalarına yazdırırlar. Çocuklar için hazırlanan bu sigortalara ne kadar erken başlanırsa o kadar kârlıdır.

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

OKYANUSLARDA YAŞIYAN BİTKİLER

Okyanuslarda sayısız yeşil bitkiler vardır. Bu deniz yosunlarının bazılarının boyları çok uzundur. 180 metre kadar olanları vardır. Karadaki bitkilerden hiç biri bu kadar büyümez. Bu yosunların gayet sık olarak suyun yüzüne kadar çıktıkları bazı yerlerden gemiler geçemez. Kökleri gelişmemiştir. Çünkü istediği suyu kolaylıkla bulabilirler.

•

ÇÖLLERDE YAŞIYAN BİTKİLER

Çöl bitkilerinin kökleri çok gelişmiştir. Bazılarının kökleri su bulmak için 30 metreden fazla derinliğe iner. Çöl bitkilerinin gövdelerinin üstü sert bir dokuyla örtülmüştür. Bu durum güçlükle bulduğu suyun buharlaşıp kaybolmasını önler.

•

YAZIN UYKUYA YATAN HAYVAN

Dünyanın bazı yerlerinde hayvanların yazın yaşayıp beslenmeleri kışın olduğundan daha zordur. Afrikadaki timsahlar yazın kuraklık başlayıp yiyecek sıkıntısı baş gösterince çamura gömülerek uykuya yatar. Amerikadaki timsahlar ise kışı uykuda geçirir.

•

ÇAY MODALARI

Çin ve Japonyada çok zaman çaya başka bir şey karıştırmadan içerler. Ama bazı seyyahlar 1655 yılında Kanton'da Çinlilerin çaya süt kattıklarını görmüşlerdir. İngiltere ve İranda da çayı çok koyu yapıp şeker, süt veya krema ile karıştırırlar. Ruslar şeker ve limonla içerler. Tibet ve diğer Orta Asya memleketlerinde çaya tuz ile tereyağı koymak âdettir. Amerikada bugün gittikçe bütün dünyaya yayılan bir moda çıkmıştır: Çayı yazın buzla soğutarak içmek.

TERLİĞİMİ NEREYE KOYAYIM?

Sabah yataktan kalkınca «terliklerim nereye gitti» diyerek karyolanızın altını arar mısınız? İşte size terliklerinizi giymediğiniz zaman oraya buraya atmamanıza yarayacak bir çare. İstediğiniz bir kumaştan şekilde

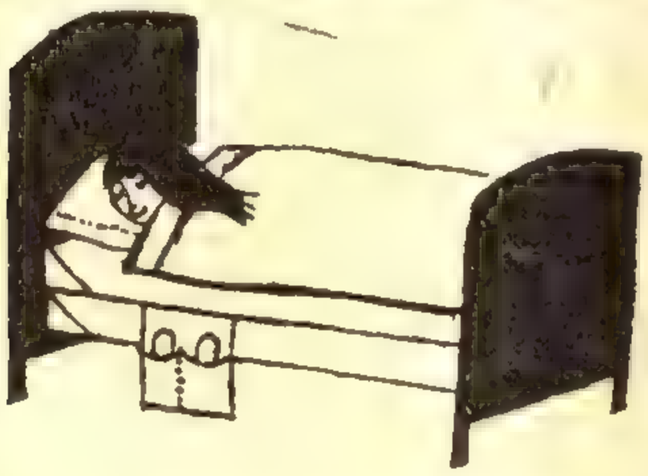

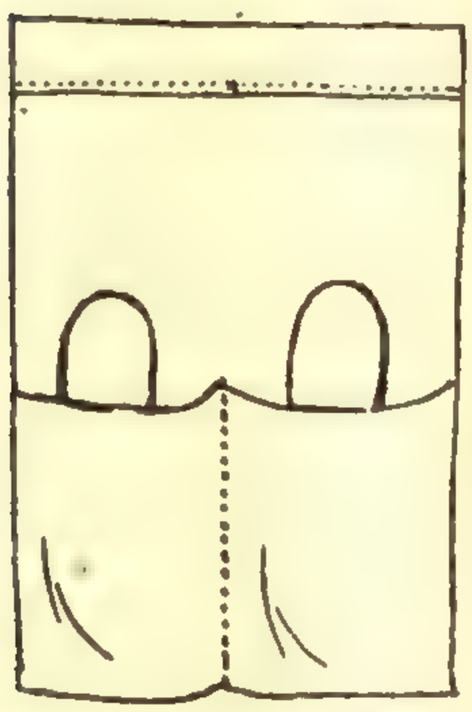

gördüğünüz gibi bir kılıf dikin. Terliklerin konulduğu yerler cep şeklinde olacaktır. Kılıfı dikip ütüledikten sonra yatağınızın bir kenarına asın. Gece yatarken terliklerinizi bunun içine koymayı unutmayın. Düzenli olmanız evdeki büyüklerinizin de çok hoşuna gidecek.

★

EV SAHİBİ ÇOCUKLAR

Yapı ve Kredi Bankasının hemen hemen her ikramiye çekilişinde birkaç çocuğa apartman dairesi ve para ikramiyeleri çıkmaktadır.

Siz de Yapı ve Kredi Bankasında bir İkramiyeli Aile Cüzdanı hesabı açtırınız!

RENKLİ TOPAÇ

Kalın karton veya mukavvadan 8 cm çapında düzgün bir daire kesin. Sonra bu kartonun üstüne boya ile şekilde gördüğünüz süslerden birini yapın. Renklerin

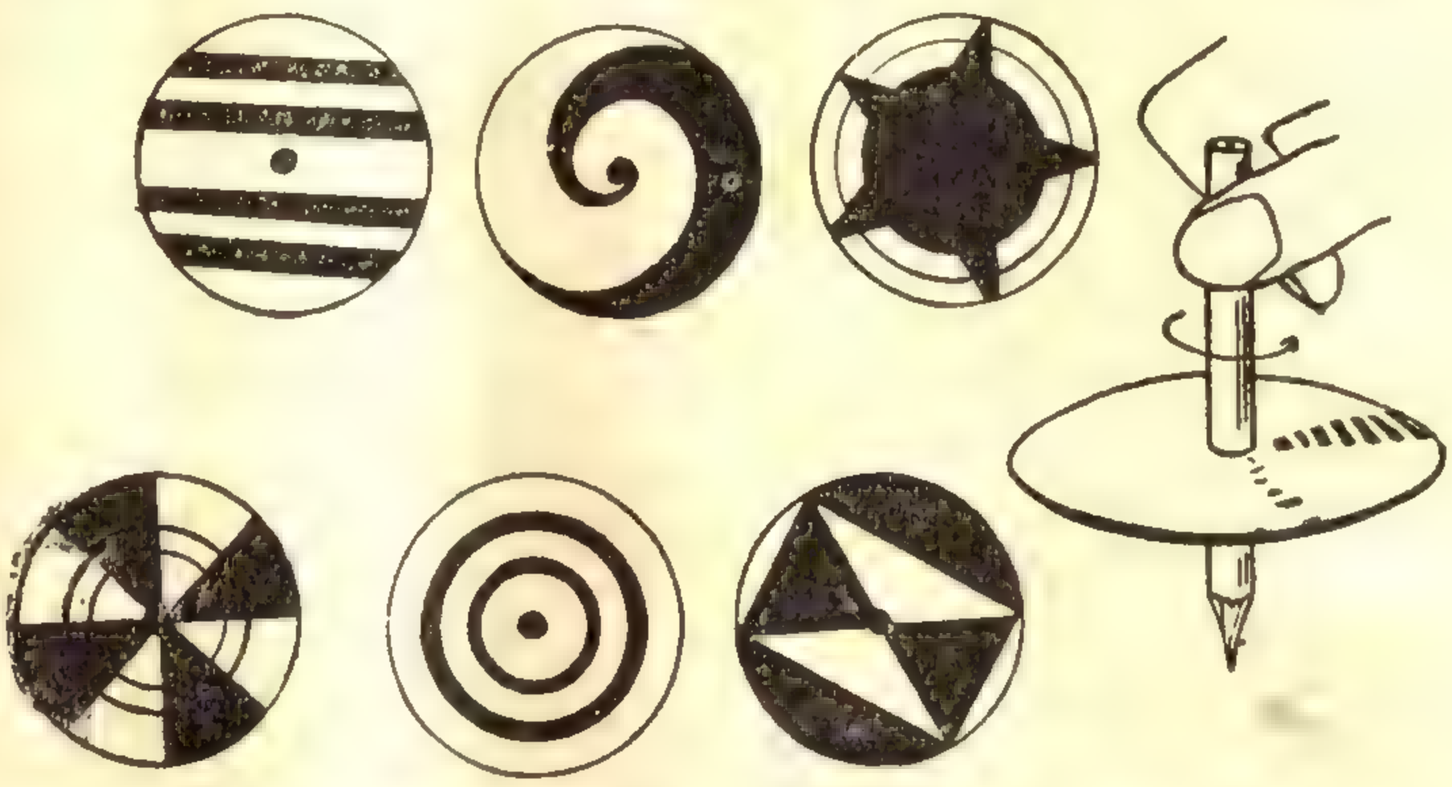

canlı olmasına dikkat edin. Dairenin tam ortasını delerek bir kurşun kalem geçirin. Kalem, kartonun içinde oynamasın. Kalemin ucunu bir yere dayayıp üst tarafından hızla çevirirseniz, dairenin üstündeki renkler gözünüze çok güzel görünür.

★

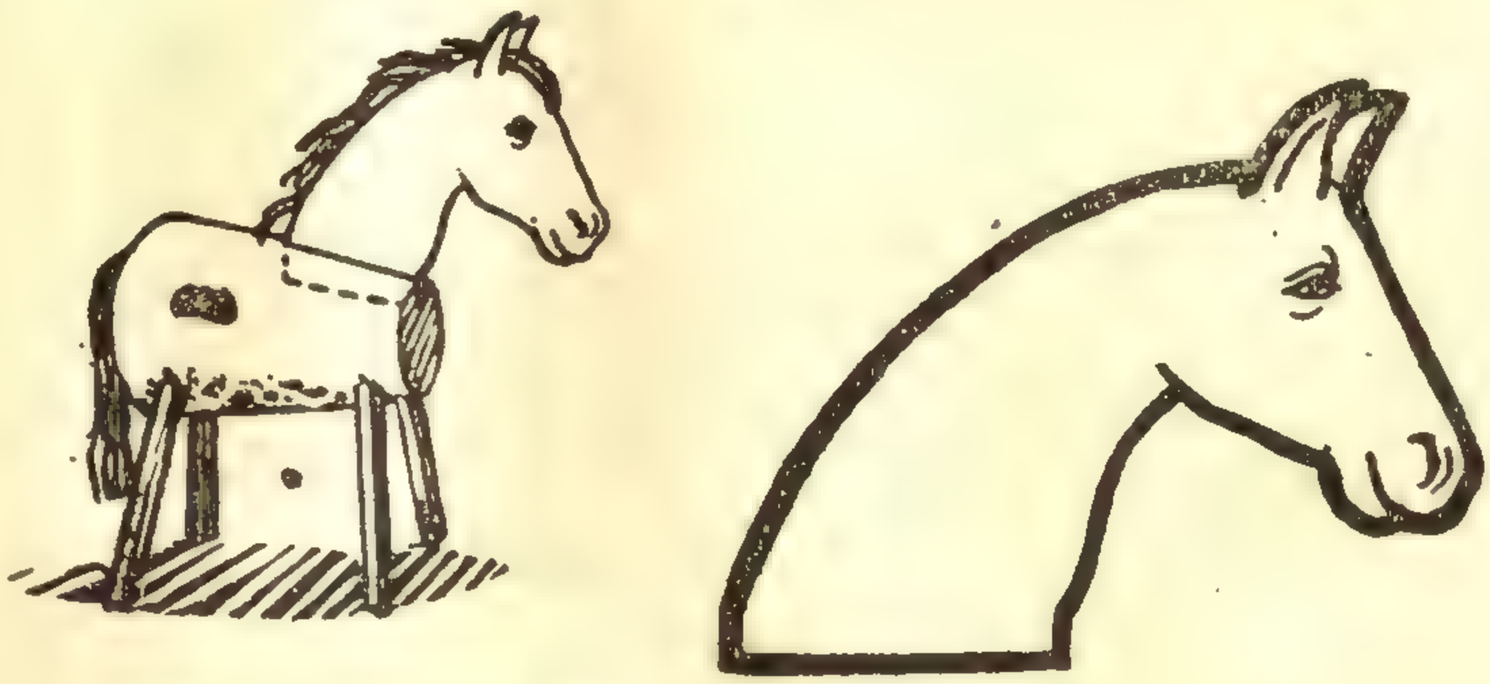

MANTAR AT

Kalın bir karton üstüne şekilde gördüğünüz at kafasını çizerek kesin. Sonra yumuşak bir mantar bularak üstüne bir yarık açın. Kartonu buraya sıkıştırın. Atın kuyruğunu iplikten, bacaklarını dört tane kibritten yapın. Bakalım güzel olacak mı?

Aboneni yenile ki, ben de sana her ay geleyim!

Doğan Kardeş

BEN KİMİM OYUNU

Doğum gününüzde arkadaşlarınızı evinize davet ettiğiniz zaman önceden onları eğlendirecek oyunlar hazırlamayı ihmal etmeyin. «Arkadaşlarım gelsin, nasıl olsa konuşacak şey, oynayacak oyun buluruz» diye düşünürseniz o zaman ne yapacağınızı şaşırırsınız. Misafirlerinizin hepsi birbirlerini çok iyi tanımayabilir. Bazı sıkılgan çocuklar siz tanıştırsanız bile birbirleriyle konuşmaya utanırlar. Ama isterseniz bir oyunla bütün misafirlerinizi eğlendirir, yabancıları tanıştırır, sıkılganlıklarını giderirsiniz.

Arkadaşlarınız gelmeden önce ayrı ayrı kâğıtlara herkesin tanıdığı meşhur adamların adlarını yazın. Meselâ Edison, Eisenhower, Magellan, Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Marco Polo. Kapıdan giren her misafirin arkasına yazıyı kendisine göstermeden bu kâğıtlardan bir tane iğneleyin. Sonra onu diğer misafirlerin yanına götürünce odada onu tanımıyan varsa «bu arkadaşımın adı şudur» diyerek asıl adını söyleyin. Sonra sözlerinize şöyle devam edin: «Arkadaşım doğum günümün şeref misafirlerinden biri olmak için adını değiştirmiş. Ona kim olduğunu hatırlatabilir misiniz?» Siz bunları söylerken yeni gelen misafirin sırtındaki yazıyı herkes görür. Ondan sonra arkadaşınız birer birer oturanların önüne giderek «hayatta mıyım, değil miyim», «kadın mıyım, erkek miyim», «bilgin miyim, hükümdar mıyım», «neyi icat ettim» gibi çeşitli sorular sorar. Yalnız bu soruları sırayla herkese sorması gerekir. Verilen cevaplardan kim olduğunu tahmin eder ve yerine oturur.

Oyunu oynadığınız zaman odada ayna bulunmamasına çok dikkat edin. Sakın arkadaşlarınızı kıracak, gücendiercek isimler takmayın.

EN KÜÇÜK KARDEŞİNİZE HEDİYE

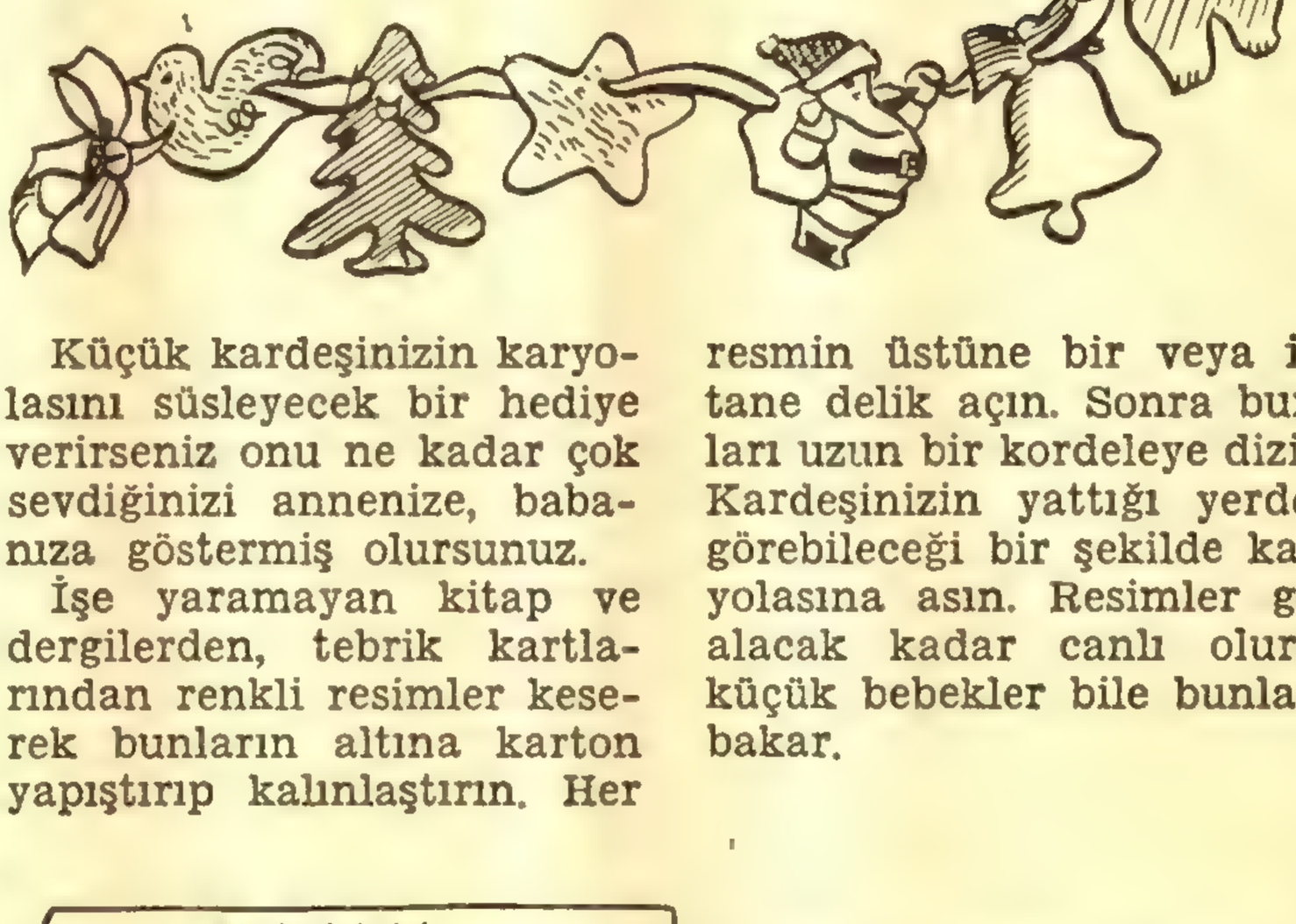

Küçük kardeşinizin karyolasını süsleyecek bir hediye verirseniz onu ne kadar çok sevdiğinizi annenize, babanıza göstermiş olursunuz.

İşe yaramayan kitap ve dergilerden, tebrik kartlarından renkli resimler keserek bunların altına karton yapıştırıp kalınlaştırın. Her resmin üstüne bir veya iki tane delik açın. Sonra bunları uzun bir kordeleye dizin. Kardeşinizin yattığı yerden görebileceği bir şekilde karyolasına asın. Resimler göz alacak kadar canlı olursa küçük bebekler bile bunlara bakar.

KALDIĞINIZ YERİ UNUTMAMANIZ İÇİN

Nerede kaldığınızı anlamak için sakın kitap sayfalarının köşesini kıvırmayın. Düzenli çocuklar kitaplarını temiz tutar. Sayfanın köşesine resimde gördüğünüz gibi bir kâğıt geçirirseniz güzel ve faydalı bir şey yapmış olursunuz.

Önce yarım daire şeklindeki resmi kalınca bir kâğıda çizin. İsterseniz boyayın. Kenarlarından kesin. Noktalı yerlerden katlayın. «Zamk» yazılı yere biraz zamk sürüp şekle bakarak yapıştırın. Sonra da sayfanın köşesine sokun. Bunlardan birkaç tane yaparak okuduğunuz kitaplarda kullanabilirsiniz.

Yeni Arkadaşlar

NURCAN pencereye dayanıp dışardaki tipiye baktı. Karın bu şekilde yağışı hoşuna gitmiyordu. Geldikleri şehirde kar lâpa lâpa yağardı. Burada her şey o kadar değişikti ki... İçini çekerek pencereden ayrıldı. Eski evini çok özlemişti. Dedesi, dedesinin babası hep o evde yaşamışlardı. Biraz eskiydi, ama onlara sevimli geliyordu. Kocaman bahçesinde akraba çocuklariyle, mahalledeki diğer arkadaşlariyle ne oyunlar oynarlardı! Okul arkadaşları da çok iyiydi. Zaten herkesle iyi geçinirdi.

Babası buraya tâyin edildiği zaman bütün aile çok üzülmüşlerdi. Nurcan'a evinden, arkadaşlarından ayrılmak çok zor gelmişti. Artık evi burasıydı. Babası öyle söylüyordu.

Nurcan bunları düşünürken annesi seslendi :

— Kalktın mı kızım? Kahvaltı hazır.

— Giyiniyorum anneciğim. Geliyorum.

Yemek odasına girdiği zaman babası masanın başında oturuyordu.

— Günaydın babacığım.

— Günaydın kızım. Okul nasıl?

Babası bu soruyu günde birkaç kere soruyordu. Kızının yeni okuluna henüz alışamadığını, arkadaş bulmakta güçlük çektiğini biliyordu. Nurcan neşeli görünmeye çalışarak :

— Okul çok iyi, diye cevap verdi. Ama arkadaşım olmayınca canım sıkılıyor. Öğretmenler bile adımı unutuyor. Pek cana yakın bir çocuk değilim galiba. Teneffüslerde hep yalnız kalıyorum.

— Zaman geçince bir sürü arkadaş bulursun. Daha çok yenisin. Okuldaki kollardan birine katılsan nasıl olur?

Nurcan, babasının şehirdeki derneklerden birine üye olduğunu, ama orada da kendisine dost bulamadığını biliyordu. Bir şey söylemesine vakit kalmadan annesiyle küçük kardeşi Altan içeriye girdiler. Annesi çocuğa ütülü bir pantalonla güzel bir yün kazak giydirmiş, saçlarını taramıştı. Altan ablasını görünce :

— Bugün ben de okula gidiyorum, dedi. Cumartesi günü köşe başında oturan çocuğun doğum günü var. Dün kendisi çağırdı, Oktay'ın babası bizi önce sinemaya götürecek. Ondan sonra evlerinde eğleneceğiz. Annem izin verdi, gidiyorum.

Annesi gülerek :

— Artık gevezeliği bırak da sütünü iç, dedi. Erol şimdi gelir. Geç kalmayın.

Nurcan annesine :

—Sahi, Altan okula mı gidecek, diye sordu. Kim götürüyor?

Altan, beş yaşında olduğu için okula gitmiyordu. Annesi :

— Ana okulunun müsameresi varmış. Komşu çocuklarından biri Altan'ı götürecekmiş, dedi.

Altan söze karıştı :

— Erol davetiyesini bana verdi.

Ablası :

— Ben o çocuğu tanıyorum galiba, dedi. Annesi hep güneş gözlüğü takıyor. Öyle azgın bir köpekleri var ki, kapılarının önünden geçemiyorum.

Annesi de Erol'un annesini görmüştü.

— Kendini beğenmiş bir kadın, dedi. Dün geçerken gülümseyip selâm verdim, arkasını döndü. Köpek gerçekten çok korkunç.

Altan gülerek :

— Onun adı Prens, dedi. O kadar korkulacak bir köpek değil. Beni de görünce

ilkin yanıma sokulup kokluyor. Ama hemen yabancı olmadığımı anlıyor, bir şey yapmıyor.

Çocuğun annesi, babası, ablası hep birden gülmeye başladılar. Altan insanlarla ne çabuk anlaşıyordu. Okula gitmediği halde iki, üç gün içinde bir sürü arkadaş bulmuştu. Şimdi de neşeyle önündeki ekmeği yiyor, büyüklerinin hayret dolu bakışlarını görmüyordu. Annesi saçlarını okşıyarak :

— Buradaki arkadaşlarını nasıl buldun, bize anlatsana, dedi.

— Çok kolay. Hoşuma giden bir çocuk görünce yanına gidip konuşuyorum. Onlara çok basit şeyler soruyorum. Meselâ nereden şeker alıyorlar, otobüs durağı nerede gibi. Bazılarına bizim bahçedeki kaplumbağayı gösteriyorum. Onlar da...

Nurcan heyecanla çocuğun sözünü kesti :

— Ama şekerciyi, otobüs durağının nerede olduğunu biliyorsun. Onları, daha buraya ilk geldiğimiz gün öğrendik.

Altan bilgiç bilgiç anlatmaya devam etti :

— İşte işin sırrı bu... Onlara iyi bildikleri şeyleri soruyorum ki, hemen cevap versinler. Böylece konuşmuş oluyoruz.

Babası :

— Hayat ne kadar karışık, diye söylendi. Beş yaşındaki bir çocuk bizden becerikli.

Nurcan okula giderken kardeşinin söylediklerini düşünüyordu. Okulda o da aynı şeyleri yapacaktı. Paltosunu asarken bir kıza :

— Kitaplık ne zaman açık, biliyor musunuz kardeşim, diye sordu. Ben okula yeni geldim.

Yeni gelen bir öğrenciye yardım etmek bu kızın hoşuna gitmişti. Onu kitaplığa götürdü. Orada kitaplık memuruyla ve kitap okumaya meraklı arkadaşlarıyla tanıştırdı. Nurcan, bir anda dört, beş arkadaş birden bulmuştu. Öğleyin bunlardan biriyle eve döndü. Kızın evi yakındı. Nurcan yeni arkadaşını öğleden sonra evine çağırdı. Annesinin buna izin vereceğini biliyordu. Önce ders çalışacaklardı. Sonra da arkadaşına kitaplarını ve pul koleksiyonunu gösterecekti.

Bunları annesine anlatmak için koşarak eve girdi. Annesiyle Erol'un annesi bir kanapeye oturmuş kahve içiyorlardı. Korkunç köpek yerde yatıyordu. Annesi kızını misafirine tanıttı. Kadın evin içinde bile güneş gözlüğünü çıkarmamıştı. Nurcan'a :

— Nasıl Prens'i sevdiniz mi, diye sordu. Kardeşiniz çok seviyor.

— Güzel köpek ama biraz sert gibi görünüyor. Geçen gün evinizin önünden geçerken bana çok havladı.

— Orası öyle. Yabancı görünce havlar. Tabii bunun bana çok faydası dokunuyor. Birkaç yıldan beri gözlerim görmüyor. Onun için kocam köpeği birini görünce havlamaya alıştırdı. Bir kimsenin birdenbire karşıma çıkması beni çok korkutuyor da...

Misafir gittikten sonra Nurcan annesine okuldaki yeni arkadaşlarını anlattı. Öğle yemeğinde babası da çok neşeli görünüyordu. Hadlinden yeni dostlar edindiği belliydi. Altan gittiği müsamereyi anlata anlata bitiremiyordu. Babası ona:

— Aferin oğlum, sabah hepimize iyi bir ders verdin dedi.

Çocuk babasının söylediği şeyi yanlış anlamıştı.

— Okulda ders vermediler, müsamere verdiler, dedi. Hem de bir sürü yeni arkadaş buldum. Teoman, Yıldız, Ali...

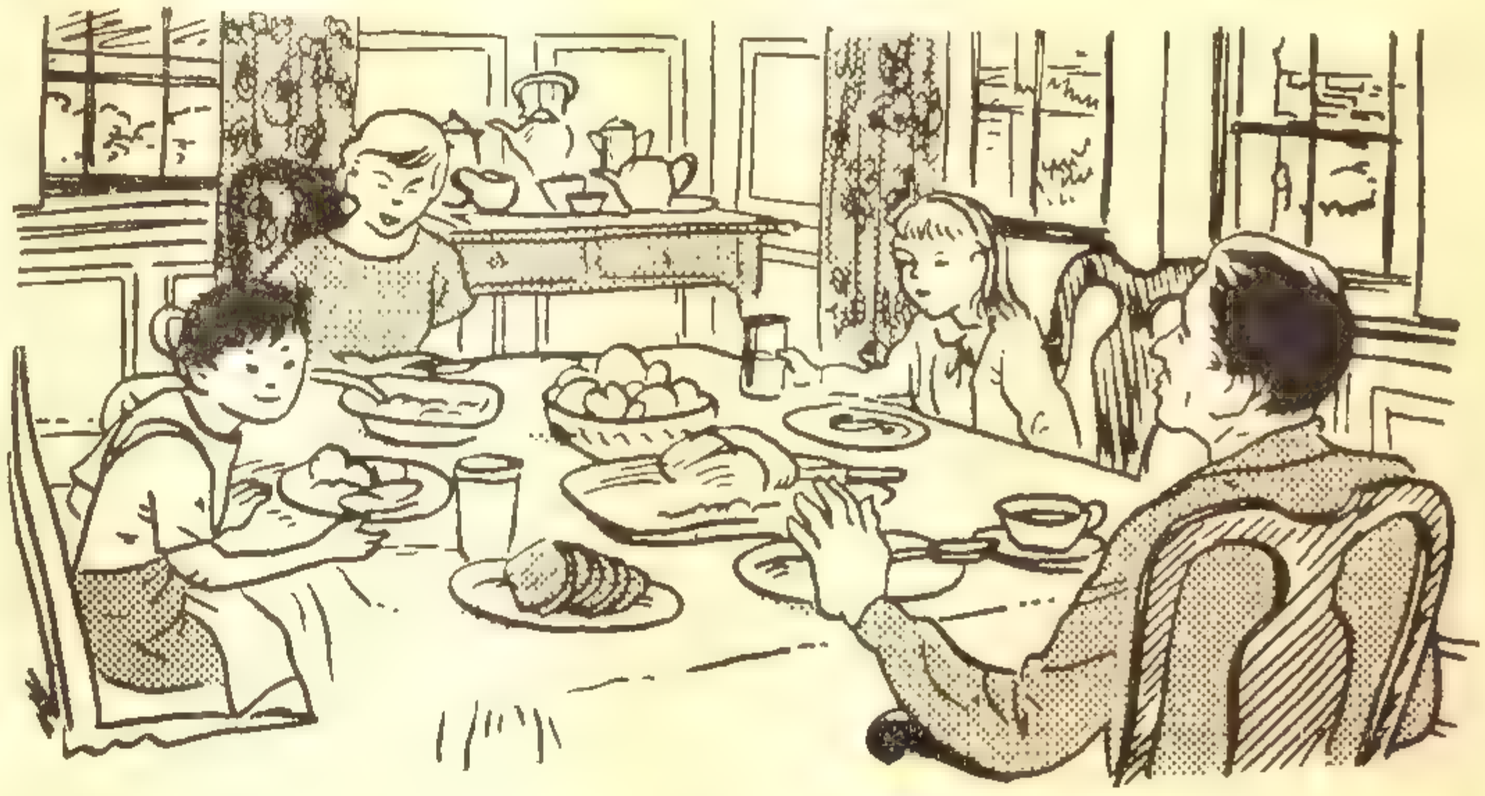

DÜŞÜNCELİ ÇOCUK

Engin'le Suna sabahleyin okula giderken sokak ortasında elektrik direğinden kopup yere düşmüş bir elektrik teli gördüler. Engin'le Oktay bu telin çok tehlikeli olduğunu biliyorlardı. Belki diğer yolcular bu telin farkına varmazlar, çarparlar, elektrik cereyanı kendilerini öldürebilirdi. Onun için iki arkadaş biraz düşündüler, nihayet Engin, Suna'ya :

— Sen hemen okula gidip öğretmene haber ver. Elektrik İdaresine telefon etsinler. Bu telin sokağa sarktığını anlatsınlar. Ben de burada bekliyeyim. Gelip geçene tehlikeli teli göstereyim. Elektrik İdaresinden adamlar gelip de bu hattı tamir edinceye kadar burada kalayım, dedi.

KRİSTOF KOLOMB

Yıl 1485. Ispanyada Endülüste bir yol üstünde.

Susuzluktan ölüyorum! Artık yürüyemiyeceğim baba!

Gayret oğlum. İşte şurada manastırda hem su var, hem barınacak yer.

Santa Maria manastırında

Reis efendi bir çocuk bitkin bir halde...

Gelin oğlum. Bir kaç gün bizimle kalın, dinlenin.

Adım Kolomb. Gemiciyim. İtalyada Cenovada doğdum. İş bulmak için Palosa gidiyorum. Yabancı yerde iş bulmak çok güç.

Manastırın reisi Juan Perez pek âlim bir adamdı. Kolombun tasarıları ile ilgilendi.

Yıllarca denizlerde gezdikten sonra şu inanca vardım: Batı yolu ile Çine ve Hindistana gidilebilir.

Bravo! İşte nihayet batı denizinde sonsuz karanlıklardan, türlü girdaplardan, canavarlardan korkmayan bir gemici ile karşılaştım.

Bütün bu lâfların baştan başa uydurma olduğunu ıspat edeceğim. Ah! Bir gemi bulsam!

Birkaç gün sonra.

Bu mektubu Kıraliçenin papasına yazdım, götür ver. Yolun açık olsun. Küçük Diego'ya ben bakarım. Hiç merak etme.

Kıraliçenin papası tarafından tavsiye edilen Kolombu Toledo Başpapası kabul etti.

Tasavvurunuz fazla cüretli. Ama âlim dostum Perez fikirlerinizi ve dileklerinizi beğeniyor. O da sizin gibi düşünüyor

Efendi Hazretleri, benim emelim Okyanus ötelerinde sıralanmış olması gereken adaları keşfederek İspanya Kıralına sunmak

Başpapas Kolombu Kıralın huzuruna çıkardı.

Tasavvurlarınızın değerini bir komisyona inceleteceğim.

Birkaç ay sonra.

Dünyá toparlak değil, dümdüzdür. Bu adamın tasavvuru deliliktir.

Dünya toparlak olsa öbür taraftaki insanlar başaşağı nasıl dururlar?

Aylar, yıllar geçti.

Komsiyon beş yıl süren tartışmalardan sonra, açıkça, böyle şey olmaz dedi.

Ne budalaca karar bu! Çok yazık! Şimdi ne yapacaksın ?

Plânlarımı gidip Fransa Kıralına arzedeceğim.

Bu adamın gözünde fatihlerin ateşi parlıyor. Ben gidip Kıraliçe ile görüşeyim bu işi.

Ve böylece...

Majesteler, ben Kolomba ziyadesiyle güveniyorum. Bilgilidir, tecrübelidir. Başaracağı muhakkaktır.

Evet, Kıral Hazretleri ona yardım etmeliyiz.

Acele gönderilen bir haberci Kolomba yetişti, onu çevirip saraya götürdü.

Ve 17 Nisan 1492 de.

Fikirlerinizin doğruluğuna inandım. Sizi Amiral ve keşfedeceğiniz memleketlerin Kıral vekili tayin ettim. Oralarda çıkacak herşeyin onda biri sizin olacak.

Kıralın emri ile, Palos limanı üç gemi donatıp hazırlamak vazifesini üstüne aldı.

Yolda karşılaşılacak tehlikeler herkesi korkutuyor. Tayfa bulamıyorum.

Şimdi bir ferman çıkarıyorum. Sizinle birlikte sefere çıkacaklar hiç bir suç sebebinden hapsedilmiyecek

Gemilerimde hep ipten kazıktan kurtulmuş serserileri görmek hiç te hoş bir şey değil!

Sinyor Kristof siz misiniz?

Benim adım Alonzo Pinzondur. İki kerdeşimle birlikte gemicilik ederiz. İsterseniz size tayfa bulabiliriz.

Nihayet Santa - Maria, Pinta ve Ninya gemileri 41, 26 ve 22 tayfa ile 3 Ağustos 1492 de Palos limanından törenle engine açıldı.

Altı haftadır hep batıya doğru gidiyoruz.

Bu hayırlı rüzgârlar çok isimize yaradı.

Bunların daimi olarak bu yöne estiği söyleniyor. Dönüşte hep karşımızdan esince halimiz ne olacak ?

Su yüzünde şu muazzam ot tabakasına bakın !

İşte gemileri tutan, sonra yutup batıran yapışkan sulu denize girdik.

Hemen geri dönelim, yoksa mahvolacağız.

Siz gemici misiniz? Yoksa mahalle karıları mı? Gördüğünüz yeşil şeyler, su yüzünde yüzen yosunlar. Ben iskandilledim. 200 kulaçta dibe eremedim.

Üç hafta daha sonra.

İşte Sargaslardan, yüzü otlarla örtülü sulardan kurtulduk. Size kesin olarak söylüyorum, çok geçmeden karaya ulaşacağız.

Amiral içme suyu bozuldu, kokuyor, kumanya bitmek üzere, tayfa sızlanıyor.

İki gün sonra.

Üç gün mühlet verin, size yeni bir dünya vereceğim.

Cesaret arkadaşlar! Gözünüzü açın. Karayı ilk görene Kıraliçe 10.000 altın verecek.

Nihayet 12 Ekim 1492, Gemici Rodrigo...

Kara! Kara göründü! İskele tarafında kara!

Birkaç saat sonra.

Ulu Tanrıya şükrederek bu yere San Salvador adını verdim.

Beş hafta süresince küçük Filo şimdi Bahama denilen adaların etrafını gezdi. 21 Kasımda karaya çıktılar.

Pinto gemisi neye işaretlerimize aldırmıyor, hep doğuya gidiyor?

Dün bir yerli Martin Alonzo'ya bir adada bol altın olduğunu söylemiş, o da onu gemiye klavuz aldı .. şimdi oraya gidiyor.

Bak şu sefile! Yanımızdan kaçtı, bizi en hızlı gemimizden mahrum bıraktı.

Kolomb yerlilerin Kuba dedikleri büyük bir adayı, sonra kendisinin Hispaniola (Haiti) adını verdiği adayı gezdi.

Tabakos! Tabakos!

Ne tuhaf âdet! Yerliler bir bitki yaprağını dolma gibi sarıyorlar, sonra bir ucunu yakıp öbür ucundan çıkan dumanı ağızlarından nefesle içlerine çekiyorlar...

Ama Noel gecesi.

Amiral! Deniz şiddetli çalkanıyor. Demirler gevşedi. Santo Maria kayalara doğru sürükleniyor!

Çabuk hemen bir sandal insin. Şu kayayı bir savurma çapa ile çengellesin. Belki bocurgatla çekerek gemiyi durdurabiliriz.

Fakat fırtınadan paniğe uğrayan gemiciler sandalla Ninya gemisine sığındılar.

Sabaha karşı.

Yapacak bir şey kalmadı Artık gemiyi kaybettik. Bari ne kurtarabilirsek alıp çıkalım!

Bereket versin ki yerli kayıklarının yardımı ile, ve pek büyük gayret sarfedilerek silâhlar kurtarılabildi.

Ninya bütün sefer heyetini alamıyacaktı. Dar bir gemi idi. Kolomb adada bir küçük kale yapmağa karar verdi.

Kaptan Diego de Arana, 40 gemici ile ve toplarla siz burada kalacaksınız.

4 Ocak 1495 de Ninya İspanyaya hareket etti. Martin Alonzonun Pinta gemisi de, iki gün sonra yetişti. Alonzo umduğunu bulamamıştı.

Yedi hafta sonra Kolomb Palosta karaya çıkınca halk onu coşkunca karşıladı.

Amiral seyahate çıkarken Meryem Anaya mum adamıştı. 3 kilo ağırlığında bir mum ile adağını yerine getirdi.

Şan ve şeref dâvasından uzak olan Kolomb Amerikaya üç seyahat daha yaptı. 1498 de Venezuelaya, Orenok Nehri ağzına, 1502 de Panamaya gitti.

Fakat İspanyada bu dâhi kahramanı çekemiyenler vardı.

Şu mel'un Cenovalı, hepimizi kendi hükmü altına almağa yelteniyor!

Kendisini, kıralımızdan bile kuvvetli sanıyor

İnsanlığa Avrupanın dördü büyüklükte bir kıta vermiş olan Kolomb gördüğü nankörlüklerden kederli ve üzgün, 20 Mayıs 1506 da İspanyada Valladolid şehrinde gözlerini dünyaya yumdu.

Ondan 15 yıl sonra Amerikaya giden genç çoğrafyacı Amerikо Vespuci, hiç bir keşifte bulunmadığı halde, sırf bir tesadüf eseri olarak, yeni kıtaya sonradan kendi adının verildiğini görecekti.

SON

Chopin'in Hediyesi

FRANSIZCA öğretmeni Nicolas Chopin'in evi yukardan aşağı silinip süpürülüyor, mutfaktan çeşitli yemek, pasta kokuları geliyordu. Başka zamanda bu, küçük Chopin'lere mutfağa üşüşmek için bulunmaz bir fırsat olurdu. Halbuki bu defa hiç birinin o tarafa uğradığı yoktu! Aşçının yaptığı pastayı, meyvalı çörekleri unutturan neydi acaba?

Hepsi, yaşlarına göre, gücü yettiği kadar, bir gün sonra olacak babalarının yaş gününe hediyeler hazırlıyordu. Artık o günlerde gürültüler, takışmalar yoktu. Hepsi odalarına çekilerek yaldızlı kâğıtlara tebrikler yazmakla meşguldü.

Çocukların uslu haline sevinen annesi gülüyor, «Ah, yılda bir değil, ayda bir olmalı bu; ben de yaramazlıklarından azıcık rahat nefes alırdım!...» diye düşünüyordu.

Chopin'lerin sekiz yaşındaki oğulları Frédéric, o akşam konserde çalmak için piyano öğretmeninin yardımıyla Mozart'ın birkaç küçük parçasını hazırlamıştı.

Tebrik kâğıdına, baharda kuruttuğu birkaç mor menekşeyi zamkla yapıştırdıktan sonra kâğıdı çekmecesine koydu. Ama hazırladığının hepsi bu kadar değildi: Küçük Frédéric babasına sürpriz olarak bir Polonez (Polonaise) bestelemişti. Yalnız bestelerin nasıl yazıldığını bilmiyordu. Sırrını kimseye açmak istemediği için parçayı ezberlemek zorundaydı. Her gece, ev halkı yatıp uyuduktan sonra piyanonun bulunduğu salona gider, yavaşça, kimseye duyurmadan, yorgunluktan halsiz kalıncaya kadar Polonez'ine çalışırdı.

O sırada küçük Frédéric'i çok üzen bir şey vardı: Ellerinin küçüklüğü... Halbuki Polonez'i büyük insan ellerine göre bestelemişti. Çocuk, ellerinin bir an önce büyümesi için nelere başvurmadı! Yalnız kaldıkça parmaklarını çekiştire çekiştire uzatmağa çalışıyor, gece yatarken parmaklarının arasına, birbirlerine ince bir sicimle bağlı küçük tahta parçaları yerleştiriyordu. Gene de elleri bir türlü sahibinden ayrı büyümeğe razı olmuyordu!

Nihayet heyecanla bekledikleri gün gelip çattı. Chopin ailesi kahvaltı sofrasında toplandı. Çocuklar birbirlerinin arkasından babalarına tebrikleriyle hediyelerini sundular. Frédéric hepsinden sonra heyecanlı bir sesle tebrikini okudu. Kısa ve özlüydü:

«Sevgili babacığım! Sana duygularımı ve dileklerimi müzikle anlatmak isterdim. Ama sevgim öyle büyük, öyle derin ki, dünyanın en mükemmel orkestrası ifade edemez onu!»

Duygulanan Nicolas Chopin oğlunu kucakladı.

— Bunu yalnız başına mı yazdın Frédéric yoksa annen mi yardım etti sana? diye sordu.

— Yalnız yazdım baba. Annem sadece imlâ yanlışlarımı düzeltti; çok yoktu zaten... Şimdi sizin için yazdığım Polonez'i çalacağım.

Frédéric piyano başına geçti. Tabureye oturunca ayakları yere değmediği için pedala basarken ayağa kalkıyordu. Yine de çalması hayret verici derecede emin ve kesindi.

Oğlunun istidadına hayran olan Chopin, çocuk şımarmasın diye, sadece:

— Yaşına göre fena değil dedi. Çok çalışman lâzım Frédéric. İnsan ancak bu şekilde üstünlüğe ulaşır, diye ilâve etti.

Bay Chopin'in yaş gününün pastası kesildi. Annelerinin, hamur yuğururken içine, uğur olarak koyduğu gümüş para Frédéric'e düşen parçadan çıktı. Herkes çocuğu kucaklıyor, tebrik ediyordu. Artık o günün kahramanı Chopin'lerin büyüğü mü, küçüğü müydü belli değildi. Hele akşam konserinde Frédéric'in çaldığı Polonez en çok beğenilen, en çok alkışlanan müzik parçası oldu.

Babasının yaş günü için bestelediği Polonez, Frédéric Chopin'in aydınlık geleceğinin temel taşı olmuştu

Nihal Yalaza TALUY

KOCAOĞLAN Kitap Yazıyor

KOCAOĞLAN ininin önüne yaslanmış:

— Bir kitap yazacağım, diyordu.

Tilki gülerek:

— Sen de hep kitap yazacağını söyler durursun, dedi. Daha bir satırlık bir şey bile yazdığını görmedik.

Kocaoğlan içini çekti.

— Kitapçılar basacakları kitapların mutlaka yazı makinasında yazıldıktan sonra kendilerine gönderilmesini istiyorlar, dedi. Benim makinem yok. El yazımı okuyamıyorlar. Hiçbir şeye benzemiyormuş.

Tavşan:

— Niçin yazı makinası almıyorsun, diye sordu.

— Param yok ki...

— Onu hiç düşünme. Ben sana iyi bir yazı makinası bulmanın yolunu biliyorum. Şimdi beni iyi dinle. Köydeki bakkal bir yarışma açmış. Kazanana bir yazı makinesi verecekmiş. Bakkalda çeşit çeşit bal varmış. Meselâ kır çiçeklerinden, şeftali çiçeğinden toplanmış ayrı ayrı ballar. Her baldan biraz tadıp, bunların hangi çiçekten yapıldığını söyliyeceksin. En çok kim bilirse o kazanacak.

Kocaoğlan neredeyse sevincinden uçacaktı.

— Bu tam bana göre bir iş, dedi. Benim bilmediğim bal yoktur.

Arkadaşlarının yanından ayrılarak doğruca köyün yolunu tuttu. Dükkânı kolayca buldu, ama adam onu yarışmaya sokmak istemedi.

— Kusura bakma, dedi. Bu yarışma insanlara mahsus.

Ayı üzgün üzgün dükkândan çıkarken adam arkasından seslendi:

— Bana bak, sakın canın bal yemek istemiş olmasın. Sen yazı makinasını ne yapacaksın?

— Kitap yazacağım. Ne zamandan beri kitap yazmak istiyorum, ama yazım okunaksız, makinam da yok.

Onun böyle kitap yazmıya heveslenmesi adamın hoşuna gitti.

— Oldu olacak şu balları sen de tat, dedi. Belki kazanırsın.

Bunları söyliyerek küçük bir kaşığı önündeki bal kavanozlarından birine daldırdı, ayıya uzattı. Kocaoğlan kaşığı şapır şupur yalayarak:

— Elma çiçeği, dedi.

İkinci kavanozdaki sarı papatya, üçüncüsü ballıbaba çiçeği balı idi. Ayı bir çırpıda bütün kavanozlardakilerin ne balı olduğunu söyleyince bakkal şaşırdı.

— Hiç kimsenin bu kadar bileceğini sanmıyorum, dedi. Yarışma bir hafta sonra bitecek. O zaman gelir mükâfatını alırsın.

Kocaoğlan zamanı gelince gidip yazı makinasını aldı. Eline yazı makinasının özelliklerini, nasıl kullanılacağını anlatan bir de broşür vermişlerdi. Ayının sevinçten içi içine sığmıyordu. İnine

dönünce bu kitabı okuyup inceledi. Çok geçmeden makinada düzgün bir şekilde yazı yazmaya başladı.

Bir sabah tilki geçerken ayıya uğradı. Ayı yazı makinasının başına oturmuş dalgın dalgın düşünüyordu. Tilkiyi görünce:

— Bu sabah kitabımı yazmaya başladım, dedi. Adı «Atom».

Okuması için tilkiye bir kâğıt uzattı. Bunun üst tarafına büyük harflerle «Atom» yazılmıştı. Onun altında bir tek cümle vardı: «Atom maddenin en küçük parçasıdır.»

Tilki gülerek:

— Hepsi bu kadar mı, diye sordu.

— Aklıma başka bir şey gelmiyor. Galiba konuyu değiştirsem iyi olacak. Avustralya hakkında yazacağım.

Kocaoğlan makinaya temiz bir kâğıt taktı. Bir cümle yazdıktan sonra tilkiye okudu :

— Avustralya dünyanın öbür ucundadır.

— Güzel bir başlangıç. Haydi artık ben gideyim de sen işine devam et.

Bir hafta sonra tilki tekrar arkadaşına uğradı Kocaoğlan Avustralya hakkında ilk yazdığı cümleden başka bir şey yazamamış, bu konuyu da değiştirmeye karar vermişti.

— Bu sefer elektrik hakkında yazacağım, diyordu.

Tilki ayıya yardım etmek, yol göstermek zamanının geldiğini anlamıştı.

— Vazgeç bu işten Kocaoğlan, dedi. Sen elektrik hakkında da bir şey bilmezsin. Boyundan büyük işlere heveslenme. Madem ki, kitap yazmak istiyorsun çok iyi bildiğin bir konu seç. Bunu sen bil, başkaları bilmesin ki, yazacağın kitabı merakla okusunlar. Meselâ niçin bal cinsleri hakkında yazmıyorsun? Bunu senden daha iyi bilen yoktur.

Ayının sevinçle gözleri parladı :

— Çok doğru, bal hakkında yazayım, dedi. Kitap bitince sana ithaf edeceğim.

Kocaoğlanın kitabı gerçekten çok meraklı, güzel bir kitap olmuştu.

KİM BİLİYOR?

1. Bir adam, bir saatte bir metre uzunluğunda, bir metre genişliğinde ve bir metre derinliğinde bir çukur kazarsa, iki metre uzunluğunda, iki metre genişliğinde ve iki metre derinliğindeki bir çukuru kaç saatte kazar?

2. Kanada'nın, Arjantin'in, İzlanda'nın, Avustralya'nın, Venezuella'nın, Brezilya'nın başkentleri hangi şehirlerdir?

3. İkinci Dünya Harbinden beri paraşütler en çok hangi cins kumaştan yapılmaktadır?

4. Yeşil çay var mıdır?

5. Rüzgârın hızı hangi âletle ölçülür?

6. Kış uykusunda hangi hayvan en uzun zaman kalır?

— Doğru cevaplar 48 inci sahifededir —

ESKİMO ÜLKESİNDE

MARİE Peary, Kuzey Kutbunu keşfeden ünlü bir kâşifin kızıdır. Eskimoların ülkesinde doğmuştur. Kendileri siyah saçlı ve esmer oldukları için Eskimolar çocuğa hayretle bakmışlardı. Acaba kardan mı yapılmış diye merak ederek çocuğun eline, yüzüne dokunuyorlardı. Ona kendi dillerinde, «kar bebek» demek olan bir ad taktılar. Annesi doğduğu zaman ona Marie adını vermişti. Çocuğa bakan, giydiği kürklü elbiseleri diken Eskimo kadın ise ona hep Karbebek diyordu.

Bu çocuk bir yaşına gelince ailesiyle Amerika'ya döndü. Ama ondan sonra Kuzey Kutbuna birkaç keşif seyahati daha yapıldı. Ünlü kâşif, ailesini de beraber götürüyordu. Karbebek dokuz yaşına gelip yazı yazmayı iyice öğrenince, bir hâtıra defteri tutarak günlük hayatının olaylarını buraya yazdı. İşte hâtıra defterinden bir sahife :

«Hava durgun. Rüzgâr yok. Achating - Wah'la gemiden inip dolaştık. Bana, Eskimoların yıldızlara verdiği adları öğretti. Ben yalnız Büyük Ayı'yı tanıyordum. Achating - Wah, bu takım yıldızın bir ren geyiği sürüsü olduğunu söylüyor. Üç parlak yıldız daha var. Bunlar da sözde göğe çıkmış bir Eskimo kadının fenerini koyduğu taşlarmış. Çeşit çeşit yıldızlar var. Bir ayıyı kovalıyan avcı ile köpekler, daha neler neler...

Babam hâlâ gemiye dönmedi. Gelince, bu yıldızların isimlerini bir de ona soracağım.

Havalar çok soğudu. Kimse gemiden dışarı çıkmak istemiyor. Charles amca (geminin aşçısı) her gün sıcak çorba yapıyor.

Geçen hafta çok canım sıkılıyordu. Charles amca beni eğlendirmek için güzel bir şey düşünmüş. Kaptandan, babamın çadırlarından birini istedik. Sonra yakındaki Eskimo çocukları çağırdık. Çadırı buzların üstüne kurduk. Eskimolar çadırın dışına kar yığdılar. Böylece rüzgârın içeriye girmesini önledik. Çadırı süslerken çok özendik. Her köşeye bir fener astık. Üstüne oturmak için gemiden tahta sandıklar getirdik. Ben Eskimo arkadaşlarıma davetiyeler yazdım. Söylediğim gün tam zamanında geldiler. Çadırda gaz sobası yaktık. Charles amcayla onlara kakao, pasta, kurabiye ikram ettik. Ben sandviç de yapmıştım. Eskimolar bunların hepsini çok beğendiler. Tabakları bile yaladılar. Evlerine dönmeden önce çadırdaki eşyaları gemiye taşımamıza yardım ettiler.»

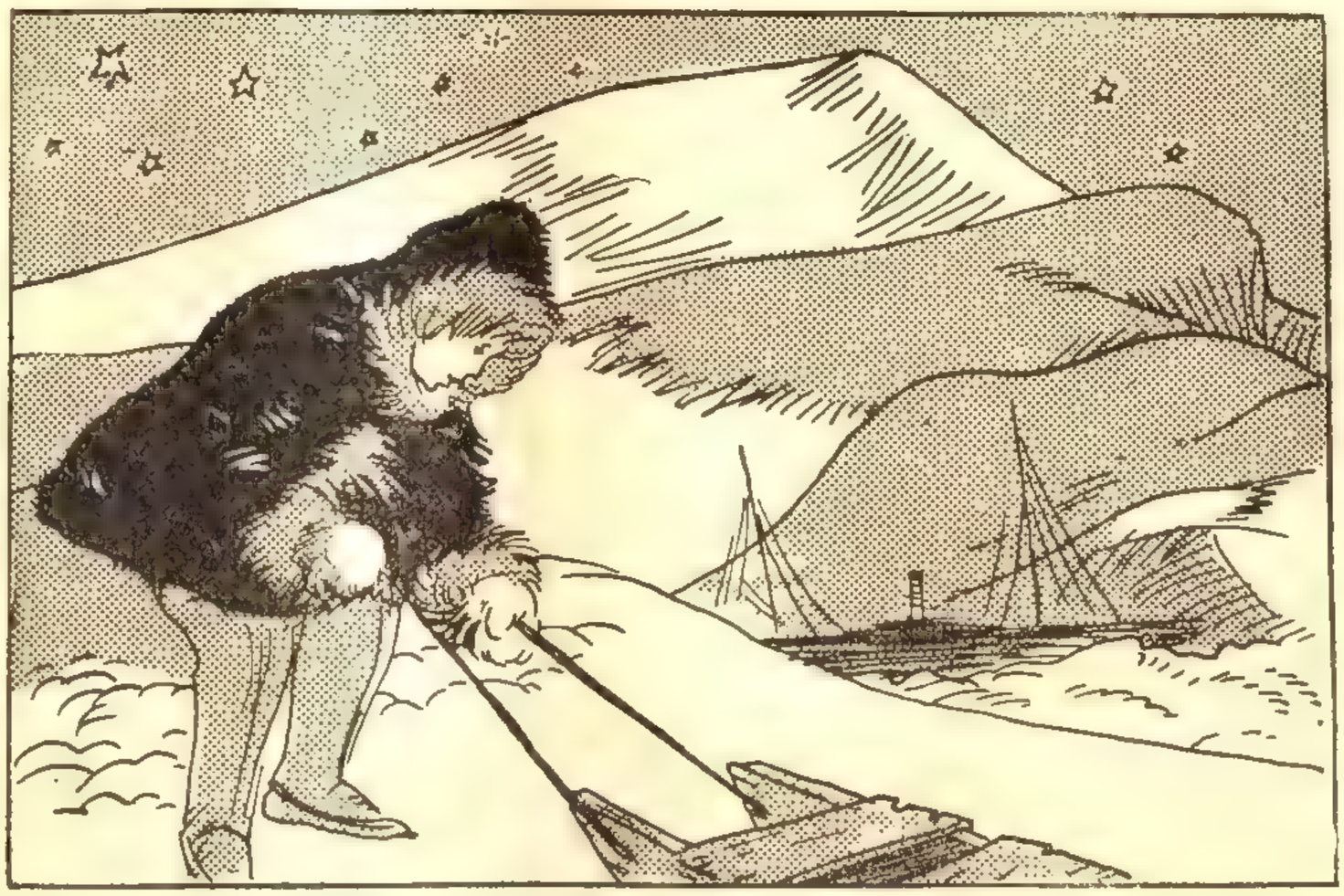

Karbebek, Amerika'daki amcasına bir mektup yazarak Kuzey Kutbunda geçirdiği yılbaşını şöyle anlatmış :

27 Şubat 1901

Sevgili Amcacığım,

Bizden uzun zamandan beri haber alamadınız. İnşallah çok merak etmemişsinizdir. Biliyorsunuz buradan Amerika'ya mektup göndermek kolay olmuyor. Bahar gelince ben anneme sizin yanınıza döneceğiz.

Buradaki Eskimo çocuklariyle dost olduk, ama Amerika'daki arkadaşlarımı da çok özlüyorum.

Burada günler hep birbirine benziyor. En çok yılbaşında eğlendik. Annemle aşçı bir olup çok güzel şeyler yaptılar. Gemideki bütün adamlara pasta verdiler. Akşam yemeğinden sonra büyük salonda toplandık. Masanın üstünde güzel bir çam ağacı görünce, gözlerime inanamadım. Bunu, gemideki adamlardan biri yapmış. Ama sahici gibi duruyordu. Nasıl yapıldığını bana bir bir anlattı. Ağacın gövdesi kalın bir sopaymış, dalları da tel. Bunların üstünü balmumuyla kaplıyarak tıpkı bir ağaç şekli vermiş. Balmumunun üstüne kahve telvesi sürmüş. Çamın yeşil yapraklarını çöpleri boyayarak yapmış. Bunlar o kadar canlı duruyordu ki,

Öksürük, aksırık deyip geçmeyin!

— Şûle bu ne surat böyle? Ne oldu sana? Bir tuhaf halin var?

Şûle komşumuzun kızıdır, pek severiz, annesine yardım eder, babasının gönlünü alır, çalışkandır, fakat bilmiyorum, çok alınganmış. Ben kendisine hatır sorarken annesi:

— Vallahi Doktor Bey, bazan bu kız yok yere kendisini üzer, dedi.

— Hayrola, ne olmuş?

— Basit bir şey efendim.

— Anlat Şûle, sen anlat ne oldu?

— Doktor Amca, yanında oturan arkadaşım yüzüme doğru hapşırdı, galiba biraz nezlesi vardı, bütün tükrükleri ağzıma, burnuma geldi. Böyle insanın yüzüne hapşırılır mı? dedim, inadına o gün birkaç kere aynı şekilde aksırdı, hapşırdı, ben de küstüm.

— Bakın Hanımefendi, kızınız haklıymış, nasıl olsa barışacaklar, fakat arkadaşı bunun kötü olduğunu anlamış olur.

— Peki, niçin bu kadar kızdın, onu söyle?

— Neden kızmıyayım, bir kere öksürürken ağzını eliyle kapatmıyor, tabii bütün tükrükler yüzüme geliyor, iğreniyorum.

— Eh, sade o kadar mı?

Anlamamış gibi yüzüme baktı. O halde, dedim, ben sana bunun niçin bu kadar kötü bir şey olduğunu etraflıca anlatayım, bu bilgiyi hakettin.

— Akciğer hastalıklarının pek çoğu öksürük ve aksırıkla geçer. Kış, öksürük, aksırık, nezle, anjin, grip gibi hastalıkların eksik olmadığı bir mevsimdir. Aksırıklar da âdeta hastalıkların birer habercisidir. Hani; aksıran, hapşıran insanlar için büyüklerin: «Çok yaşa» demeleri, hasta olma, sıhhatli ol, anlamına gelir. Aksırıkla dışarı çıkan hava ve tükrükte yüzlerce mikrop vardır. Bu mikroplar gitikleri yerlerde de hastalıkları yayarlar. O bakımdan, iğrendiğin kadar korkman da lâzım, işte bu sebepten aksırmak mecburiyetinde olan kimse cebinden mendilini çıkarıp ağzını örtmeli, mendile fırsat bulamıyorsa bile eliyle ağzını kapamalı, başını çevirmeli. Aksırık irade dışı bir olaydır, dikkat edilirse bu irade frenlenebilir. Aksırma lüzumunu hisseden kimse evvelâ geniş bir nefes alır, göğsünü hava ile doldurur. Sonra birden kuvvetli bir hareketle havayı ağzından, burnundan çıkarır, o anda hepinizin bildiği aksırığa has olan ses işitilir.

— Peki, bunun önüne geçilemez mi?

— Geçilir, aksırık, aksırana olduğu kadar karşısında bulunan için de hoş değildir, iki parmakla burun deliklerini sıkıştırmak, dili kuvvetle damağa bastırmak, o anda esnemek hapşırığı önliyebilir. Hastalıklardan başka yabancı maddeler, toz, toprak, bazı kokular burnun iç zarında tahrişler yaparak aksırığa sebep olur.

Şûle arkadaşına bütün bu öğrendiklerini anlatacağını, onunla hemen gidip barışacağını söyledi.

Küs durmak da aksırık kadar kötüdür

Dr. Kâmuran ŞENEL

burnuma Amerika'daki çam ormanlarının kokusu gelir gibi oldu. Ağacın üstünü mısırlarla, renkli kâğıt ve şekerlerle süsledim.

Eskimolar, çama tapındığımızı sanarak önceleri pek ciddî duruyorlardı. Bizim gülerek çamı elledğimizi görünce, böyle bir şey olmadığını anladılar. Ben onlara, bizim memleketimizde bu ağaçların kendi kendine çıktığını anlatmak istedim, ama buna bir türlü inanmadılar. Çamı yapan gemiciyi göstererek: «Onları da bu mu yaptı?» diye sordular.

Sonra şarkılar söyleyip oyunlar oynadık. O kadar eğlendim ki, o gece vatanımızdan çok uzakta olduğumuzu unuttum. Eskimolar yılbaşında yapılan eğlenceleri ilk olarak görüyorlardı. Herhalde biz ayrıldıktan sonra da o geceyi unutmazlar, yıllarca birbirlerine anlatır dururlar.

Bu kadar eğlencenin içinde tek üzüntüm, sizden uzak olmak. İnşallah yakında birbirimize kavuşacağız. Eskimolar ülkesinden bütün sevdiklerime selâmlar.

Karabebek»

TARİH HİKÂYESİ

15. YÜZYILDA, Hindistan'da Babur Şah adlı bir kahramanın kurduğu büyük bir Türk İmparatorluğu vardı. Hükümdar Babur Şah'ın Afgan seferine katılan Bayram Han da tanınmış, çok cesur bir gençti. Afgan seferinde büyük yararlıklar gösteren Bayram Han, fazla atılganlığı yüzünden ansızın esir düştü. Yanında da, gölge gibi kendisini takibeden Kasım Bey adlı bir yiğit vardı.

Afgan orduları başkumandanı, bu büyük esiri çadırı önünde karşıladı :

— Hoş geldiniz Han'ım, dedi, aramızda bulunmanız bizim için büyük bir şeref, fakat gurur değil!... Çünkü nasılsa askerlerimizin arasına düştünüz, yoksa büyük zorluklarla sizi ele geçirmiş değiliz. Umarım ki, misafirimiz kaldığınız müddetçe sizi kimse rahatsız etmiyecektir. Herkese bu yolda emirler verdim. Bir isteğiniz olduğu zaman da bana bildirmenizi dilerim.

Yüzünde hiçbir üzüntü ve şaşkınlık mânası bulunmıyan Bayram Han, hiç cevap vermedi.

Bayram Han'ı, Kasım Beyle birlikte süslü bir çadıra gönderdiler.

İki kahraman Türk esiri, en büyük kumandandan en ufak rütbeli askere kadar herkesten saygı görüyordu. Hattâ Afganlılar, onları — kahramanlıklarının bir mükâfatı olsun diye — serbest bırakmayı bile düşünüyorlardı. Zaten yarı serbest gibiydiler : Çadırlarından rahatça çıkıyor, istedikleriyle görüşebiliyorlardı. Çadır kapısındaki nöbetçiler ise usulden olduğu için bulunduruluyordu. Bu sebeple gece nöbetçileri de mışıl mışıl uyuyorlardı.

Bir gece, iki Türk esiri geç vakitlere kadar oturup konuştular, dertleştiler. Bayram Han, esirlik günleri boyunca kurduğu, tasarladığı şeylerden söz etti :

— Bir gün, göreceksin, diyordu, bizi bu kadar uğraştıranları ortadan kaldıracağım. Beni, burada, kınında paslanan bir kılıç gibi tutanlardan öcümü nasıl alacağım göreceksin Kasım Bey!...

Bu arada ileride neler yapacağını yavaş yavaş anlatmağa başladı. Fakat o gece-

BİR ÇOCUĞA NİNNİ

Bak gün ışığını getirdim sana,
Günün en güzel vaktini getirdim.
Aç gözlerini yeni gelen güne
Hadi kalksana.

Bak sana kahvaltını getirdim
Pırıl pırıl bir tepsi içinde,
Küçük bir tabak zeytin, peynir,
Reçel getirdim bir küçük tabak,
İneğin memelerinden yeni sağılmış
Ananın sütü kadar helâl
Süt getirdim bir büyük fincan içinde

Bütün bunlar büyümen içindir bilesin
Çabuk büyümen için bütün bunlar.

Bak gün ışığını getirdim sana,
Günün en güzel vaktini getirdim.
Uyan yavrum uyan, sabahlar oldu
Uyansana.

Sabih ŞENDİL

ki nöbetçilerden biri de nasılsa uyumamış, Bayram Han'la Kasım Beyin oturdukları yerin dışında onları can kulağıyla dinlemişti.

Nöbetçi, duyduklarını hemen kumandanına yetiştirdi. Çok geçmeden, o zamana kadar gayet iyi muamele edilen Bayram Han, palas pandıras başkumandana götürüldü. Başkumandan, nöbetçinin anlattıklarının doğru olup olmadığını sordu. Hayatında hiç yalan söylememiş olan Bayram Han inkâr etmedi.

Bayram Han, yine nöbetçilerle çadırına gönderildi. Fakat işin sarpa sardığını, kendisini sağ bırakmıyacaklarını anlıyan Bayram Han, sabaha karşı bir kolayını bulup Kasım Beyle birlikte kaçmağa muvaffak oldu.

Ertesi sabah, başkumandan, öteki kumandanlarla kısa bir görüşmeden sonra Bayram Han'ın idamına karar verdiyse de atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmişti.

Hemen atlılar çıkartıp dört bucağa haberler saldılar. Bütün birliklere kesin emirler gönderildi: «Bayram Han'ı yakalayıp öldürünüz»

O gün akşama doğru, esir kaldıkları yerden haylı uzaklarda Bayram Han'la Kasım Bey, bir kayanın arkasında ele geçirildiler. Asker çemberi içine alarak onları yakalayan birliğin kumandanı gayet hırçın bir sesle haykırdı:

— Hanginiz Bayram Han?

İki arkadaş bir an birbirlerine bakıştılar.

— Size söylüyorum, ne duruyorsunuz? Kesin emir aldım, onu derhal öldüreceğiz.

Bayram Han'ı ne kumandan, ne de askerleri tanıyordu. Kasım Bey daha gösterişli, iri yarı bir insan olduğu için birlik kumandanı ona yöneldi:

— Sen olacaksın, dedi.

Bu esnada, cesur ve dürüst Türk kumandanı Bayram Han ileri atıldı:

— Yanılıyorsunuz!... O, değil, Bayram Han benim!... dedi.

Halbuki sesini çıkarmasa hayatını kurtarmış olacaktı. Fakat bu haksızlığa o büyük kahraman nasıl razı olabilirdi!...

Beri taraftan Kasım Bey de Bayram Han'ın yaşaması için elinden geleni yapmağa hazırdı. Onun değerini, memlekete yapacağı büyük işleri düşünerek kendini feda etmeğe karar verdi. Bayram Han'ın yaşaması gerekti. Kasım Bey, telâşsız ve vakur bir davranışla gülümsedi:

— Hele şu fedakâr emir erime bakınız!... Beni kurtarmak için kendisini ateşe atıyor. Oğlum, senin hiç aklın yok mu? Can pazarı bu!... Bana her zaman: «Senin için canımı fedaya hazırım,» derdin, ama buna ben asla razı değilim. Hak yerini bulmalı. Canını sokakta mı buldun?

Kasım Bey, bir kumandan haliyle Bayram Han'ın sırtını okşadıktan sonra:

— Buna hiç de mecbur değilsin!... dedi ve askerlere dönerek:

— Onu serbest bırakın da yoluna devam etsin!... dedi.

Birlik kumandanı ve askerler, bu kadar soğukkanlılıkla ve emredercesine konuşan adamın her halde Bayram Han olabileceğine inandılar ve Kasım Beyi yakalayıp oracıkta idam ettiler.

Gerçek Bayram Han, canı dişlerine alarak Türk askerlerinin arasına doğru koşarken kısa bir zaman sonra arkadaşının da öcünü alacağını düşünüyordu. Nitekim de öyle oldu. Bayram Han, çok geçmeden onların karşısına tekrar çıktı, dileğini yerine getirdi.

Enver Naci GÖKŞEN

Güzel Sözler

★ **Kötü dil, bazan zehirden daha öldürücüdür.**

★ **Cahilleri kimse beğenmez ama, onlar kendilerini pek beğenirler.**

★ **Daha henüz elinde olmıyanla sakın böbürlenmeye kalkışma.**

★ **Kalbin yolu zorla bulunmaz.**

★ **Sevincini herkese anlat, ama derdini içinde sakla.**

★ **Herkes yanılabilir, yalnız ahmaklar yanıldıklarını bir türlü kabul etmek istemezler.**

★ **Hiddetle geçen her dakika boşuna yaşanmıştır.**

★ **Küçükken öğrenilmeyen, büyüyünce hiç öğrenilmez.**

★ **Başkalarının fenalığı, senin fenalığını affettirmez.**

★ **Çalışmak da çalışa çalışa öğrenilir.**

★ **Tembellik insanı ölüme daha çabuk yaklaştırır.**

DİŞ MACUNU NEDEN YAPILIR?

Diş macunu yapmak için pudra gibi her hangi bir beyaz tozun içine sabun, şeker ve hoş koku verici bir madde konur. Bu maddelerin içinde dişlere ve diş etlerine zarar verecek şeyler bulunmamasına bilhassa dikkat edilir.

GÖNÜLLÜ MAYMUN

CİCİ küçük, yaramaz bir maymundur. Gördüğü her yeni şeye merakla bakar, bilmediklerini öğrenmek ister.

Bir sabah Cici'nin sahibi dışarı çıkmıştı. Maymun kendi başına oturmuş, bir kitabın resimlerine bakıyordu. Bu sırada postacı bir mektup getirdi.

— Sana mektup var Cici, dedi. Sahibinin masasının üstüne koy, eve gelince sana okur.

Cici adamın söylediğini yaptı, ama mektupta ne yazılı olduğunu çok merak ediyordu. Kendi kendine:

— Keşke okumayı öğrenseydim, diye söylendi.

Mektubu okuyamazdı, ama belki kendisi bir mektup yazabilirdi. Kalemi eline alır, yazıya benzer bir şeyler karalıyabilirdi. Bir maymundan bundan fazlası beklenemezdi doğrusu!

Sahibinin dolmakalemini aldı. İçinde mürekkep kalmamıştı. Mürekkep şişesini buldu. Mutfaktan bir huni getirdi. Mürekkebi huniye dökerek dolmakalemini doldurmaya çalıştı. Bütün mürekkepler yerlere saçıldı. Cici şaşkına dönmüştü. Bu kadar mürekkebi nasıl temizliyecekti. Mutfakta kocaman bir kutu sabun tozu buldu. Lekenin üstüne döktü. Sonra koşarak bahçeye çıktı. Çiçek suladıkları hortumun ucunu pencereden içeriye soktu. Musluğu açtı. Suyla ıslandıkça sabun tozu kabardı, köpük köpük oldu. Gittikçe genişleyip yayılarak bütün odayı kaplamaya başladı. Cici gidip musluğu kapatıncaya kadar odanın içi iki üç karış su doldu.

Maymun acı acı düşünüyordu. Sahibi yaptıklarını görünce kimbilir ona ne kadar kızacak, belki de dövecekti. Suyu boşaltmanın tek çaresi bir tulumba bulmaktı. Bahçedeki barakada bir tulumba vardı. Bahçıvan görünürlerde yoktu. Cici tulumbayı çekerek eve götürmeğe uğraştı. Çok ağırdı. Aklına parlak bir fikir geldi. Çayırda duran öküzü getirerek tulumbayı ona bağladı. Kendisi de hayvanın üstüne bindi. Onlar bu şekilde evin kapısına doğru giderlerken bahçıvan peşlerinden koşmaya başladı. Cici, güç halle kendisini bahçenin dışına attı. O sırada sokaktan bir kamyon geçiyordu. Bahçıvanın elinden kurtulmak için bir sıçrayışta kamyonun üstüne çıktı.

Kamyon, onun bilmediği bir yere gidiyordu. Bir müzenin önünde durdu. Cici, burasının ne biçim bir yer olduğunu merak ederek kimseye görünmeden kapıdan içeri süzüldü. Müzede çok eski devirlerde yaşayan dev hayvanların modelleri vardı. Bunlardan birinin karşısındaki ağaçtan bir sürü hindistan cevizi sarkıyordu. Cici'nin karnı çok açtı. Hindistan cevizlerinin yapma olduğunu anlamadığı için bunlardan birini koparmıya çalıştı. Ceviz bir türlü kopmak bilmiyordu. İyice asılınca bütün ağaç kökünden yere devrildi. Maymun da altında kaldı.

Gürültüyü duyan adamlar oraya koştular. Maymunu tutup bir kafese koydular. Müzenin müdürü olan bilginin yanına götürdüler. Bilgin, maymunun sirkten kaçtığını sanarak onu tek-

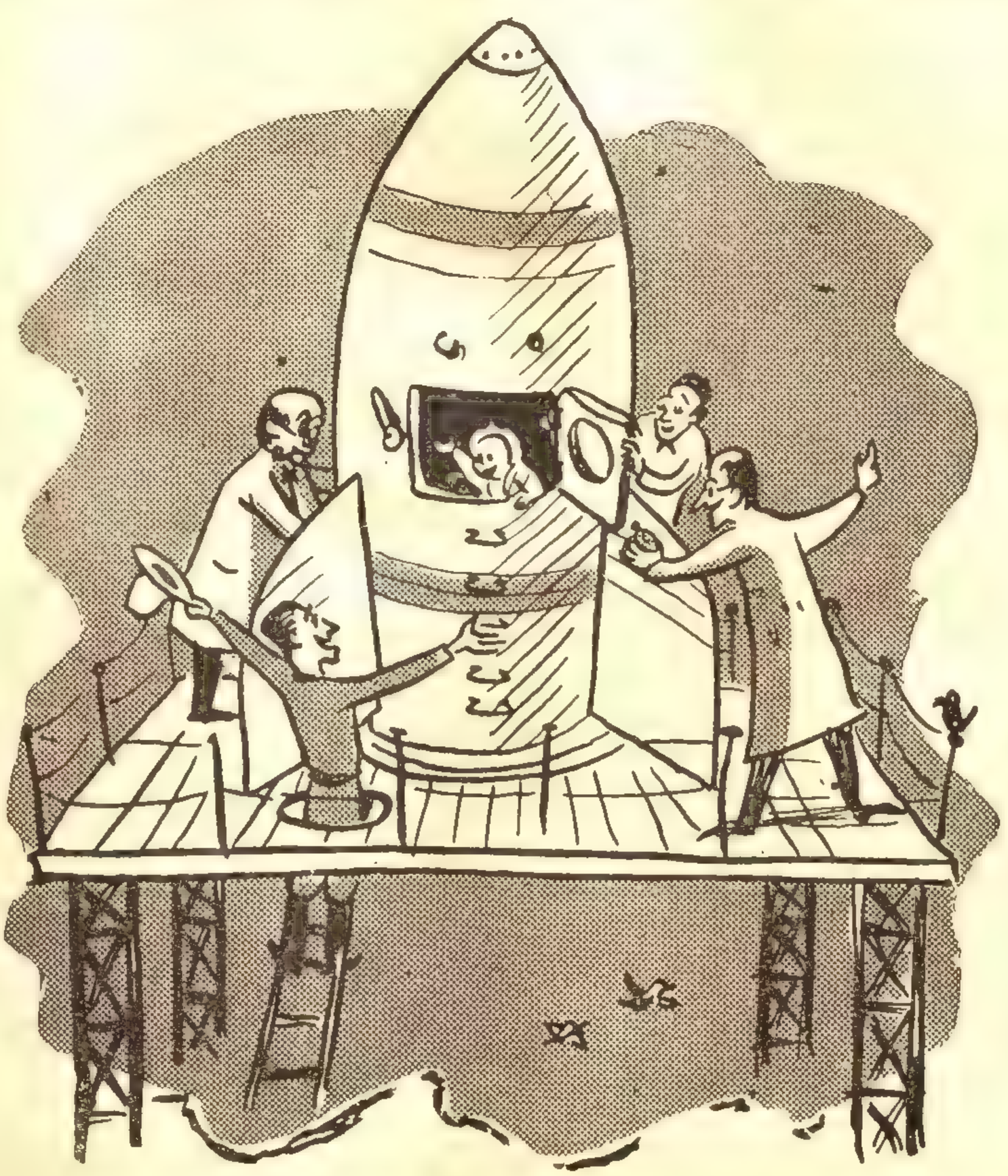

rar oraya göndermeği düşünüyordu. O sırada Cici'nin bakıcısı içeriye girdi.

— Her yerde seni aradım Cici, dedi. Ama sen benden önce buraya gelmişsin. Bak bu ünlü bilgin daha seni görmeden bir mektup yazmış. Yapacağı bir tecrübe için senin yardımını istiyor. Bak mektupta ne yazıyor:

«Sevgili Cici,

Deneme istasyonumuzda küçük bir feza gemisi yaptık. Senin buna binerek istediklerimizi yapabilecek kadar akıllı bir maymun olduğunu duyduk.

Roket iyice yükseldikten sonra biz sana bir işaret vereceğiz. Bunu görür görmez roket için yapılmış yepyeni bir paraşütle aşağıya atlıyacaksın.

İnşallah sahibin izin verir. Cevabını merakla bekliyorum.»

Mektubu yazan müze müdürü sabırsızlıkla beklediği Cici'nin müzenin salonlarında yaramazlık yapan maymun olduğunu anlayınca şaşkına döndü. Cici'ye:

— Eğer rokete binmeye razı olursan yaptıklarını affederim, dedi.

Cici bu işe dünden gönüllüydü. Hemen ona uyacak bir feza elbisesi buldular. Maymun hazır olunca rokete bindirdiler. Bütün makinaları yeniden kontrol ederek roketi havaya fırlattılar. Roket bir anda gözden kayboldu, ama özel bir televizyon sistemi ile roketin gidişini takip ediyorlar, hattâ Cici'yi bile görüyorlardı.

Artık Cici'nin atlama zamanı gelmişti. İşareti verdiler. Cici kocaman bir paraşütle ağır ağır yere inmeye başladı. Hemen bir otobüse dolarak onu karşılamaya koştular.

Cici feza elbisesini çıkarırken halk onu bir kahraman gibi alkışlıyor, resimlerini çekiyorlardı. Bilgin, Cici'nin göğsüne bir madalya taktı. Onu görmeğe kimler gelmemişti ki... Dövmek için peşinden koşan bahçıvan, odayı temizlemek için saatlerce uğraşan iyi kalbli komşu kadın ve müzedeki bütün memurlar... Ama Cici'yi en sevindiren şey sahibinin kucaklaması olmuştu.

İKİ FIKRACIK

Teomanla babası otomobille bir yere yetişeceklerdi. Önlerindeki otomobil bir türlü onlara yol vermiyordu. Teoman babasına:

— Önümüzdeki otomobili kullanan adam galiba öğretmen, dedi.

— Nereden anladın?

— Görmüyor musunuz, bizi bir türlü geçirmek istemiyor.

★

Küçük Aysel — Anneciğim, bu bebek bize gökyüzünden mi geldi?

Annesi — Evet canım.

Aysel — Kim bilir şimdi orası ne kadar sessiz, ve güzeldir.

Posta Uçağı

PEDRO, Güney Amerikada Şili'de küçük bir hava alanında dünyaya gelmişti. Annesiyle babası posta uçağıydı. O da posta uçağı olacaktı. Pedro kendi yaşındaki uçaklardan daha çevikti. Oldukça güzel uçabiliyordu. Panço adında bir akbabayla arkadaş olmuştu. Bu kuş her gün küçük uçağa uçuş dersi veriyordu.

Bir gün uçuş dersini kesmek zorunda kaldılar. Panço:

— And dağlarında yaşayan teyzem hastalanmış. Onu yoklamaya gideceğim, diyordu.

Pedro:

— Ne olur, beni de götür, diye yalvardı. Artık Andları aşan posta yolunu öğrenmem gerekiyor. Büyüyünce o yolda çalışacağım.

Panço gülümsiyerek:

— Daha küçüksün Pedrocuğum, dedi. And dağları birçok tehlikelerle doludur. Hele Dev tepesini görünce aklın başından gider.

Pedro, Güney Amerikanın bu en tehlikeli dağının adını duyunca irkildi. Ama yine de posta yolunu öğreninceye kadar içi rahat etmiyecekti.

Ertesi sabah Pedro'nun babası yatağından güçlükle doğruldu. Her tarafı ağrıyordu. Soğuk almış olacaktı. Pedro'nun annesi ona:

— Sen bu halle uçuşa çıkamazsın, dedi. Ama mutlaka birinin gidip Mendoza'dan mektupları alması gerekiyor.

Pedro bu sözleri dikkatle dinliyordu.

— Üzülmeyin, ben giderim, dedi.

Babası başka çare olmadığını görünce çok dikkatli davranmasını söyliyerek gitmesine izin verdi.

Pedro kendinden emin bir şekilde alandan havalandı. And dağlarının karlı tepelerinin üstünde gururla ilerliyordu. Dev tepesini karşısında sipsivri yükselmiş görünce:

— İyi ki kötü havada yola çıkmamışım, diye düşündü.

Çabucak Mendoza hava alanına gelmişti. Posta çantasını alarak kanadına geçirdi, evinin yolunu tuttu.

Önünde tanıdık bir şekil belirmişti. Bu, Panço'ydu. Pedro'yu görünce:

— Buralarda ne arıyorsun, diye sordu.

— Babam bugün hasta, işe gidemedi. Onun yerine ben çalışıyorum.

— Öyleyse karşılaşmamız iyi oldu. Buralarda kaybolmanı istemem. Peşimden ayrılma.

Küçük uçak bunu duyunca bir kahkaha atarak:

— Ben mi senin peşinden geleyim, diye alay etti. Görmüyor musun, ben daha hızlı uçuyorum.

Pervanelerini hızla çalıştırarak ileri atıldı. Bir anda gözden kayboldu. Çok geçmeden önündeki karlı tepelerin üstünde kara kara bulutlar belirmiye başladı. Zavallı uçak yolda bir fırtınayla karşılaşabileceğini hiç düşünmemişti. Bulutların içinde göz gözü görmüyordu. Nereye gittiğini bilmeden uçuyordu. Birden içinden gelen bir duyguyla başını kaldırıp baktı. Dev'in sivri tepesi tam karşısındaydı. «İmdat» diye bağırarak sola döndü. Dağa çarpmasına birkaç metre kalmış, sanki bir mucizeyle yanından sıyrılıp geçmişti. Birdenbire alçalmaya başladı. Korku ile:

— Eyvah, benzinim bitti, diye bağırdı.

O anda dostu Panço aklına geldi.

— Yetiş Panço, yetiş!...

★

Hava alanında Pedro'nun annesiyle babası merakla çocuklarının dönüşünü bekliyorlardı. Birden gökyüzünde hızlı hızlı kanat çırpan Panço göründü. Ayaklarıyla tuttuğu posta çantasına Pedro asılmıştı. Uçak:

— Postayı bu şekilde getirdiğim için çok utanıyorum, diye söyleniyordu. Bir posta uçağının böyle döndüğü görülmüş şey midir?

Panço:

— Ben olmasam kimbilir başına neler gelecekti? Sağ salim evine döndüğün için sevineceğine üzülüyorsun, diye çıkıştı, ama küçük uçağın kalbini kırmamak için şu sözleri ilâve etti:

— Uçuş derslerini iyice öğrenirsen bir gün başarılı bir posta uçağı olursun. Göreceksin o zaman And dağları da, Dev tepesi de sana vız gelecek.

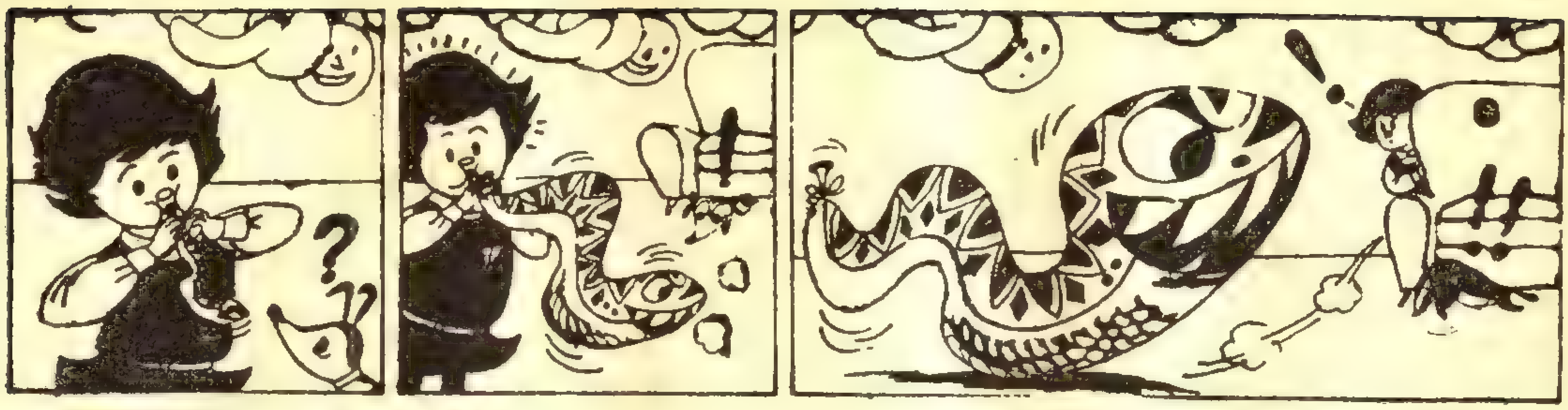

GÜLELİM

Sekiz yaşında bir çocuk kitaplığa gitmişti. Mırıldanarak bir şeyler okuyor, yanındakileri rahatsız ediyordu.

Kitaplık memuru yanına giderek :

— Biraz yavaş ol oğlum, dedi. Bak yanındaki ağabey hiçbir şey okuyamıyor.

Çocuk :

— Çok ayıp. Kocaman adam olmuş da kitap okumasını bilmiyor demek. Ben altı yaşında okuma öğrendim.

★

Öğrenci öğretmene :

— Yapmadıkları şey için çocukları azarlamazsınız değil mi ?

— Tabii.

— Öyleyse söyliyeyim öğretmenim. Aritmetik ödevimi yapmadım.

★

Dişçi Özcan'ın dişini muayene ederek :

— Öyle bir yerin acıyormuş gibi yüzünü buruşturup durma. Daha dişine dokunmadım bile...

— Evet dişime dokunmadınız ama, ayağıma basıyorsunuz.

★

Erol — Balıklar çok çabuk büyürlermiş.

Çetin — Ya öyleymiş. Hani babam geçen yaz bir balık tutmuştu ya ne zaman ondan söz açılsa balık biraz daha büyüyor.

★

Çok iyi bir lokantaya bir müşteri girmiş, masalardan birine otururak peçeteyi boynuna bağlamıştı. Lokantanın sahibi müşterinin peçeteyi böyle biçimsiz bir şekilde kullanmasına kızarak garsonlardan birine buna mani olmasını emretti. Garson hareketin gülünçlüğünü müşteriye de anlatmak maksadiyle eline bir makas alarak masaya yaklaştı. Son derece nazik bir şekilde sordu :

— Ne arzu ediyorsunuz bayım ? Sakalınızı mı, yoksa saçınızı mı keseyim ?

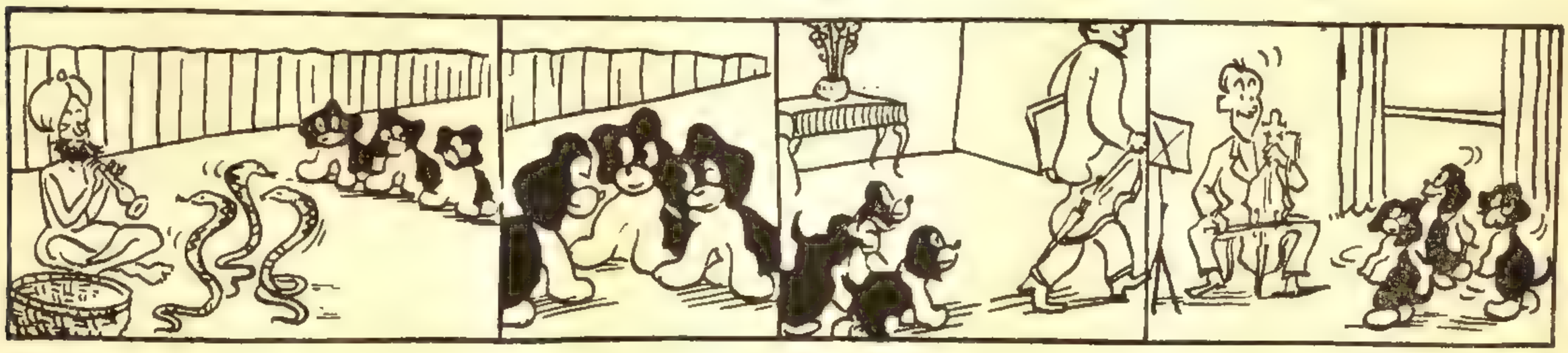

Çaydanlığın Marifeti

İSKOÇYALI küçük bir çocuk olan James Watt anneannesinin mutfağında ocağın başına oturmuş alevlerin yaladığı isli bir çaydanlığı seyrediyordu.

James deminden beri bir odun parçasını oyarak bir araba yapmaya uğraşıyordu. Birden çaydanlık gözüne ilişmiş, elindeki işi bırakıp bütün dikkatiyle onu seyre koyulmuştu. James her şeyin sebebini öğrenmek istiyen meraklı bir çocuktu. Bu sırada çaydanlıktaki su kaynamaya ve ağzından buhar çıkmaya başladı. Az sonra «Sss! Sss! fıkır fıkır! fokur fokur» diye çaydanlığın kapağı tıkırdamaya başladı. Birden kapak kendiliğinden kalkıverdi. Çocuk heyecanla:

— Anneanne, anneanne, bu çaydanlığın içinde ne var, diye sordu.

Sofra hazırlayan yaşlı kadın:

— Sudan başka bir şey yok James, diye cevap verdi.

Fıkır fıkır, fokur fokur!

Kapak tekrar hopladı. James çaydanlığa merakla bakıyordu.

— Ama anneanneciğim, dedi. Çaydanlığın içinde mutlaka bir şey olmalı. Yoksa kapak ne diye böyle zıplayıp dursun. Herhalde onu zıplatan bir şey var.

Anneannesi kahkahalarla gülmeye başladı.

— Hah hah hah!... İlâhi çocuk belki de çaydanlığın içinde cinler yahut periler vardır. Yok yok, şaka söylüyorum. Doğrusunu istersen kapağı kaldıran şey su buharı. Bak kapağın etrafından beyaz dumana benzer bir şey çıkıyor. İşte ona buhar derler.

James'in şu anda düşündüğü şey ne cinler, ne de perilerdi. Acaba buhar denilen bu duman neydi? Büyük bir dikkatle kapağı açıp çaydanlığın içine baktı. Ama kaynıyan sudan başka bir şey göremedi. Anneannesine yeniden sorular sormaya başladı.

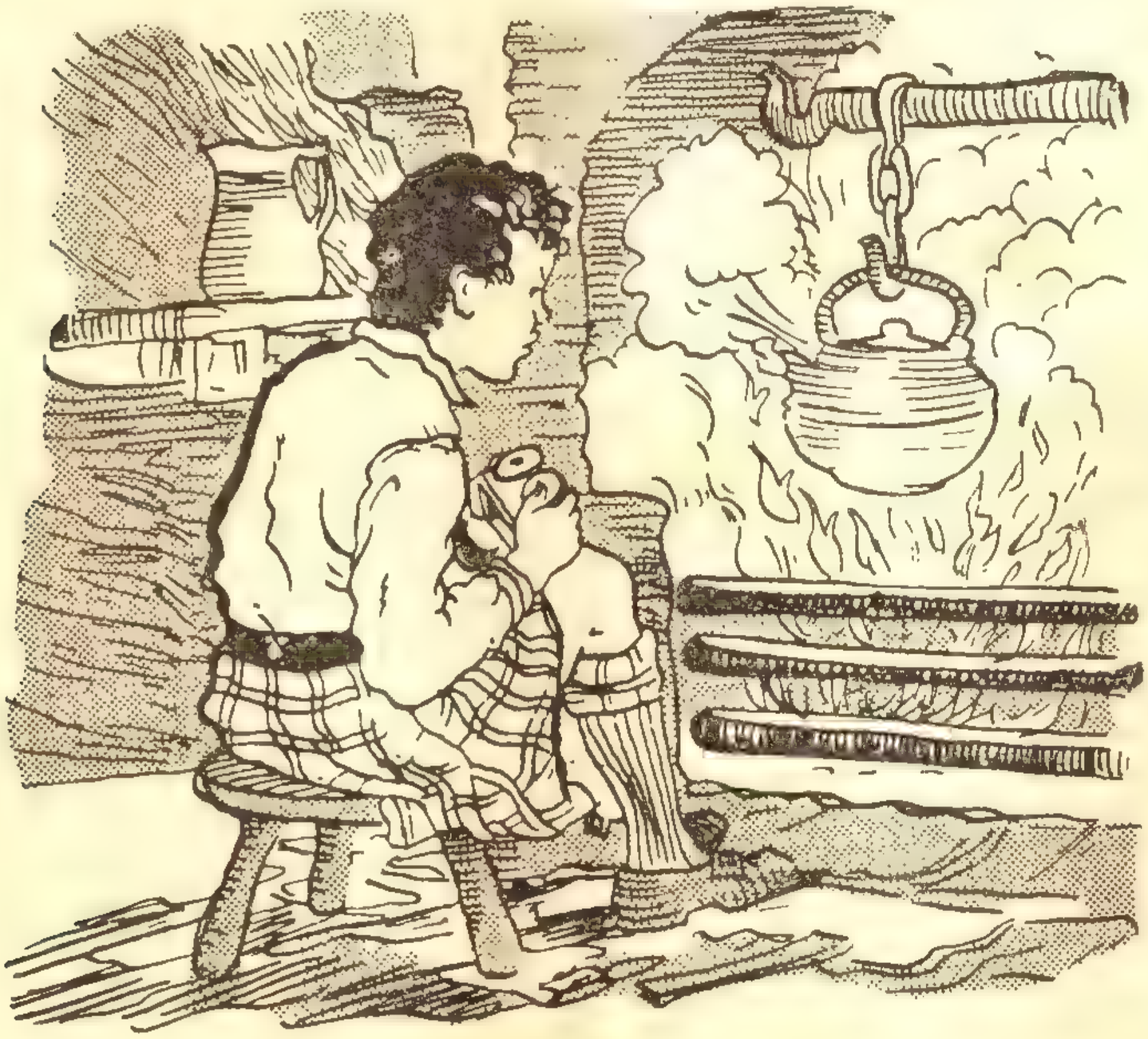

— Anneanne buhar neden oluyor? Bu çaydanlığın içine nasıl girmiş?

Anneannesi onun durmadan soru sormasına alışıktı. Çünkü çocuk hep bir şeyler öğrenmek isterdi.

—Bunlar kaynıyan sudan çıkar.

Bu cevap üzerine James biraz daha düşündü. Sonra yaptığı arabanın tekerleklerini dalgın dalgın çevirdi. En sonunda yine bir sual sordu:

— Anneanne eğer bu kadar su buharı çaydanlığın kapağını kaldırabiliyorsa, daha fazla su buharı daha büyük şeyleri kaldıramaz mı? Meselâ tekerlekleri çeviremez mi?

— Tekerlekleri çevirmek mi?

Bu o kadar saçma bir soruydu ki, anneannesi çocuğa artık cevap vermeyi bile lüzumsuz buldu. James de hep hayal kurardı zaten. Ne olurdu sanki, oturup vaktini böyle tekerlekleri buharla itmeyi düşünmekle geçireceğine daha faydalı işlerle uğraşsaydı. Fakat James hiçbir zaman hayal kurmaktan vazgeçmedi. Hayallerinin anneannesinin düşündüğü kadar boş şeyler olmadığını ispat etti.

Kendi kendine her zaman:

— Şu buhar dev gibi kuvvetli, derdi. Ondan faydalanmanın yolunu bir bulabilsem. Bu kuvvet en ağır şeyleri kaldırır. Belki de başka makinaları işletebilir. Ah bu insanlığa ne büyük bir yardım olur.

Yıllar geçiyor. James kendi kendine çalışıyor, buharlı makinalar yapmaya uğraşıyor, ama makinalar bir türlü yürümüyordu. Fakat her denemenin sonunda yeni bir şey öğreniyordu. Herkes onun başarısızlıklariyle alay ediyor:

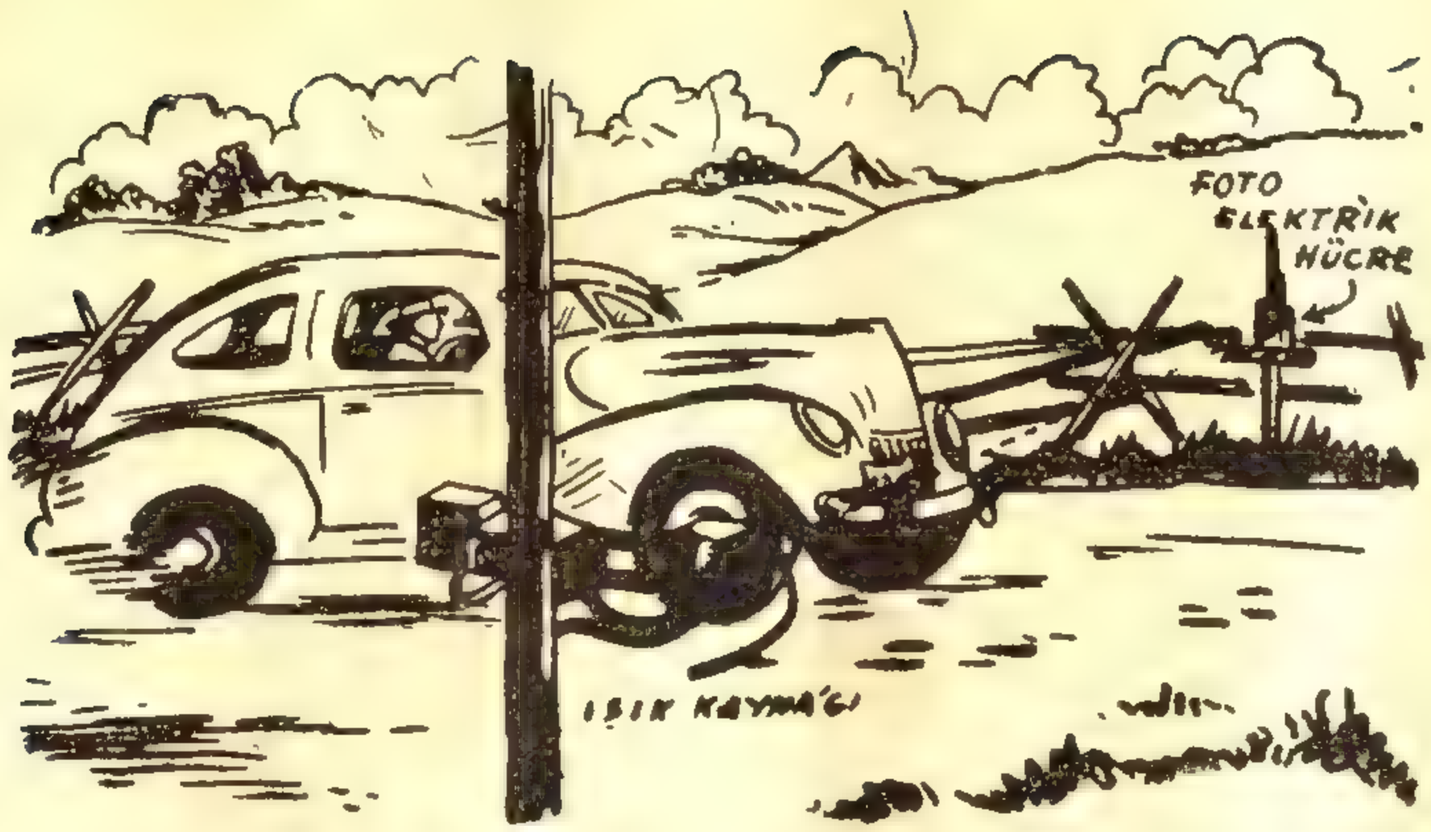

Elektrikli Göz

LİNDA, Amerikalı küçük bir kızdır. Bir gün koşarak kucağındaki paketlerle odaya girdi. Çok heyecanlı görünüyordu.

— Bugün çok tuhaf bir şey gördüm, dedi.

Annesi merakla :

— Ne oldu kızım, diye sordu.

Çocuk, çabuk çabuk anlatmaya başladı :

— Çarşıdan dönerken gazoz içmek için bir dükkâna girdik. Durduğum yerden kapıya bakıyordum. Birisi kapıya doğru gelince kapı kendiliğinden açılıyordu. İyice baktım. Kimse kapıya dokunmuyordu. Çok merak ettim doğrusu.

Annesi gülerek :

— Birçok yerlerde böyle kendiliğinden açılan kapılar var, ama sen bizimle beraber olunca gevezelik etmekten böyle şeylere dikkat etmiyorsun, dedi. Bu sefer gözüne ilişmesi hoşuma gitti.

O sırada Linda'nın ağabeyi söze karıştı. Bilgisini göstermek için sabırsızlanıyordu.

— Geçen gün fizik dersinde öğretmen, «elektrikli göz» ün böyle işlerde nasıl kullanıldığını anlattı.

Linda hayretle :

— Elektrikli göz mü, diye sordu.

— Evet, biz elektrikli göz diyoruz, ama bilginler bunun adını «Fotoelektrik Hücre» koymuşlar. Fotoelektrik hücrenin üstüne ışık gelince, bir elektrik akımı çıkıyor. İşte gördüğümüz, akla hayale sığmaz işleri bu akım yapıyormuş.

Bundan sonra anneleri iki çocuğa daha geniş bilgi verdi.

— Çocuklar, dedi, fotoelektrik hücreler çeşitli maddelerden yapılıyor. Daha çok selenyum, potasyum, sezyum kullanıyorlar. Bunların üstüne bir ışık gelince çıkan elektrik akımı motorları işletmekte, zilleri çalmakta, kapıları açmakta, lâmbaları yakmakta ve daha birçok işleri yaptırmakta lâmbaları yakıp söndürmekte ve daha birçok işleri yaptırmakta kullanılıyor. Fotoelektrik hücreye etki yapan ışık gördüğünüz ışıklardan olmıyabilir. Göze görünmiyen ultraviyole ışınlarından hırsız tehlikesini haber veren alârm zillerinde faydalanılır. Burada ultraviyole ışınları devamlı olarak fotoelektrik hücreye gönderilir. Eğer bu ultraviyole ışınlarının önünden bir şey geçecek olursa fotoelektrik hücreye bağlı devre anahtarındaki cereyan kesilir ve alârm çalmaya başlar.

«Bir yoldan geçen taşıtların sayısı yolun bir tarafına bir ışın kaynağı, bunun tam karşısına da bir fotoelektrik hücre koymak suretiyle kaydedilebilir. Her taşıtın geçişinde fotoelektrik hücreye gelen ışın kesilmiş olur. Özel bir âlet ışının bu şekilde her kesilişini kaydeder.

«Bilginler, gün geçtikçe fotoelektrik hücreyle daha çok ilgilenmektedirler. Belki bu yolda çalışarak güneş enerjisini bazı motorları işletmekte kullanacaklar. Şimdiye kadar kuvvetli bir motoru işletecek kadar büyük bir elektrik akımı meydana getiren bir fotoelektrik hücre yapılmamıştır, ama gelecekte bu alanda bazı gelişmeler olabilir. Belki bir gün evlerimizin damına vuran güneş ışıklarını toplayıp, bunlara faydalı işler gördürebileceğiz.»

— James Watt anneannesinin çaydanlığından çıkan dumanlara gem vurmaya, sonra da onlara ancak bir devin yapabileceği işleri yaptırmıya çalışıyor, diyorlardı.

James bu alaylara hiç aldırmadan çalışmalarına yıllarca devam etti. En sonunda buharla işleyen bir makina yaptı. İşte bu faydalı icat küçük İskoç çocuğunun bütün dünyaya armağanı oldu.

Trenleri yürüten, buharlı gemileri yüzdüren, diğer bir çok faydalı işlerde kullanılan makinelerin hepsi James'in icat ettiği ilk makineden doğmuştur. Küçük bir çocuğun kaynayan bir çaydanlığın kapağı niye zıplıyor diye merak ettiği güne kadar insanlar yıllarca buhar kuvvetinin yanı başında yaşamış, ama ondan faydalanmak akıllarına gelmemişti.

Çeviren; İpek ERDEN

BİRBİRİNE çok yakın iki tren istasyonu vardı: Pazarönü ile Bayırcık. Bu iki istasyon hiç iyi geçinemezdi. «Sen daha güzelsin, ben daha büyüğüm,» diyerek kavga edip dururlardı. Pazarönü :

— Benden ekspresler geçiyor, diye övünürdü.

Bayırcık :

— Benden de geçiyor, diyerek onu sustururdu.

— Benim büfem çok güzel.

— Benimki de güzel. Senin hoşuma gitmeyen şeyin ne, biliyor musun? Saatin geri kalıyor.

Bu söz Pazarönü'yü çok kızdırdı. Saatini var kuvvetiyle çalıştırdı. Saat ileri giderek Bayırcık'ın saatini geride bıraktı. B usefer Bayırcık kızarak o da saatini çabuklaştırdı. Böylece aralarında bir yarış başladı. Trenler de hareketlerini saatlere uydurmaya çalıştılar. Öyle bir zaman geldi ki, trenlerin acelesinden yolculara inip binecek zaman kalmadı.

Saatlerin hızı gün geçtikçe artıyordu. Günler iyice kısalmıştı. Güneş de doğup batışını saatlere göre ayarlıyor, insanlar sabahleyin günlük işlerine başlamadan hemen batıyordu. Herkes ne yapacağını şaşırmış, memleketin hayatı altüst olmuştu. Nihayet, halk durumu cumhurbaşkanına şikâyet etti. O da en akıllı dostlarını yanına çağırarak bu işe bir çare bulmalarını söyledi. İçlerinden birisi şöyle bir teklif ortaya attı.

— Efendim, bu istasyonlar artık çok oluyorlar. Onlara iyi bir ders vermenin zamanı geldi. Başka bir istasyonu mükâfatlandıralım. Bu iki istasyon tabiî onu kıskanacak. Böylece belki kavga etmekten vazgeçerler.

Cumhurbaşkanı bu fikri beğendi. Hemen o gün Bayırcık'tan sonra gelen Allı istasyonuna bir altın madalya gönderdi. Bunu haber alan Pazarönü ile Bayırcık kavgalarını unutup şaşkın şaşkın konuşmaya başladılar.

— Görüyor musun kardeşim, Allı'ya madalya verdiler. Sanki o işini bizden daha mı iyi yapıyor?

— Ne gezer kardeşim! Çok tembel bir istasyon. Üstelik güzel de değil. Sen ondan bin kat güzelsin.

— Sen de öyle. Madalya sana verilmeliydi.

— Sen, buna benden çok lâyıktın. Ama şimdi yaptığımızın cezasını çekiyoruz. Biz burada durmadan kavga ettiğimiz için iyi iş yapmadığımızı sanarak madalyayı başkasına verdiler.

İki istasyon bundan sonra bir daha kavga etmediler. Acele etmeden işlerini tam vaktinde yaptılar.

Teleskopu Kim Bulmuştur?

17. yüzyılın başlarında Holânda'da gözlük camı yapan Jan Lippershey adında bir adam nasılsa bir gün sağ eline bir konveks mercek, sol eline de bir konkav mercek aldı. Aralarında bir uzaklık bırakarak arka arkaya koydu. Bunlarla karşı taraftaki kuleye baktı. Kule sanki kendisine yaklaşmış, büyümüş gibi görünüyordu. Lippershey bu buluşunun önemle üzerinde durarak ilk teleskopu yaptı. Bir karton borunun iki ucuna mercekleri yerleştirdi. Konkav merceğin bulunduğu ucu gözüne tutuyordu.

Büyük İtalyan bilgini Galileo bu teleskopu düzelterek gökyüzünü incelemekte kullandı. Böylece astronomi alanında birçok keşifler yaptı. Onun için basit yapılı teleskoplara Galileo teleskopu denir.

17. yüzyılın içinde ve 18. yüzyılda Johannes Keppler (Alman astronomi bilgini), James Gregory (İskoçyalı matematikçi), Isaac Newton gibi birçok bilginler teleskopu geliştirmeye çalıştılar. Nihayet 1789 da William Herschel bugünkü büyük teleskoplara benziyen bir teleskop yaparak bu gelişmeyi hızlandırdı.

BİLMECE BULMACA...

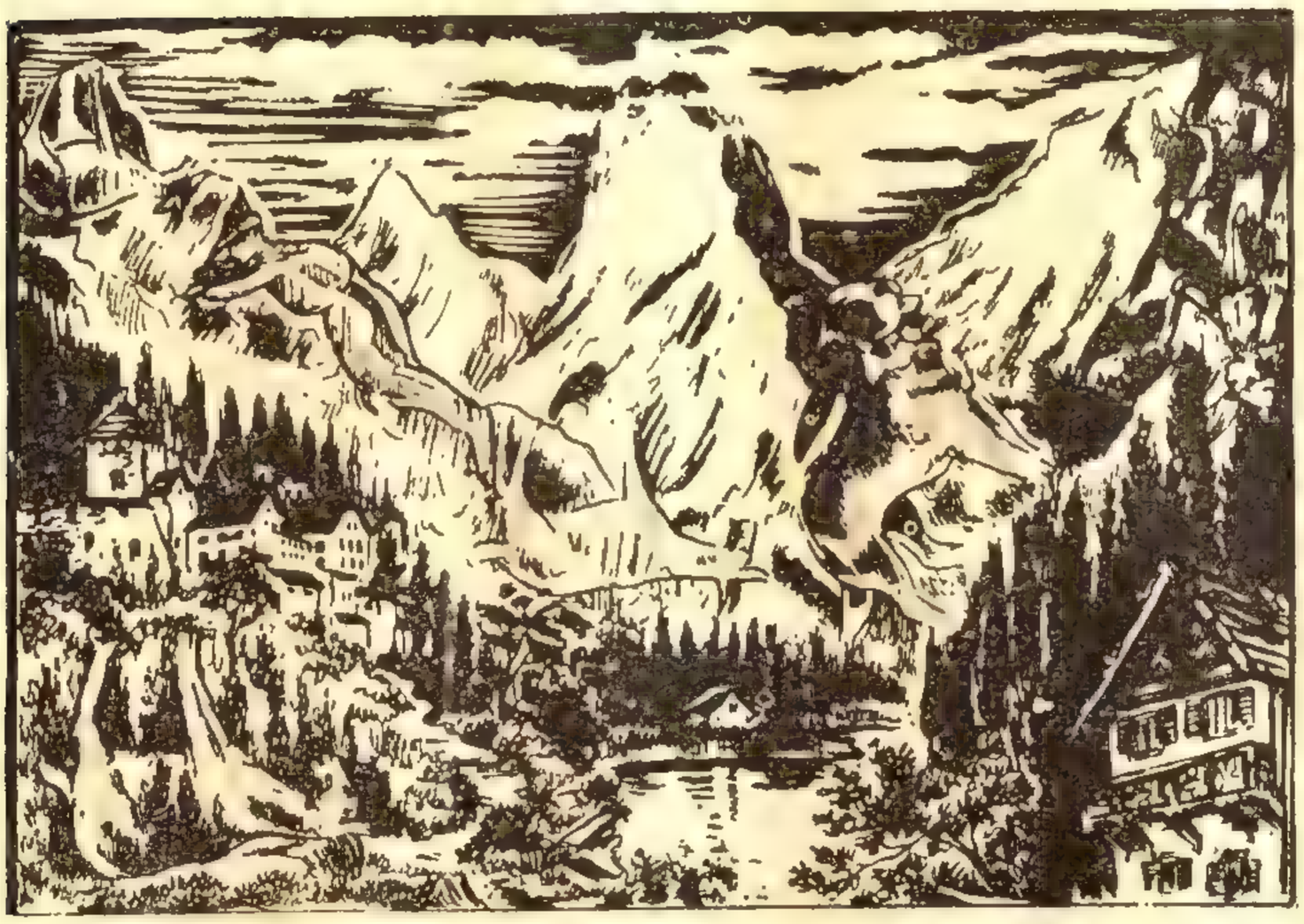

★

İki korkusuz dağcı gördüğünüz sivri tepelere tırmanmaya karar vermişler. Yanlarında bir de büyük köpek var. Ayrıca köyde üç tane keçi kaybolmuş. Resme dikkatle bakın. Acaba bir köşeye gizlenen dağcıları, köpeği, keçileri görebilecek misiniz?

BİLMECELER

Tarlada biter,
Makina büker
Sabah, sabah,
Yüzümüzü öper.

Havlu

★

Dam üstünde direği,
Çıt, çıt eder yüreği.

Hırsız

★

Mini mini minare
Yüzbin çiçek
Bir lâle.

Ay ve yıldız

★

Bir tepede nur oturur,
Biri kalkar, biri oturur.

Terazi

Gönderen: Dırahşan Derman

★

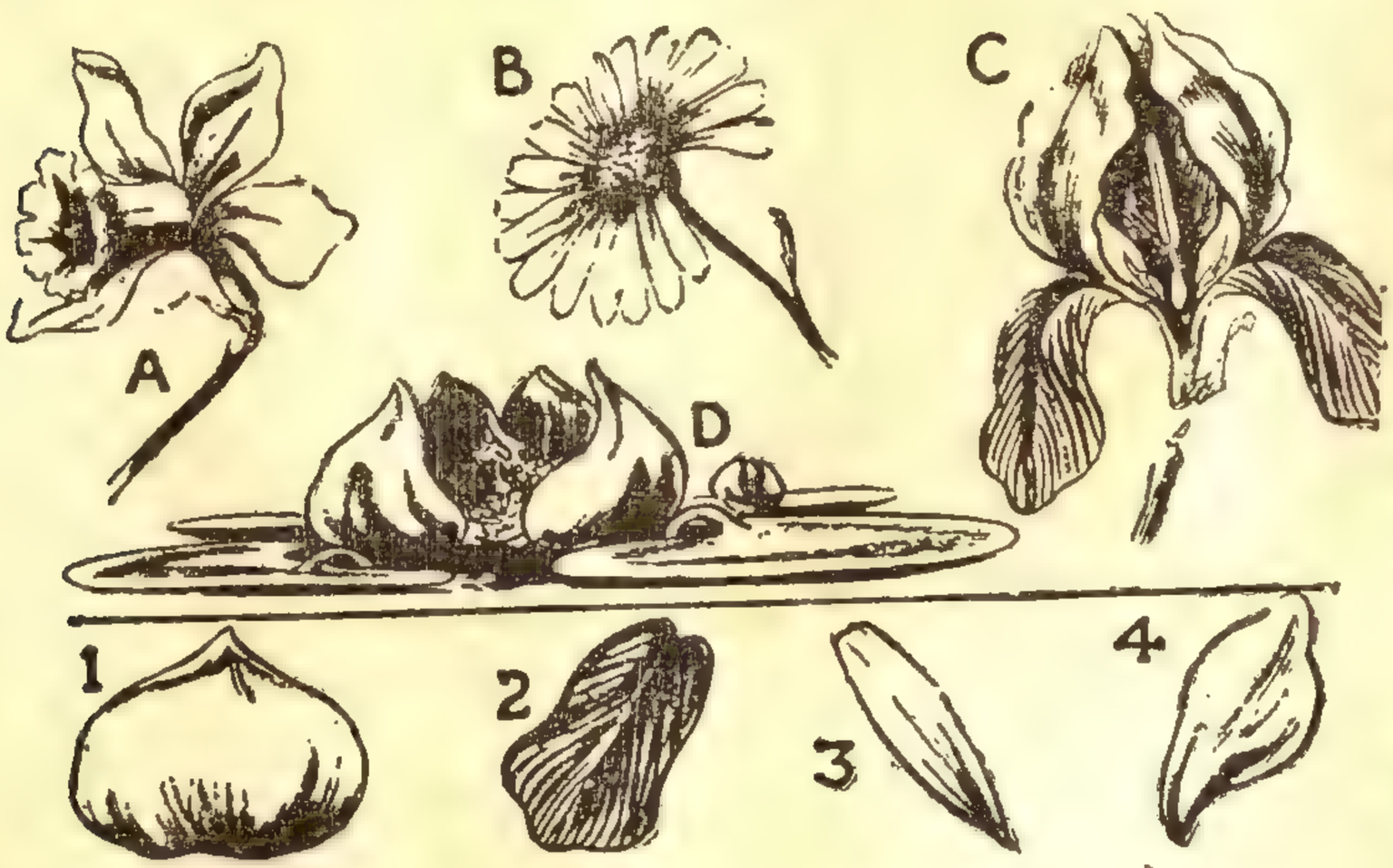

Burada dört çiçekle, her çiçekten koparılmış birer taç yaprağı görüyorsunuz. Hangi yaprağın hangi çiçeğe ait olduğunu bulabilir misiniz? Bu çiçekleri tanıyor musunuz? Tanıyamadınızsa 48. sahifeye bakın.

Doğan Kardeş'i seviyorsan ona abone ol, abone bul.

★

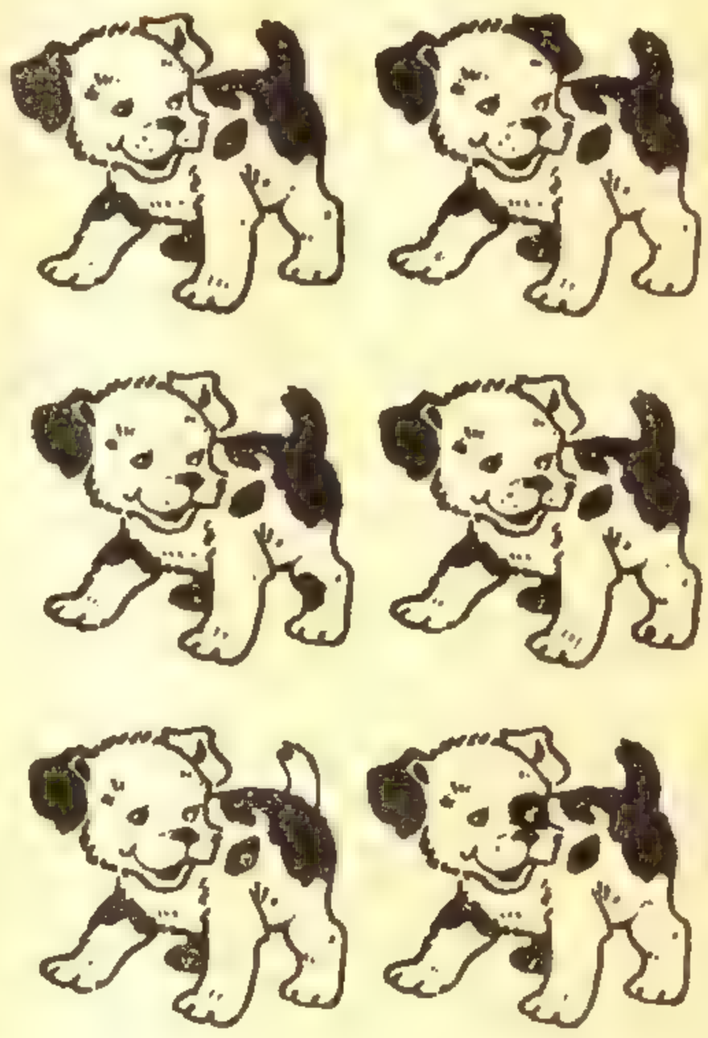

Görünüşte bu altı köpek yavrusunun hepsi birbirine benziyor, ama iki tanesi birbirinin aynı. Hangileri?

HAYVAN DOSTLARI

Mefkûre Aker

Erol Yılmaz

Güliz Güneri

Mustafa Mişika

Serdar Üstün

Güler Adanur

Behtat Rehimiyan

Behim Rehimiyan

Behram Rehimiyan

Ayhan Soysal

Fatma Babür

Alp Belgütay

Muzaffer Maç

Nihal Biberoğlu

Volkan Teoman

Seniha Sokullu

Füsun Turagay

Murat Elci

Engin Alot

Emin Özlen

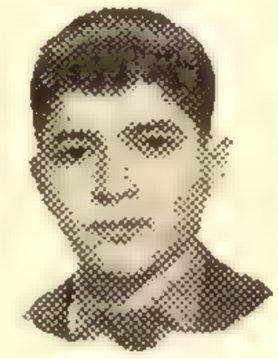
Osman Sözvar

Ayfer Soysal

Aylâ Çoruklu

Necdet Subaşı

Yüksel Düzgün

Ezra Palacı

Metin Aydos

Erdal Irmaklar

Mefharet Alpseymen

Kuzey Rüzgârı Güneye Gidiyor!

BAY ve Bayan Kuzey Rüzgârları tam kuzey kutup noktasının üstünde buzdan yapılmış bir Eskimo kulübesinde otururlar.

Bir sabah erkenden Bay Kuzey Rüzgârı günlük üfleme jimnastiğini yapıyor, Bayan Kuzey Rüzgârı da sabah kahvaltısı için buzlu kahve ile kar çorbası hazırlıyordu. Birden telefon çaldı. Bay Kuzey Rüzgârı jimnastiğini bırakarak telefona cevap verdi. Sonra mutfağa, karısının yanına gelerek:

— Rasathaneden, dedi. Beni çağırıyorlar. Rüzgâr istiyorlarmış.

Bayan Kuzey Rüzgârı:

— İyi ama, önce kahvaltını et de öyle git, dedi. Bak kahve iyice soğudu. Bu sefer seni nereye yolluyorlar? Çok kalacak mısın?

— Batı yarım küreye gideceğim. Bugün Hudson körfezi, yarın New York civarı.

Bayan Kuzey Rüzgârı merakla:

— Yarın New York'ta mı eseceksin, diye sordu. Yağmur da yağacak mı?

— Yağmur gelecek, belki kar da... Bu çok önemli bir iş. Kocaman bir bulut sürüsünü oraya yollayacağım.

Bay Kuzey Rüzgârı pek gururlu görünüyordu, ama karısının çok canı sıkılmıştı. Sebebini kocasına anlattı.

— Yarın New York'ta bir yetimhanedeki çocuklar gezmeye gidecek. Nehirde motorla gezecekler. Hava iyi olmazsa gezintiden vazgeçmek zorunda kalacaklar.

Bayan Kuzey Rüzgârı her gün birkaç gazete birden okurdu. Bütün dünyada olan bitenden haberi vardı. Yetimhanedeki çocukların günlerden beri sabırsızlıkla bu gezintiyi beklediklerini biliyordu. Hayırsever, zengin bir kadın çocukları bu şekilde eğlendirmek istiyordu. Kararlaştırılan günde fırtına çıkarsa bütün plânlar alt üst olacaktı. Çünkü zengin kadın yapılacak gezintiden bir gün sonra Avrupa seyahatine çıkacaktı. Üstelik çocukları eğlenirlerken mutlaka görmek istiyordu.

Bayan Kuzey Rüzgârı, bunları bir bir kocasına anlattı ama, o bir türlü New York'a esmekten vazgeçmiyordu. Ertesi sabah uzun pelerinini giyip yola çıkarken:

— Emir emirdir, diyordu. Yolumu değiştirip başka yere esersem sonra rasathanedekiler ne der?

Bulutlar sıraya dizilmiş Kuzey Rüzgârını bekliyorlardı. Bembeyaz pamuk gibi olanları çok güzeldi. Koyu renkli bulutlar yağmur yüklenmişlerdi. Hepsi yola çıkmak için acele ediyordu. Bay Kuzey Rüzgârı:

— Dikkat, hazır ol, diye bağırdı. İleri marş!...

O da yanaklarını şişirmiş, bulutların peşine düşmüştü. Yaptığı işten gurur duyuyordu. İçinden karısının kendisini bu kadar buluta kumanda verirken görmesini istiyordu. Birden yetimler aklına geldi. Karısının yalvarmasına kulak asmamıştı ama, düşündükçe o da çocuklara acıyordu. Zaten o soğuk görünüşünün altında yumuşak, iyi bir kalbi vardı. Hiç kimsenin sevmediği soğuk, sert bir rüzgâr olmak tansa Güney Rüzgârı, Batı Rüzgârı, hattâ hiçbir değeri olmayan kuvvetsiz, zayıf rüzgârlardan biri olmak isterdi. O zaman insanların işine, çocukların eğlencesine karışmazdı.

Hudson körfezinin üstüne gelince bulutlar birbirlerinden ayrıldılar. Bazıları koyu bir sis yapmak için alçaldılar. Ama en büyük yağmur bulutları yollarına devam ediyorlardı.

Bay Kuzey Rüzgârı yan gözle Chicago'ya baktı. Yo-

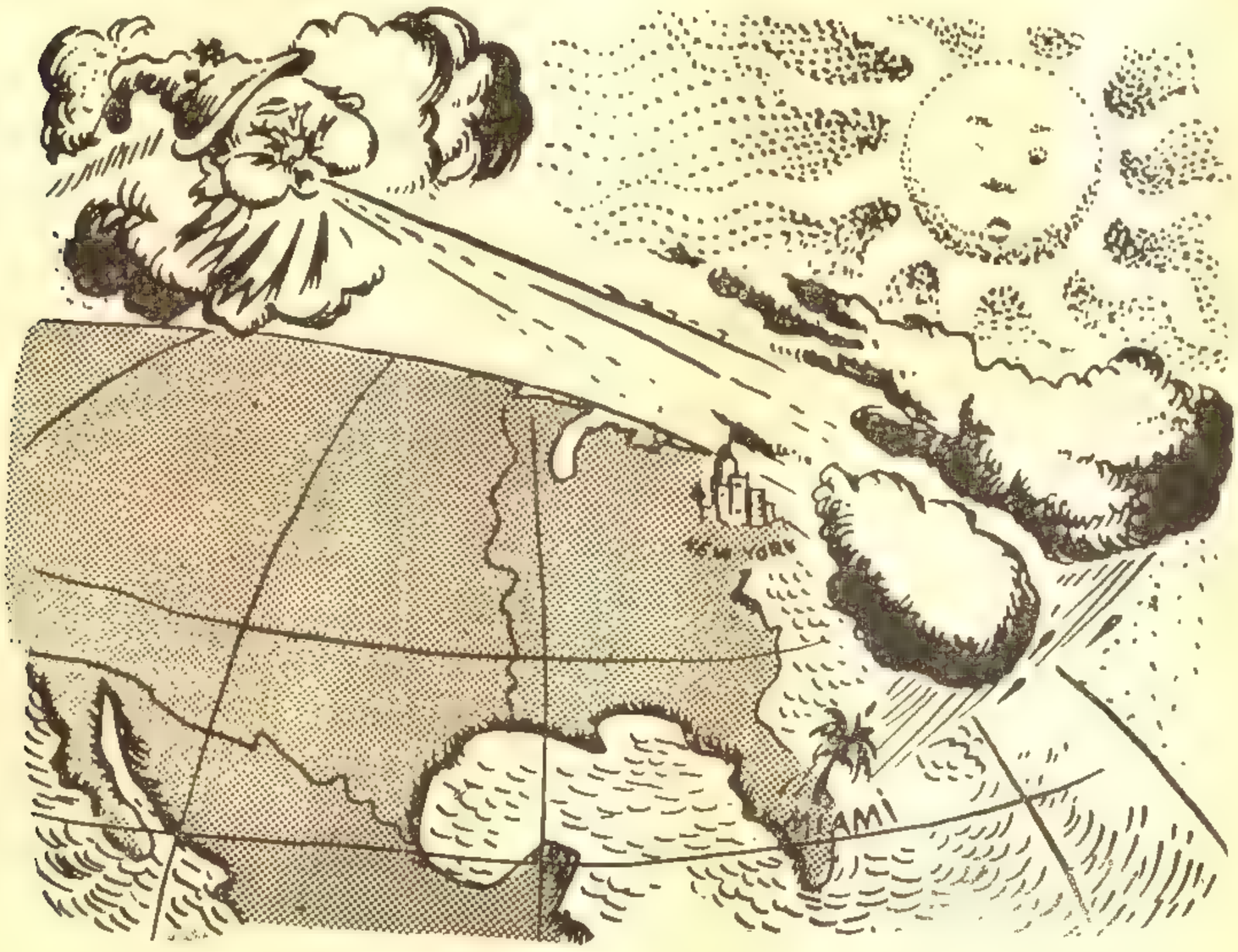

lunu değiştirip oraya gidebilirdi. Karısı o gün Chicago'da önemli bir şey olmadığını söylemişti. Ama New York'a esme emrini almıştı. Bu emri yerine getirmesi gerekiyordu.

Şehre yaklaşırken aklına iyi bir şey geldi. Hem New York'un üstünden eser, hem de çocukların eğlencesini bozmazdı. Sevinçle derin bir nefes aldı. Derin bir nefes daha çekti. Üçüncü nefeste içine o kadar çok hava çekmişti ki patlayacak gibi olmuştu. Sonra bütün kuvvetiyle bunları bulutlara üfledi. New York'ta hiç bu kadar şiddetli bir rüzgâr esmemişti. Soğuk siyah bulutlar şaşkına döndüler. Hızla şehrin üstünden güneye doğru sürüklendikleri için orada yağmurlarını yağdıracak vakit bulamadılar. İlk yağmur damlaları düşmeye başladığı zaman çok daha güneye, Miami'ye gelmişlerdi.

New York'ta bir an için havanın bozacağını sanan çocuklar bütün bulutların geçip gittiğini görünce sevinçlerinden bayram yaptılar. Bay Kuzey Rüzgârı:

— İnşallah Miami'deki insanların bu vakitsiz yağmurdan canları sıkılmamıştır, diye söylendi.

O günkü işi çok yorucu olmuştu. Yavaşça geriye dönerek kimseyi rahatsız etmeden Kuzey Kutbundaki evinin yolunu tuttu.

★

FALAKA

—— Başı 5. Sahifede —

— Eşek hapşırdı.

— Eşek mi hapşırdı?...

— ! ! !

— ! . . .

Çocuklar hem hapşırıyor, hem gülüşüyorlardı. Kaymakam vakarına dokunan bu arsızlığa hiddetlendi. Isıracak gibi dişlerini göstererek:

— Defolun bakayım oradan, terbiyesizler, dedi.

Biz korktuk, hemen sustuk. Sonra şaşkın, perişan yere bakan Hoca Efendiye döndü:

— Benimle beraber geliniz.

Kaymakam önde, zaptiyelerle Hoca Efendi arkada, çıkıp gittiler.

★

Bundan sonra mektepte ne falakayı gördük, ne de... Hoca Efendiyi!

Şimdi ben kimi hapşırırken görsem pek küçükken yaptığım bu tuhaf muzipliği hatırlarım. Gülümserim. Kalbimde belirsiz bir acı sızlar. Benim sebebime hocalıktan kovulan, ihtimal aç kalan bu ak sakallı, fakir ihtiyarın zavallı hayali karşıma dikilir. Zaman geçtikçe hafifliyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı duyarım.

Fakat, bunun gibi, hayattaki her gülünç şeyin altında görünmez bir facia yok mudur?

Ömer SEYFETTİN

★

«KİM BİLİYOR» UN CEVAPLARI

1. 8 saatte.
2. Ottawa, Buenos Aires, Reykjavik, Canberra, Caracas, Rio de Janeiro.
3. Naylondan. Bu kumaş dayanıklı ve esnektir. Hava geçirmez. Onun için paraşüt yapmaya çok elverişlidir.
4. Vardır. Buna Çin çayı da denir. Çin ve Japonya'da kullanılır. İçinde az miktarda C vitamini olduğu kabul ediliyor. Bazan koku vermesi için kurutulmuş yaseminle karıştırılır.
5. Anemometre ile.
6. Yarasaların kış uykusu umumiyetle diğer hayvanlarınkinden daha uzun sürer. Yarasaların çoğu havada uçan böcekleri avlıyarak beslenir. Bu böcekler de yalnız sıcak yaz aylarında ortaya çıkarlar. Bunun için yarasa yılın yarısından fazlasını uykuda geçirir.

★

45. sayfadaki Çiçekler Bilmecesinin cevabı :

1 - D (Nilüfer), 2 - C (Süsen), 3 - B (Papatya), 4 - A (Zerrin)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

KARDEŞLERİMİZDEN ŞİİRLER

GÜZEL EVİM

Evimde küçük bir odam vardır benim
Otururum odamda serin serin.
Yuvamı çok severim.

Osman TAŞKIN

★

KIŞ GÜNLERİNDE

Ben kışı çok severim
Kızak kayarım.
Kar topu oynarım,
Kış günlerinde.

Eğlencelidir kış babam
Yaparız kardan adam,
Topa tutarız durmadan
Kış günlerinde.

Suavi Karaibrahimgil

★

EVİM

Sende doğdum,
Sende büyüdüm,
Balkonunda yürüdüm.
Pencereden denizi,
Bahçeni seyrettim.
Bahçende oynadım,
Şarkı söyledim.
Neşeli vakit geçirdim.
Benim sevgili evim.

Lâle Özurgancı

★

DEDEM

Sakallı bir dedem var.
İhtiyar mı ihtiyar.
Evden çıkmaz, oturur;
Ya uyuklar ya okur.
Biz onu çok severiz.

Bamu ÖZEL

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Sürprizli Hediye

ŞEKERCİNİN kızı çok güzeldi. Giydiği süslü elbiselere, taktığı renk renk boncuklara hayran olmıyan yoktu. Sınıfındaki çocuklar onunla arkadaşlık etmek isterlerdi ama, o pek kendini beğenmişti. Kimseye yüz vermez, dostluk göstermezdi. Babasının dükkânında bir kere olsun görülmemişti. Halbuki adamcağızın işi çoktu, yardıma ihtiyacı vardı. Kızın yaptığı tek şey süslenip çalım satarak sokaklarda gezinmekti.

Şekerci dükkânının vitrininde şekercinin kızı kadar gösterişli bir pasta vardı. Diğer şekerlerin ve pastaların ortasında hemen dikkati çekerdi. Bu çikolatalı bir pastaydı. Üstündeki beyaz kremaları, pembe renkli «kutlu olsun» yazısı çok güzeldi. Şekerci nedense bu pastayı kimseye satmazdı. Müşterilerin vitrininden beğendikleri diğer pastaları hemen çıkarıp paket ederdi. Yalnız o pastayı beğenecek olsalar, başka bir pasta seçmelerini söylerdi.

Şekercinin kızı mahallede bir tek kızla konuşurdu. Onun da adı Sibel'di. Şekercinin kızı sadece bu adı beğenerek onunla arkadaş olmuştu. Sibel daha küçük sınıftaydı, ama sokakta sık sık elele dolaşmalarından, başkalarının yanında fısıldaşarak konuşmalarından iyi anlaştıkları belli oluyordu. Bu dostluk Sibel'in doğum gününe kadar sürdü.

Sibel, doğum gününe birkaç sınıf arkadaşıyla şekercinin kızını davet etmişti. Annesi limonata ile kurabiye yapacaktı. Şekercinin kızı arkadaşından bunu öğrenince gururla :

— Ben gelirken sana pasta getiririm, dedi.

Şekerci, kızına güzel bir portakallı pasta yapacağına söz verdi. Ama kız içinden:

— Ben dükkândaki en beğendiğim pastayı götüreceğim, diye düşünüyordu.

Doğum gününe gitmek için hazırlandıktan sonra dükkâna girdi. Babası arka taraftaki fırında bir şeyler pişiriyordu. Görünürde kimsecikler yoktu. Vitrine bir göz gezdirdi. Sibel'e götüreceği pastayı bulmuştu. Bu, üstünde «kutlu olsun» yazan çikolatalı pastaydı. Pastayı büyük bir kutuya koyup kâğıda sardı. Babasına görünmeden yavaşça dükkândan çıktı.

Kutuyu gururla taşıyor, sokakta kendisine bakanları yan gözle süzüyordu. Sibel kutunun büyüklüğünü görünce çok sevindi. Arkadaşına birkaç kere teşekkür etti. Diğer misafirlerin getirdikleri hediyeler pastanın yanında küçük kalmıştı. Sibel'in annesi pastanın ortasına on bir tane mum dikti. Pastayı masaya koyarken:

— Bu pasta ne kadar hafif, diye söylendi.

Şekercinin kızı bilgiç bilgiç:

— İyi kabarmış da ondan, dedi. Babamın yaptığı bütün pastalar hafif olur.

Pastayı Sibel kesecekti. Annesi eline bir bıçak verdi. Bütün gözler pastaya dikilmişti. Yalnız fırıncının kızı eteklerini iki tarafa yayarak bir koltuğa oturmuş, ilgisiz bir tavırla pencereden dışarı bakıyordu. Sanki diğer çocuklara babası pastacı olduğu için istediği zaman bu pastalardan yiyebildiğini anlatmak istiyordu. Sibel bıçağı pastaya yaklaştırdı. O sırada ortalıkta çıt çıkmıyordu. Bıçağı bastırdı, biraz daha bastırdı. Yüzü kıpkırmızı oldu. Pastayı kesemiyordu. Annesi gülümsiyerek:

— Biraz bastır kızım, dedi. Şekerlemeleri sert de ondan kesilmiyor. Dur ben keseyim.

Annesi bıçağı saplamaya uğraşırken pasta tabaktan kaydı. Masadan aşağı yuvarlanarak başaşağı yere

Küçük Tohum

BİR bahçede toprağın altında küçücük kahverengi bir tohum vardı. Kendisinin ne tohumu olduğunu bilmezdi.

— Büyüyünce acaba ağaç mı olacağım, yoksa menekşe veya papatya mı, diye düşünüp dururdu.

Bu küçük kahverengi tohumun yanında çok güzel pembe bir yıldız çiçeği çıkmıştı. Bir gün tohuma :

— Biraz gayret et de çabuk büyü, dedi. O zaman bu bahçenin ne kadar güzel olduğunu görür, rüzgârın tatlı esişini duyarsın.

Tohum hiçbir şey söylemedi. Yağmur beklerken uyuya kalmıştı.

Yıldız çiçeği kendi kendine düşündü. Tohumun büyümesi için su içmesi lâzımdı. Yakınlarda vızıldayan bir bal arısına seslendi.

— Bal arısı kardeş, ne olur çayır kuşuna söyle buraya gelsin. Ona anlatacaklarım var.

Arı :

— Vızz, vızz, olur yıldız, diyerek uzaklaştı.

Çok geçmeden çayır kuşu geldi. Yere inerek Yıldızın yanına kondu. Yıldız çiçeği bu sefer rüzgâra :

— Ne olur bana yardım et, diye yalvardı. Çayır kuşunun kulağına bir şey söyliyeceğim, ama belimi büküp eğilemiyorum.

Rüzgâr, çiçeğin sapını eğdi. O da çayır kuşuna :

— Burada toprağın içinde uyuyan küçük bir tohum var, dedi. Büyümek için yağmur bekliyor. Sen gökyüzünde uçuyor, bulutlara yaklaşıyorsun. Zahmet olmazsa bulutlara söyler misin, biraz yağmur yağdırsınlar.

Kuş çiçeğin isteğini hemen yerine getirdi. Bulutlar yağmur yağdırdılar. Küçük kahverengi tohum uykusundan uyanıp doya doya su içti.

Yağmur dinince küçük tohum topraktan başını çıkararak etrafına baktı. Yıldız çiçeği temizlenmiş, yıkanmıştı. Yüzünde duran su damlaları elmas gibi parlıyordu. Tohum ona :

— Sen ne kadar güzelmişsin, dedi. Bakalım ben neye benziyeceğim. Su içince büyümeye başladım.

Günler geçti. Küçük tohum iyice büyüdü. Bir de çiçek açtı. Rüzgâra, çayır kuşuna, balarısına birer birer kendisinin ne çiçeği olduğunu sordu. Ama o sırada onların işleri çok olduğu için cevap vermediler. Söylediği şeyleri yanında uyuyan pembe yıldız çiçeği duyarak uykusundan uyandı.

— A, sen de yıldızmışsın, dedi. Hem de bembeyaz bir yıldız! Akraba olduğumuzu nasıl da anlamıştım!...

düştü. Çocuklar hep bir ağızdan:

— Aa, diye bağırdılar.

Pastanın içi boştu. Aslında mukavvadan yapılmış, üstüne krema sürüldükten sonra şekerlemeler yapıştırılmıştı. Şekerci onun için bu pastayı kimseye satmıyordu.

Odanın içindeki durum birdenbire değişmişti. O zamana kadar terbiyeli terbiyeli oturup, sabırsızlıkla pastayı bekliyen çocuklar gülüşerek birbirlerinin kulağına bir şeyler fısıldamaya başladılar. Sibel hıçkırarak ağlıyor, gözyaşları yeni elbisesini lekeliyordu. Şekercinin kızı kıpkırmızı olmuş, üzüntüsünü belli etmemek için dudaklarını ısırıyordu. Sibel'in annesi, çocukları yatıştırmaya çalışıyor, bunun hoş bir şaka olduğunu, bu kadar güzel bir doğum günü hediyesi görmediğini söylüyordu. Ama Sibel üzüntüsü hafifledikten sonra bile şekercinin kızının doğum gününde yaptığını hoş bir şaka olarak kabul etmedi. O günden sonra kimse sokakta ikisinin el ele dolaştığını görmedi.

Şimdi şekercinin vitrininin en göze çarpan yerinde başka bir pasta var. Üstünde şekerden iki pembe gül, iki tane de beyaz kuş... Bu pasta eski çikolatlı pastadan çok daha güzel. Vitrinde uzun müddet kalacağa benziyor. Ama şekercinin kızı arkadaşlarından birinin doğum gününe çağırılmazsa tabiî...

AVCI DAYININ MACERALARI

PRENS ŞIMARIK

Aman ne parlak başarı! Bunu bir de ben deneyim bakayım.

Meydanım da var, atım da var, yapar mıyım? Elbette yaparım!

Şu bizim inekler de hani pek uslu şeyler...

.... ama şimdi anladım ki, göründükleri kadar tehlikesiz değilmişler.

Doğan Kardeş Yapı ve Kredi Bankasının bir kültür hizmetidir.